چریکهای فدایی خلق

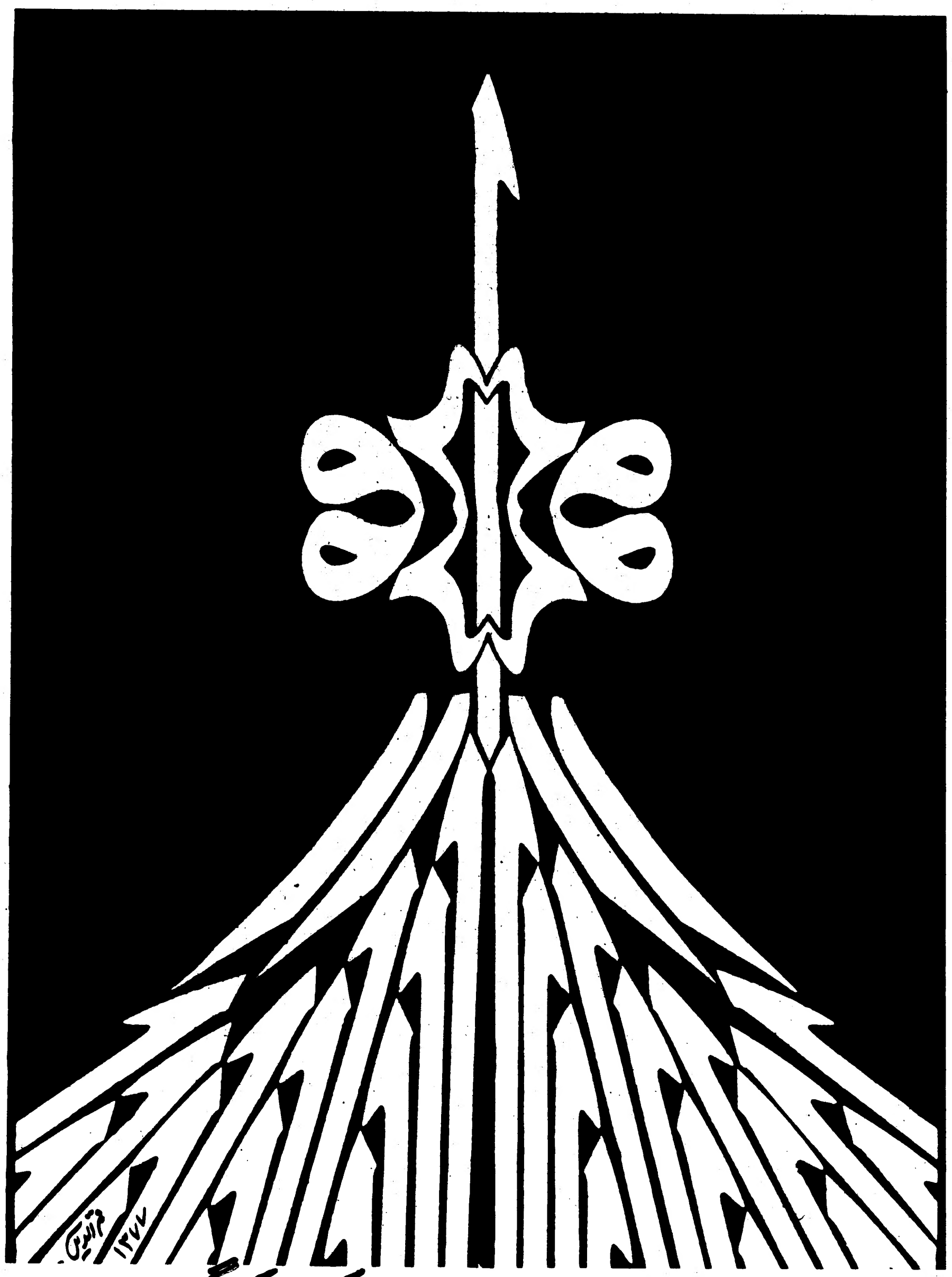

محمد اکبر کرگر

PROPERTY OF
ARIC
Established
1969

چی ماشومان سندره ووایی

دمحمد اکبر کرگر د لنډو کیسو مجموعه

PROPERTY OF
ACKU
7758

۱۳۷۷ سنبله

د کتاب نوم : چی ماشومان سندره ووایی

لیکوال : محمد اکبر کرگر

د چاپ شمیر :

د چاپ ځای : دانش کتابخانه پیښور

کال : سنبله ۱۳۷۷

د کمپیوتر سمبالوونکی : محمد ابراهیم «امیری»

فهرست

عنوان	مخ
۱- چی ماشومان سندره ووایی	۱
۲- جهنم دی هر انسان د بل انسان	۸
۳- تورې جامی	۱۹
٤- حلاجی	۲۹
٥- د زمانو سندره	۳٥
٦- یو سیوری یو تصویر	٤۰
۷- لکه غنه پخپل جال کې	٥۱
۸- خونړی شپه	٦۲
۹- یه لارویه!	٦۸
۱۰- ترهه اوککره	۷۷

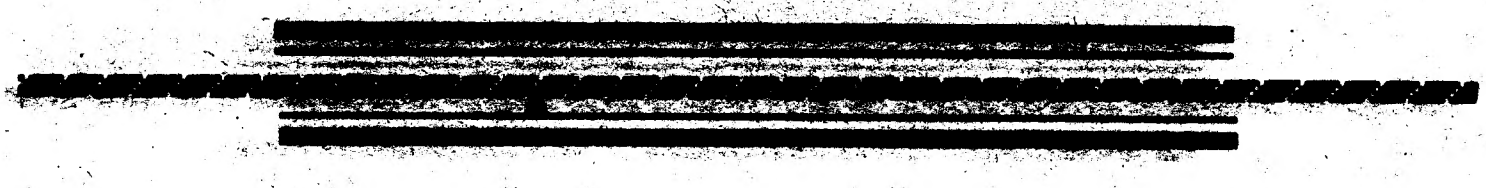

۱۱- ماته د حسنک پورد کیسه وکه! ۸۳
۱۲- د څیریو په ځنګله کې ۹۲
۱۳- تابوتونه او کفننونه ۱۰٤
۱٤- زده همزولی د زمان د ته سنګر د ژوبلورو ۱۱۲
۱۵- د شوتلو بوی ۱۱٦
۱٦- بی کچکوله ګدا ۱۱۸

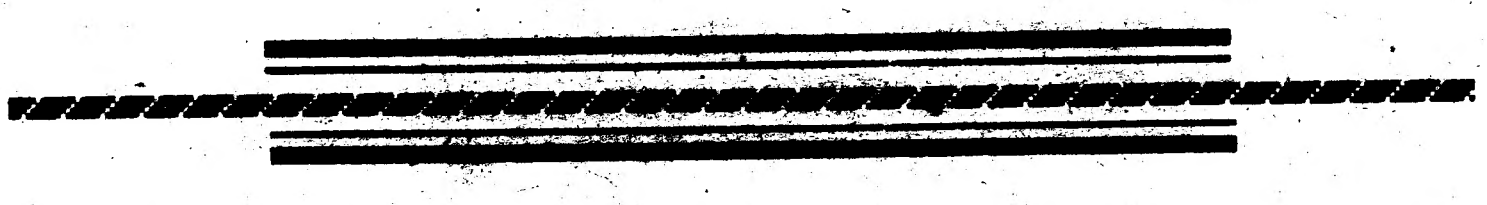

نیم نگاهی به کتاب

«چه ماشومان سندره ووایی»

اکبر کرگر زمان درازیست که پژوهش و تحقیق میکند و قصه و داستان مینویسد و بخشی از داستانهایش وقف مکاشفات درونی و دردشناسی روانی میشود. درونمایه های مرگ و جدایی وانزوا و شکست و سقوط را زیاد به کار میرد ورشته های مشترکی وفضای گاه مشابه داستانها بیشتر آثار نویسنده را به هم ربط میدهد ورگه های گوناگونی از افکار فلسفی و سمبولیستی و تاثیر آثار و افکار کافکاو صادق هدایت را به وضوح میتوان در آنها دریافت. اما این رگه ها اصالت شان را حفظ میکنند و عطر و طعم آشنا و وطنی دارند و گرما سنجی هرچند کوچک از چهار فصل تاریخ معاصر کشورما میتوانند به شمار آیند «جهنم دی هر انسان د بل انسان، حلاجی، لکه غنه پخپل چال کی».

در داستانهای «چی ماشومان سندره ووایی، ماته د حسنک پوره کیسه وکه، توری جامی» نویسنده موفق شده که ما را همراه خود به دنیای خیال انگیز کودکانه ببرد و به کاخ کودکی نفوذ کند. نویسنده دراین داستانها گرچه گهگاهی

توری جامی » نویسنده موفق شده که ما را همراه خود به دنیای خیال انگیز کودکانه ببرد و به کاخ کودکی نفوذ کند. نویسنده دراین داستانها گرچه گهگاهی احساساتی میشود و ازما جرا فاصله درستی نمیتواند بگیرد. اما در بیشترین موارد خویشتنداراست و رویهمرفته درایجاد فضای ساده وکودکانه موفق است.

« زه همزولی د زمان ته سنگر د ژوبلورو و د شوتلو بوی » نویسنده به معنای واقعی کلمه داستان نه بلکه طرحگونه هایی اند رما نتیک و ادبی مانند در کار نویسنده به مرحله داستانی ارتقاء نیافته و درنیمه راه مانده است.

بخش دیگر و بیشتر داستانهای کتاب را تصویر گری مسایل جنگ تشکیل میدهد. این داستانهاهر یک گوشه یی از جنگ و نشانه های مشقتبار و ذلت خیز آن را نشان میدهد « یو سیوری یو تصویر، خونړی شپه، ترهه او ککره، ماته د حسنک پوره کیسه وکه، د څیړیو په ځنګله کی، تابوتونه کفنونه... » دراین داستانها ضمیر ناخودآگاه نویسنده، از تصاویر رعب و خشونت و خون و تفنگ انبا شته است و زبان گویای انسانهای رنجدیده و زجر کشیده کشورش است و حرمانها و تاسفها و حسرتها...

طرح اغلب داستانهای اکبر کرگر باداستان سنتی تفاوت نهادین دارد. درآن ها ضرورت فراز و فرود و بحر آنها و اوج داستانی مردو دشمرده میشود. درگیریها بیشتر درونی و فکری و روانی اند و شخصیت داستانی تحرک و پویایی

لازم را ندارد و کل داستان در زمان محدودی اتفاق میافتد. علی رغم گرایش نویسنده به شیوه تک گفتار درونی که در چند جا چهره مینمایاند، اکبر کرگر شیوه های گونا گون داستان نویسی را کمتر تجربه میکند و بیشتر از زاویه دیدسوم و دانای کل استفاده میکند دراین شیوه هم بیشترین جا را توصیف مستقیم یا روایتی دار و در نتیجه اساسی ترین جنبه داستان که همان نشان داده است، در پرده باقی میماند.

نویسنده در بیشتر داستانها زبان نرم و پر انعطافی را به کار برده که از عهده توصیف مناظر و صحنه ها به خوبی برمی آید. زبان اکبر کرگر تکلفات ادبی و تضعات هنری را کمتر راه میدهد و میکوشد که یک رابطه ملموس عینی و ذهنی بین شکل و محتوا که در منتهای صمیمیت ساخته شده برقرار کند و نثر مهمتر از محتوا جلوه نمیکند. از این لحاظ داستانهای اکبر کرگر خواندنی اند و شورو اشتیاق اکثر خوانندگان خویش را ارضاء میکنند و ما همه را به خوانش آن فرامیخوانیم.

حسین فخری

اسد ۱۳۷۷ شمسی

چې ماشومان سندره ووايې :

څوروځی يې تيری شوی وی . يوازی څوورځی چې ښوونځی ته يی لاره پيدا کړی وه . موريی د همدی ورځی ليواله وه هو ، دهمدی ورځی ، څويمه ورځ يې وه چې ښوونځی ته تللی وو ، په کڅوړه کی يی يو کتاب هم په اوږو فشارراوړ او دروند بريښيده . په دروازه راننوت ، سملاسی يې څه نوی خبری زده کړی وی . موريی ډيره منتظره او تږی وه چې دهغه دنن ورځی توری او کلمی واوری . ماشوم يو څه له ځانه سره زمزمه کول . داسې لکه چې سندره وايی ، هغه سندره نه ويله . څه بل شان يی زمزمه کوله . موريی دليدلو او دهغی داوريدلو تږی وه څويمه ورځ يی وه چې هغه ښوونځی ته تللی وو .

– ښه بچې جانه ، مالیم دی درته څه وويل ؟ موريی وپوښتل .

– مالیم سبق راکه ، هغه په کوچنی اوتنکی ژبه وويل او بيا يی دواړه زياته

کړه :

- موږ یې قطارو درولو او په موږ یې داسندره وویله .

- کومه سندره ؟ زوی جانه .

- هماغه سندره .

موریی بیا په دلاساتری وپوښتل :

- زه یی بیا نه شم ویلی . هماغه سندره چې وایی...

- کومه سندره ؟ ته خو یې لږ شان ووایه .

- اغه په تولیزون (تلویزیون) کی یې چې وایې . اغه جنډه چې رپیږی . اغه ماشومان چې پکی قطار روان وی .

موږیې بیا په غیږ کې ونیو دواړو خو او ته یې ښکل کړ ، دهغی دارمانونو دهیلو او میدو نو نښالگی او د هغی دخواریو او سختیو بچې و . ډیره یې تنده وه چې یو وخت خپل زوی په ښوونځی کې وویني . دهغه په تنکی ژبه سبق واوری ، دوطن نوم ، دوطن دغرونو نومونه ، دسیندونو نومونه ، دښارونو نومونه ، دوطن دقهرمانانو نومونه . او آن دوطن دځارویو اولیوانو نومونه تری هم واوری.

خو داوخت سره له دی چې دمور دژوندانه یو ارمان پوره شوی و ، یو نیمګړی ارمان ، یو نیمه خوا ارمان ، یو تانداوتنکی ارمان . هغی دلومړی وارله پاره خپل زوی دښوونځی له کتاب سره ولیدا و بیا یې هم زړه صبر نه شو ، بیا یې له زوی نه

پوښتنه وکړه . دهمغی زمزمی او دهمغای سندری...

- ښه ته ووایه کومه سندره دي یاده کړه :

- سندره نه وه هغه قومی ترانه وه ،هغه چې تولیزون (تلویزیون) کی یې ماشومان وایې . اغه بیرغ چې رپیږی او ماشومان یې چې وایی...

- نو څنګه ویل کیږی ؟ ته خویې یوټکی ووایه . هغی بیا وچیړه او په دلاسایې و پوښته.

- چې نه می پریږی نو دالږ درته ویم بیا بس .

- ښه همدالږ ووایه.

په تنکې ژبه یې په خپله ځانګړی لهجه کې په موزیکال ډول همدومره وویل :

پاک سرزمین شادباد - کشور حسین شاد باد .

هغه ددی لیوال و چې مور به یې ډیره خوشحالې وکې ، او ډیر به یې ونازوی . خو دترانی په اوریدو سره دمور اکر څه بل شان شول... دواره دهغی په اننګو سیلاب راروان شو . ستونی یې بند بند شو . نور ورسره دخبرو مجال ورک شو خو همدومره یې وویل . داخو...

ماشوم یې خبره غوڅه کړه :

تو ته خفه شوی ، ولی خفه شوی .

هغی نه غوښتل چې نوری خبری وکړی . خو ماشوم په لالچ سره په یوه ساه

پوښتنی کولی . دموراو ښکو دماشوم وسوسه شیبه په شیبه زیاتوله . هغه یې هڅاوه چې بیا او بیا هم پوښته وکړی . دمور او ښکو اوخفگان دما شوم بی پروا او یا غی نظر یوی خواته کړ . او بیا یې هم له مورہ وپوښتل .

هغی بیاخپل ماشوم زوی تنټر ته رانژدی کړ . په مخ یې ښکل کړ . په بنده ژبه اونیولی ستونی یې همدومره ورته وویل .

– نه په سندره به دی ولې خفه کیږم ، خو وطن او بیا یې ستونی ډډشو .

دماشوم په ذهن کې دوطن کلیمی ډیری پوښتنی راولاړی کړی هغه ته وریاد شول چې کله په او له ورځ ښوونکی له هغه نه دځای پوښتنه وکړه نو دهغه خواکې ملگری وویل ، هو صیب دی مهاجردی . هغه گړی دمهاجر په مانانه وپوه شوی. خو دامهال دی او نورو پوښتنو دماشوم حیرانی نوره هم زیاته کړه .

–هو ، بچیه دازمونږ دوطن سندره نه وه ، او دازمونږ وطن هم نه دی . زمونږ وطن هلته وچې ته پکی وزیږیدی .

– نو هغه چیرته دی ؟

– اخو اته دی . قبلی ته یې لاس ونیوه .

– هلته خو خلک مانځه ته دریږی .

– هو ها خوامونږ لمونځ کوو . ، او بیا یې قبلی ته لاس ونیوه ، زیږی مازدیگرو . دپیښورا سمان ته دلوگو او ککړی هوا پولی ورجگیدلی . دتاتری پرسر سپینه

غورسکه وریځ دشنه اسمان په لمنو کی دپاغوندو په څیر بریښیدله . دلمر ورانگی دوریځو له پولیو سره ستر گه په ستر گه کیدلی او بیا یی دوریځو شاته داسمان لمنه کی دبودی تال په غرغر وکاوه .

دتاتری جگ غرونه چې له کلونو پیړیو او زمانو راهیسی دیو جابر او باعظمته امپراتور په څیر یې دپښبور په ورشوراج چلاوه خو داشیبه ورته دیر هوار بر ښبیدل . هلته دپلارنیگه دیره او هدیره ده . شنی ونی پکی زرغونی دی ویالی پکی په شرک بهیږی ، سیندونه پکی غورځنگ وهی . دشپنو شپیلی پکی دپخوا په څیر اوریدل کیږی . دخلکو شور اوزور پکی غورونه کنړوی . خو هغه یووار بیا دخپلو خیالا تو سره دماشوم زوی خبروته وگرزیده ،ماشوم تری وپوښتل :

-نوزمونږ کور هلته وړاندی و ؟

- هو هلته وړاندی و . هلته قبلی ته ، هلته چې دخلکو لمونځ روا کیږی .

هلته زمونږ کلی و ، هلته زمونږ کورو ، اوزمونږ ...

-نوولی نه ځو ؟

- ارومرو به ځو .

- کله به ځو ؟

- یووخت به لاړ شو ، او هلته به ببا خپلو همزولو سره لوبې وکړي .

- ولی اوس هلته ماشومان لوبې نه کوې ؟

په همدی خبر و سره یو واربیا دهغی په ستر گو توره تیاره راغله . دهغی ذهن اوخیال یوو ار بیا خپل کلی کوراود ختینو دیوالونو په کوڅوکې ننوت . دخپل زوی دپیدایښت لومړی شیبی یې یاد کې راغلی . دیره هیله یې درلوده چې زوی یې یو وخت دخپل کلې په کوڅوکې دخپلو همزولوسره لوبې وکړی . دخپل وطن سندری ووایی . خپلی دیری او هوجری وگوری . دخپلو پلرونو له عظمت اولویې خبرشی . او دیوه با غروره زلمی په څیر دنورو په وراندی ځان دیوه وطن زلمی احساس کړی. خو داوخت دهغی تصورات څه بل شان وو .ماشوم بیا هم پلټنه کوله ، اوبی واره یې پوښتل :

- نواوس زمونږ کلی کې سندره نشته ؟

- شته خوماشومان یې اوس نه وایې .

- هغه کومه ده ، اوولی وطن ته نه ځو ؟

- بچیه ، هلته خو جنگ دی ، هلته خوږی دی ، اوماشومان هم تښتوی .

په ماشومانه تصور یې وپوښتل:

- ښه ، دا چې اسمان هلته سور دی کورونو اوراخیستی دی ؟

داسمان لوید یځی لمنی ته یې لاس ونیوه .

-هلته کورونو اوراخیستی دی ؟

- دالمبی چې ښکاری .

- هو ، داچې لمبی ښکاری اخواته داورلمبې دی اوزمونږ په کلې باندی بلې دی .

- اوماشومان هم تښتوی ؟

- هو ماشومان تښتوی .

- نوولی يې تښتوی هلته څوک سبق هم نه وايې ؟

- ليونيه هلته سبق له کومه شو ، هلته يوازی د توپک سبق دی .

- نومونږ به کله خپل کور ته لاړشو ، اوکه به نه ځو ؟ هغه په ډيره معصومانه ژبه وپوښتل ، موريې په ورو له ځانه سره وويل ، خدای خبر ، خوماشوم ته يې په تسليت سره وويل :

که خدای کول يووخت به لاړشو .

- نه ژر شه راته ووايه کله به لاړشو ؟

دماشوم په ډير ټينګار دهغی ستونی ډک شوله خبرو کولو ووته. کوراوس .....اوس هلته هديره ،او بيا دهديری په اوريدو سره دماشوم سترګی همداسی دمور له اوښکو سره ورغلی پاتې شوی .

جنوری لسم ۱۹۹۶

جهنم دی هر انسان د بل انسان

خپلی نجنی کوټی ته ورننوتلم . د دروازی په بیرته کولو سره می بداوله نه تر یو او ناوړه بوی تر سپږمو شو . بد او ناوړه بوی می احساس کړ . خپل غوږ یدلی توشک ته ورنږدی شوم. فکر می وکړچی گوندی دا بوی زما له تنه او زما له جامو راځی، خو لکه چې کوټی می څخوبی هم درلود . ځای ځای څخیدلی وه، نم جن بوی تری راختلو، ترسپږمو کیدلو . کړکی یی ډیر وخت نه وی بیرته شوی، دروازه هم کړی ورځ بنده پاتی شوی وه، خومـا هم ډیر وخت ځـان نه ووینځلی، فکر واخیستم گوندی چې ځان می بوی کوی، او تن می خولی کړی دی، د خولو بوی دی خـو د خـولو بوی، د تن بوی د کـوټی د نم او څـخـوبی سـره په ټوله کـوټه کی غبرگیده...

خو چی د کوټی زړی ستر نجی، او مـنبـودی توشک ته می فکر شو او بیـا می د کاغذ او د زړو اخبارونو ټوټو تـه فکر شو نو بیـا می هم په ځان او هم په خیـرن تن او

ډیر وخت ناوینځلو جامو ګومان راته. خود کوتې نم، څڅوبی، لوند او د باران څڅوبی وهلی توشک، ترلی کړکی او دغه راز د کوتې، تروه فضا چې زما په څیر یې د هر نوی راننوتی کس دماغ سیزه.

دخپل توشک او خیرن بالښت ترڅنګ کوچنی الماری ته فکر یورم، هلته می لاس اوږد کړ. ډیر وخت کېده چې خپل کتابونه می نه وکتلی څو محدود کتابونه چې دمخه به می هر وخت را اخیستل او له خاورو به می پاکول فکر شو. خوکتابونه پکی سرپه سرایښی وو. په کتابونوهم ډیرې خاوری پرتې وی. هر یوه د سړی لاس توراوه. کتابونه هم نم وهلی وو. لنډ بل یی اخیستې و. پانې یی سره مښتې وی. دا وار څوشپې، څو ډیری شپې وروسته دغه کوتې ته ورغلی وم، د پخوا په څیر چې په خپله بستر د کی به پریوتلم. خو دا شیبه څه بل شان احساس راوپارولم. له یوی خوا د کوتې دنمه او لنده بله تر یوبوی، چې زما یی پر ځان او د تن په خولو هم شک راوستلو، او یاد چې زما د تن د خولی بوی هم پکی ورکیده او له بلی خوا سره مښتې او یو پر بل ایښی څوتوکه کتابونه، هم لانده بریښیدل. وراسته شوی بریښیدل، خو عبث شوی لانه وو. سره مښتی وو، لکه چې په کتابونو هم باران شوی وی. لکه چې باران په همدغه کوټه کی اوریدلی وی. او بیا د دی کتابونو په منځ کی ځای شوی وی.

خو ما یو یورا واخیست، د ځینو پانې زیړی شوی وی. د ځینو حاشیې زیړی

شوی وی. لکه په اوبو کی چې لویدلی وی. او په ځینو کی چې په قلم او یا پنسل لیکی کښل شوی وی هغو هم اوبه اخیستی وی. او نشریی کړی وو. لږ څه خراب شوی وو. یو یو می وکوت. تاریخونه می وکتل. خو هیڅ یومی پام غلط نه شو کړی، نور می واخیستل، ادبی اثار می وکتل، د شعر په باب کتابونو هم زما پام ... داستانونه، رمانونه ټول می یو یو را واخیستل. ژر ژر می وکتل لکه چې په درنگ شیبه کی می ټول لوستی وی. بلی خواته می کیښودل، د ښوونځی او بیا پوهنتون د دوری لاس کښلی یادښتونو ته می پام شو، هغه می هم وکتل لکه چې د زده کړی، او د کاریوه دوره می په دی لړه شیبه کی ترنظر او سترګو تیره کړی وی.

نو په دی ټولو کی یوه کتابګوتی ناڅاپی له ځان سره واخیستم، یو ازی کتاب نه بلکی په هغه کی کښلو او لاس کښلو تصویرونو رسمونو او یادښتونو. له راجګولو سره یې وځورولم. زما هم د ماشومانو عادت و، چې کتاب به می ولیده نو اول به می رسمونو د لیدلو هڅه کوله. خو په دی کی ما خپل لاس کښلی رسم، کور و وږ رسم کی د یوه نالایق شاګرد رسم، یعنی زما کښلی رسم و، خطونو یی سره توازن نه درلود، زما یی هم له توازن سره کوم سرو کار نه و.

هغه یوازی د یوه انسان رسم و. لاس تر زنې ایستل شوی و، په ملا کړوپ، ښه می یاد شی په پوهنځی کی، په ټولګی کی می د درس په وخت کی په یوه سپینه

پانه کښلی واوله همدغه وخت راهیسی په کتاب کی ساتل شوی و ، خو هغه یو عادی رسم و ، دیوه انسان رسم و . سریی خپلی لمنی ته کښته و ، لکه چی خپل ځان ته ، خپل تن ته اوخپل زړه ته گوری کټ مټ همداسی و خو هغه مهال ماته یوازی یو رسم نه و . یو یاد یی راتازه کړ . یوه یادونه او یوه تیره شیبه یی راته په ذهن کی ژوندی کړه او په دی شیبو کی یی د ژوندانه یوی مهمی ستونزی ته متوجه کړم . ځان ته یی راوگرځولم ، او زیات کلونه دمخه د وران یی رایاد کړ ، د خپل درس خونه یی رایاده کړه . د خپل ټولگی حالت یی . خپل ټولگی وال یی رایاد کړل . همغه شیبه او همغه ساعت . یوه په خپله بونډه ږیره کی لاس واهه ، اوداستاد لکچر ته په فکرو ، نور هم غلی ناست وو ، بل په وروستی قطار کی د یوی هم ټولگی نجلی سره خپلی خبری بس کړی وی . هغه هم غلی و ، خو استاد لکچر راکاوه ، هغه د توری تختی خواته په یوه څوکی ناست و . امسا یی ځواکی څوکی ته تکیه ایښی وه مور ټولویی لکچر کښلو . او هغه هم خبری کولی . نه ډیر فصیح یا یی نه غوښتل واضح خبری وکړی ، یوازی محتوی یی تشریح کوله ، کله به په ډیر زغم جگ شو ، امسا به یی لاس کی ونیوه په توره تخته به یی یورسم وکیښ . مور هم د لکچر په خواکی دغه رسم ویسته . عجیب رسم !! هغه یوازی رسم نه ویسته بلکی داسی رسم چې خبری یی ورسه هم درلودی . ډیری له مانا ډکی خبری . هغه زیاتی د انسان په باب خبری کولی او په انسان کې یی د انسان په څیره کی یی بلاگانی ،

دیوان او ښاماران او نور څیروونکی لیوان انځورول، داسی لکه چی څوک فکر کوی د یوه موجود دژوندی بنیادم په تن کی داسی څه ځای شوی دی چی سړی خوری، کورونه خوری، ښارونه هواروی او وطنونه او ملکونه...

او له هرڅه څخه به یی ترهه زمور په ټولگی راپلنه کړه. په اتلس شل کسیز کوچنی ټولگی کی به مو یو بل ته وکتل. داسی څی له یوه بله به مو ویره پیدا شوه، چې گوندی دی می خوری. هغه می خوری، او هغه دا کار کوی، او گوندی خپله استاد داکار کوی.

د ټولگی فضا به سکوت او چوپتیا په سر واخیسته. مور به ټول غلی وو، هغه چې په ږیره کی به یی گوتی وهلی او د استاد لکچر او خبرو ته به فکر وړی و، هغه هم غلی و، هغوی چی څنگ ته ناست وو، او هغوی چې د ټولگی په وروستی برخه کی یی خپل پس پس غلی کړی و. ټول غلی او چوپ وو. ټول ټولگی چوپ و. ټوله فضا غلی وه. داسی لکه چې آسمان هم لږ رابښکته شوی وی او زمور د ټولگی پر پاس چت باندی ناست وی. او زمور حالت ته یی غور نیولی دی. لکه چی په لاره تیریدونکی ځلمی او نجونی هم په دی چرت کی دی. هم داسی سکوت یی تینگ کړی وو، پر مور هم سکوت حاکم و. ځکه چې دانسان د خویونو درس مو وایه د انسان د روان تجزیه مو اوریده. نو ځکه نوی څه وو. او ټول ورته غلی او چوپ وو.

هغه په خپل لکچر کی هغه وخت چې لاس کښلی تصویر ته به یی گوته نیولی

او یا به یی د رسم د شاو خوا خپله امسا تاوه کړه نو دا شعر به د خپل استدلال په ترڅ کی غبرگ کړ چی :

یوه داچې

داژوند څه دی

یو مو موزه سمندر دی

خو ددی سمندر غاړی پوری لا رشته

او ددی لاری رومبی پړاو دوزخ دی.

بله داچی،

جهنم نه چرته لری دی نه پټ په بل جهان کی

جهنم د هر انسان دی هر انسان ته په خپل ځان کی

او په دی وینا به مور تولو یو بل ته سره وکتل. « د یو انسان جهنم په بل انسان کی !! » تول به فکر واخیستو.

یو بل ته به مو سره وکتل. داسی به موو انگیرله چې هغه چې په خپله بونډه ږیره کی لاس وهی. هغه چې زما په څنگ کی ناست دی. او تول یو له بله سره یو د بل له پاره جهنم یو او د لکچر په وخت کی به فکر واخیستم. د خپلی خوا او څنگ ته ملگری می ولیدل. لکه چې هر یو جهنم دی، هر یو تنور دی سکروتی دی. لمبی دی.

او د هر یوه وجود په تدریج سره په یو بل څه بدلیږی، په یوه اژدها. په یو بنامار چې یو بل ته خوله اچوي. یو بل رانغاړی او یو بل ته گوابن کوی.

او له دی سوچونو وروسته یو ځل بیا می د خپل کتاب په منځ کی خپل لاس کښلی تصویر ته فکر شو، لاس کښلی رسم کوږووږرسم، دکوتپی نم او بدبوی بلی خواته واخیستم ددرنگ شیبی لپاره یی زما دفکر ونو لړی پری کړه. فکر می کاوه چې زما له تنه بوی راځی. ډیر وخت کیده ځان می نه ووویننځلی. احساس می کاوه چې زما له تنه او زما له جامو دابوی راپورته کیږی، ویښتان می ببرو، خو دکوتپی بدبوی، او نم جن تریو بوی. خوسااو وراسته بوی می بیا هم فکربدل نه کړ. یوازی همدی رسم ته فکرو اخیستم را په یاد شول، داد انسان رسم دی.

«انسان دانسان لپاره لیوه دی،» په همدی ډول لکه چې یوانسان بل وژنی دبل لپاره جهنم دهغه په تن کی دی. دهغه په وجود او ځان کی دی.

او یا همدی تصویر ته فکرونو واخیستم...

یوازی یورسم. یو کوچنی رسم. دبنیادم رسم چې بنار پکی ځاییدای شی. یوه لویه هستی پکی... وگړی پکی. گڼ او له شوره ډک بازارزونه. چیغی او کوکاری، دماشومانو چیغی. دهغوی دمازدیگر نی لوبو چیغی، خویو کوچنی رسم په یوه «ځان» کی... «زه» یم چې ددی وریم، چې دټولو فرماندارشم. لکه چې لاس کښلی رسم راته په کږه خوله گډوی او راته وایی دانسان یادبنیادم له

دریزه.

په ټولو حکم وچلوم. ټول باید زما تابع شی. زه باید ددوی «سلطان» شم، چې یم، زه باید ددوی امیرشم چې یم، دوی... دوی ددی وړتیا نه لری چې ځان راپورته کړی اوماته وگوری او ماته مخامخ وگوری.

هو!

«ما» ته زما «زه» ته کتل یعنی دژوند بیه. ددوی دژوند بیه، دوگړو دژوند بیه. ددوی د «ناڅیزه» هستی بیه، دابیه ډیره لږه ده، «زما» دسترگو یو رپ باید ښارونه، کورونه او هرڅه راونړوی. چې رانړویی یې، سرکونه باید دځمکی پرمخ تری تم کړی. ژوندی ټول باید او باید سر لاندی پښې پورته کړی. آسمان باید رابښکته شی، لمرهم څونیزی، دوی باید ووینی چې دا «زه» یم چې ددی وس لرم او همداسی کولای شم. ددوی وس لرم او داسی حالت راوستی شم... دا «زه» یم «زه» او بیا هم «زه». خو داوخت چې ډیر کلونه له دی کوچنی تصویر یا رسم نه تیر دی سره له دی چې دایو کوروو رسم دی خوزه یی تصویربولم، او تصویر یی گنیم، ځکه چی، خبری لری... او زه یی اوس په خطو نو پوهیږم، ماته یی وختونو او اوږد ووختونو دلو ستلو بیا ځلی وس راکړ، او څه بل شان یی لولم سره له دی چې په رسم کی تنبل شاگردوم. خواوس ددغه کاږه واږه تصویر، په مانا پوهیږم، تروه تنده، زوړند او ربوز، له غضبه ډکی سترگی، بی توازنه اندامونه، او دچابکی او

تلوار یو تصویر گوتی.

خو ماته پکی داځل ټول تاریخ راتداعی شو. لکه چی سکندر پکی دمور له غیږی پاځیږی، لوییږی، لښکری راټولوی، او بیا دختیز په لور رازغلی، او داسونو دپښو خړګرد یی ترشا راپورته کیږی، همدا کوچنی تصویر لکه چې کوچنی نه دی، اوس هره شیبه لوییږی، او پسی لوییږی، داسی لکه چې اوس د «گوبی» دښته ده. چنګیز پکی زغلی توره یی له تیکی راکښلی، چنوغنده یی له ملاتړلي، او په دی لوررا ځغلی، د آسیا په لورراز غلی، مدرسی ورانوی، ماشومان په زانګوګانو کی وژنی، خپل شلګی او نیزه دهغو پرتټر ونو منډی، لکه چې امیرتیمور دي. تصویرنه دی، داسیا یوه څنډه ده. تیمورپکی هند او بغداد ته ځي. روان دی، دلښکرو او رسالو دګردبوی، کوتې دتروه بوی سره بیا سپږموته راځی، او یانورامپراتوران دی. هند او فارس ته زغلی، سویی کوی کله منارونه جوړی. او له دغه ځایونو دلته راځی. دلته ماشومان وژنی. مینځ بور وي. ناوی په ډولیوکی پرپردی او دادول... او یو واربیا په کی خپل کلی، قریی بندونه او جوماتونه وینم چې دااورپه لمبو کی سوځی. دتصویر آسمان هم خړاولو ګجن دی دلو ګولو خړونیولی دی. کوچنی تصویر لکه جام جم، چې ټوله دنیا پکی بریښی. دنیا پکی په طول او عرض سره، او په هغو ټولو کی یوښیادم. او په بنیادم کی یوه اهریمنی نه ایلیدونکی قوه چې ټولو کلیوته اور اچوی، هرځه

سیزی. ښوونځی سیزی. کلی سیزی، کروندی سیزی او هرڅه...

همدی تصوراتو لږ څه دنم جنی کوتی دبدتعفن څخه بلی خواته تلم او چې سپږمی می راکښلی بیا می له ځانه بد راغله. چې دابد او ناوړه بوی زما دځان او جاموو، زما دخیرنو کالووی چې په میاشتومیاشتو می ځان نه وو ینځلی، لکه چې اوبه می نه وی لیدلی لکه چې په ځنګلونو کی ووم...

خو بیا تصویر په مخه واخیستم. بیا درسم دویستلووخت ته ورغلم. دیروراندی وخت، څوکاله دمخه وخت، خپل ټولګی ته، ځوانیمرګ ټولګی، چې زیات یی اوس ځوانیمرګ دی دلته نشته، استاد هم نشته، لکه چې ټول «ما» خوړلی دی، استاد هم اویا هماغه رسم او تصویر...

داوړی ټکنده غرمه وه. رابنکته شوی آسمان چپ او ساکت او غلی ټولګی، ټول سره غلی ناست دی. یوازی استاد په خپله امسا په توره دړه باندی کښل شوی تصویر ته اشاره کوی. تصویر ته اشاره کوی، تصویر تشریح کوی. انسان تشریح کوی. دانسان جهان او په دی دول وایی:

چیرته لیری یو لوی ښارو

اوازه یی دښایست خپره هر لوری

په دی ښارکی اوسیده یو لوی سړی هم

داولس په هوښیارانو کی هوښیارو

سوچ وهل فکر کول یی کسب وکارو

دجهان او ژوند رمزونه لوټول ده

په دفترو په او راقو کتابو کی

یوه ورځ د ورځ یی د اشانی بیان کړو

تر کوم وخته چې دا زمکه دا آسمان وی

تل د هر انسان دو زخ به بل انسان وی

۱۳۶۹/۲/۱۰

توری جامی

ډیره موده می شوی وه چن خپل زاړه کلي ته نه وم تللی. په دی څو کاله لیږي ولي کي راته داتنده پیدا شوي وه چي کاشکي خپل همزولي، نجونې او هلکان ووینم. دهغوی مستی ووینم دهغوی رنگه کالی ووینم او کاشکی دخپل ماشومتوب دلوبو او خاپوروځایو نه ووینم. زه دهمدی تندي سره داوارله ډیرې مودې وروسته، دوختونو وروسته او له کلونو وروسته ورروان شوم.

ډیره موده شوی وه. ان ډیر کلونه تیر شوی وو چي زه په ښار کی په درس ویلوبوخت وم. پخوا به دښوونځی په وخت کی څه ناڅه وختونه په ځینو رخصتیو کی خپل زاړه کلی ته ورتللم خو داڅو کاله کیدل چي له مانه دخپل کلی څیره هیره شوی وه.

داوار چي دخپل زاړه کلی په لوري روان شوم په ټوله لاره کی راته ، په موټر کی او په تم ځایو نو کی دخپل کلی او کلیوالو څیره نیغه ترستر گو کیده. یوازی په هغوی

می دخپل ذهن او فکر سترګی ګنډلی وی او بس.

داوارله ډیري مودي وروسته خپل زاړه کلی ته روان شوم. ربښتیا پخوا چې به د ښوونځی په دوره کی خپل کلی ته تلم دا فکر به راسره وو چی څرنګه خپله زده کړه او لیک لوست د خپلو همزولو په سترګو وموښم. څرنګه ورته ځان وښیم. خو دا وار داسی نه وو. په دی فکرونو کلی ته لاړ نه شوم. بلکی څه نور شیان راته په ذهن کی ګرځیدل.

زمور زوړ او روایتی کلی د لوی سړک نه لرې څه لیرې او څیرمه پروت دی. یو څه په پښو منزل غواړی. او زه هم چې د پاخه سړک پر سر له موټر نه کوز شوم راساء د خپل کلی په لور روان شوم. د پلی مزل په لاړه هم ټول کلی راته تر سترګو کیده. دا وار می په هماغه وستلونو داسی ځان احساسولو لکه چی اوس هم ماشوم یم، لومړنی ښوونځی ته چې زمور کلی نه لرې لیری پروت دي ورځم. دهغه وخت د تګ او راتګ ټول دور راته بیا په فکر کی را ژوندی شو.

د موټر له تم ځای نه تر خپل کور کلی پوری راته ټول د ماشومتوب وختونه ذهن ته ودریدل. ادی می یاد ته راغله چې زما د ماشومتوب او مکتب ته د تللو ټول نازونه به یی ورل خو زه به یی ژړا ته نه پری ښودم. خو کله به هم له دی ټولو فکرونو او سوچونو سره ځان ته متوجه شوم.

***

خپل اوسنی عمر او د ماشومتوب دوران ته. او بیا به می د خپل ماشومتوب د دوران افسوس وکړ. رښتیا چې ماشومان پاک وی. هغوی د چا خبره پرښتو ته ورته وي. پاک زړونه لري. خو چې رالوي شی بیا د نورو و ګړوخوی بوی واخلی او د دنیا په ټولو شیطانیو کی ککړ شی.

زما به هم خپلی پاکې ته فکر شو، د خپلو همزولو سپیڅلتوب ته به می فکر شو. چې ټول وګړی به می د ځان او همزولو په څیر پاک او سپیڅلی لیدل. ځان او دونیا به می هم داشان. او دي ته به می فکر نه وو چې انسان یوازي نه رالوییږی. هغه وخت زه د شیطان په مانا هم نه پوهیدم. بلکی یوعجیب او غریب افسانوی موجود راته مجسم کیده خو اوس پوهیږم چې د هغه دوران او اوس څومره توپیر دی.

ماته خپل کلی د خپلو ټولو زړو د یوالونو سره، دورانو کنډوالو سره او د ګنو او رنګینو د یرو سره دورانو او ټرلو بندونو سره ډیر ښکلی او ښایسته بریښیده. زمور د کلی په مخکی دنګ چنار هماغه ډول د آسمان سره سیالی کوله، زمور په کلا باندی پوری راهوی راسورو غرونو د پخوا په څیر ماسپښین لنډولو او مازدیګر یی ژر راوستلو. دا وار هم د پخوا په څیر کروندی شنی وی. غنم زیړو چې کله د غنمو د پټیو په پولو هم زیړی غواګانی هماغه ډول څرول کیدلی. د پخوا په څیر به چې کله د غنمو په پټیو د دری تود باد راوالوته او د غنمو وړی به یی ترنیمایی

پوری کړول او بیا به یې د غنمو د وړو خوړ بوی خپراوه، هماغه ډول دا وار هم کړیدل. د هماغه دری بادرالو ته. د هماغه غرونو له څوکو راکوزیده. د هماغه دنګو غرنو له ګنو ځنګلو راپلنیده او بیا یې غنم خوزول.

ویالی هم د پخوا په څیر په شړک بهیدلی. خو یو شی د پخوا په څیر نه معلومیده او زما د کوچنیوالی او اوس په منځ کې همدې یوی خبرې له ځانه سره وړی وم.

دا وار چې زه خپل زاړه کلی ته ولاړم، زما همزولی هم زما په څیر رالوی شوی او زلمی شوی وو. ځینې به لیدل کیدل. د پخوا په څیر وستلونو ته لاړم. هلته کیناستم دیرو ته هم ولاړم. په مجلسونو کې می برخه واخیسته او جوماتونو ته هم ولاړم. زمور د روایتی کلی په مخکې د جمعه خان پښې هټۍ هر مازدیګر او غرمه زمور د کلی د بزګرو او هلکانو د بندار او راتولیدو ځای وو. هماغه ډول د پښې دښې په پوټکو ملنډې وهل کیدلی او هماغه شان د سړی او سپنې درایستو په موقع ټولو به د شهادت ګوته بنې ته نیولی. هو د پښې هټۍ می ولیدله، چې د پخوا په څیره به په کې بزګرانو د خپل کرکیلی وسایل جوړول، او زلمی به په کې راتولیدل د پخوا په څیر به یې په کې توکی ټکالی کولی.

خو زمور د کلي زلمي لا هماغه ډول د پخوا په څیر کله چې زه ماشوم وم مست نه بریښیدل. هغه وخت چې لازه کوچنی وم، ما چې به په وستل کې په دیرو کې او په

لارو کی او کروند و کی ځوانان ولیدل چې خولی ګانی به یی په ورځو راسوری کړی وی د مرمیو ډکی غاړه کی به یی څنګ ته اچولی وی نو له ماسره به یی هم تنده پیدا شوه ، هو ډبه می وکړچی که زه زلمی شوم حتما به خپل پلار باندی خپله ژیړه غوا خرڅوم او په هغه باندی به ځانته تومانچه او د مرمیو ډکه غاړه کی اخلم.

یو وار می په یوه واده کی هم ورته ویلی وو ، شیرانو سازکاوه ، یوه تن باجه غاړې ته اچولی وه ، او تومانچه یی هم غاړی ته اچولی وه ، تیروبیر. ډیر ډول یی ورسره کاوه ، هغه چی به دیکه زار غږ وکړ نو حتماً به یی دومره تاثیر وکړچی له ناستو کسانو به یوه تن د خپل نری توپک سر پورته ونیو او څو ډزه به یی وکړل. هغه وخت یوازی په وادونو کی ډزی کیدلې. څومره خوند وړې وی ، دوادونو ډزی.

خو ماته د سازنده غاړه کی اوباجی خوند راکړ ، د پلار غیږ کی ناست وم یو بل تعلیم یافته سړی یې هم خواکی ناست وو ، ما ورته څو واری وویل ، ماته به یوه تومانچه او باجه اخلی.

هاغسې د هغه ولاړ سړی چې غاړی ته یی پرته دد ، هغه سندری چې وایې ...

هغه وویل !

پیسې نه شته.

او ما بیا ټینګار وکړ !

خو زمور زیړه غوا خرڅه کړه.

PROPERTY OF ACKU 7758

پلار می هغه وخت په یوځه بهانه زه په کرار کړم. زما ژړا یې غلی کړه، خو هیڅکله یې بیا ماته باجه وانه خیسته او تومانچی خواوس...

خو دا وار چی زه کلی ته ولاړم د خپل کلی پیغلی می هم هماغه شان مستی ونه لیدلې، کله چی به زه پخوا د مکتب په دوره کی کلی ته ولاړم او بیا به په پټو ورسم شوم او یا به د خپل کلی د بندونو او ویالو په غاړو ورسم شوم او د خپل کلی مستی نجونی به می ولیدلی. د هغوی کاږه اور بلونه به می ولیدل. د هغوی ګڼ کمیسونه به می ولیدل، او سره شنه پرتو ګونه او تکری به می ولیدل، او چرمه داره کمیسونه به می ورته ولیدل، په نکریزو سره لاسونه او د سبو او وانبو له پاره د هغوی ځانګړی زولی او مستی خنداګانی، نو بیا به می فکر کاوه چې خدای تعالی د خپل ښایست پرښتی تولی زمونږ کلی ته رالیږلی دی، نه بل چیرته.

خواوس له هغه وخته زیات کلونه تیر دي. ډیره زمانه شاته پاتی ده. نه شم کولی د خپل کلی او د کلی د پیغلو ښایست بیان کړم، هغوی ډیري ښکلی دی، خو زه د خپل کلی او کروندو د ښایست سربیره د هغوی ښکلا نه شم هیرولی، زه لا کوچنی ووم چی هسی به می یوه بانه لټوله. چې هم د خپل کلی په ټولو لروبرو ځمکو وګرځم او ښایست وویني. هغوی مستی هم وي. او ښکلی هم وی. بی پروا اویاغی هم وی او ښځینی حیایی هم درلوده، نه شم کولی هغه د ښار د ښکلیو سره پرتله کړم او یایی د سینمایی ستوره سره یو شان ویولم.

هغوی هری یوی ته خدای زمور د کلی له پاسه د ځلیدونکی سپور مې په څیر ښایست ورکړی وه. زمور د کلی د چنارونو په څیر دنګی ونې یې درلودي، او زمور د دری داوبو په څیر مستي او ښکلی اورنې وی، غرور او یاغی نظرونه یې هم د اوچتو غرونو سره سیالی کوله، اوس هم چې د یر وخت تیر دی، د هغوی یاغیتوب او مستی نه شم هیرولی، لکه چې یې زلمۍ نه شم هیرولی.

هغه وخت چې لاکوچنې وم، په ودونو کې به مې لیدلی، په وستلونو کې به مې لیدلی، د ویالو په غاړو او یا به مې په ودونو کې لیدلی او د مینلو او اخترونو په ورځو کې به مې په زیارتونو کې لیدلی، زه به د هغو ښایست حیرانولم. فکر په مې کاوه او په شپو شپو او ورځو ورځو به د هغوی ښکلا له ځانه سره وړی وم. هغه وخت به په وادونو کې هم هغو رنګه کالی اغوستل. سره شنه زیړه ابی، سپین... او په اخترونو کې هم. او دا د ول به په نورو د ستورو کې هم. هغوی هیڅ کوم خاص کلیوالی جامې نه درلودې. یوازې به له د یرو ښکلو نجونو څخه یوی نیمې له ناز او مستی نه خپل سپین مړوندونه په تور کالیو کې پټول.

خو دا وار چې له د یرو کلونو وروسته بیا د پاخه سړک پر سر له موټر نه کوز شوم او سم د م د کلی پر لور روان شوم. پټې هماغه د ول له غنمو د ک وو، غنم زیړ شوی وو، غرونه د پخوا په څیر به غرور او پرتم سره و لاړ وو، د مازدیګر وروستی زیړی لمر هم د پخوا په څیر تر ناوخته د غرونو پر سر پاتې کیده. ویالی په شړک

بهیدلی. خو ړونه ډک روان وو. زیړی غوا د پخوا په څیر په پولو څریدلی. د پخوا په څیر د نورو کلیوالو په شان چې هر مسافر کلی ته راته نو لومړی به د کلی زړی هدیرې ته ورستنیده. له ماسره هم دغه خاطره را ژوندی شوه. بې اختیاره د هدیرې په لور ورستون شوم، ډیر وخت شوی وو، چې زه کلی ته نه وم تللی، هدیرې ډکې شوی وی، پراخې شوی وی. زمور د کلی هدیره هم د غنمو د کروندو په ټټر کې دننه غزیدلی وه، زیاته پلنه شوی وه. په هدیره کې څه نوی شیان بریښیدل، د زړو او نویو قبرونو ډیر توییږوو، په نویو قبرونو یوازې د ډبرو شناختنی نه وی، بلکې بیرغونه او جنډې وی، رنګه ټوټې وی، هدیره پراخه شوی وه. قبرونو او جنډو ته می دوعاو کړه، د یوه نوی تازه جوړ شوی قبر خواته په تورو کالیو کې یوه میرمن ناسته وه، په عمر پخه وه، په مخ کې یې ګونځې معلومیدلی په اننګو یې د اوښکو لاړی جوتې وی سکیندی یې وهلی، څو واړی می زړه را پورته کړ، د پوښتنې وسه می ونه شوه، ډیر می زړه رالوی کړ.

- ترور دا قبر د چا دی ؟

- دا د اسد ځوانیمرګ دی.

مانوره خوله چپه کړه، سپینې می وتښتیدې، د هغې سکیندی ژړا او سلګی زیاتې شوی، زما ټول اندامونه تاوده شول، ژبه می خوله کې وچه شوه. او د بلی پوښتنې مټره راکې ورکه شوه.

بیا می زړه صبر نه شو زړه می بیالوی کړ ، پوښتنه می وکړه :

او دا قبر ؟

- دا د منصور دی ،

- هغه هم ځوانیمرګ ...

- هو .

او بیا می ذهن د ټالندی او برښنا په څیر زما د خاپور و او ماشومتوب وخت ته ورستون شو . نور می څه ونه ویل ، د منصور څیره می ترسترګو شوه ، ما او هغه ډیری لوبی کړی وی . په لومړی ښوونځی کی سره په یو ټولګی کی وو . ډیر تکړه او ځیرکه هلک وو . هغه زمور د کلی د نه را ستنیدونکی کاروان وروستی لاروی وو ، او بیا چې کله کلی ته ورسیدم ، د ټولو کلیوالو په خوله د منصور نوم څرخیده د هغه زړه ورتوب یی ستایه میړانه یی ورته ستایله ، او زلمیتوب .

خو دا وار می په وستلونو کی د پیغلو ښکلا د پخوا په څیرو نه لیده ، زما د ماشومتوب د دوران پیغلی نیمزالی شوی وی ، زامن یی رالوی کړی او زلمیتوب ته رسیدلی وو او بیا ... نوی تازه هلکان چې ماته نا آشنا وو ، را پورته شوی وو ، خو دوی هم هغه مستی نه درلودی . هغه وخت یوازی یو شی ته فکر وړی وم ، یوازی یو شی ته ...

هغه وخت کی چې زه په کلی کی اوسیدم زمور په کلی کی د کالیو د اغوستلو څه ځانګړی قیدنه وو ، خو دا وار چې زه کلی ته ولاړم ما د پیغلو په تن کی رنګه

کالی ونه لیدل. فکر می کاوه څه می ورک کړی دی. کومه خپسه می په ستونی ناسته ده، چا ته یی نه شم ویلای. خو کله چې می د خپل کلی د نجونو د ښایست په باب او د هغو ښکلا په باب فکر کاوه. نو یو نالیدلی شی فکر ته راتلو چې په خوله می نه شو ویلای، او نه می هم په ذهن مجسم کولی شو.

یوازی په دی به پوهیدم چې ددی کلی زلمو به د غرونو په څیر او چتی شملی درلودی. دا شملی اوس هم کوچنی نه دی، ښکلی او نیغی وی، خو د پیغلو په ښایست چې د لمر سره به یی سیالی کوله لاسونه یی په نکریزونه وو سره. او کالی یی هم رنګه نه وو.

خو وروسته پوه شوم، د کلی له زړو د یوالونو نه وپوهیدم. له ناستو کنډرو باران وهلو برستنونه هم وپوهیدم چې زمور د کلی په یونیم وران کور کی له ډنګی ډوال د روازو دننه لیدلی کیدلی. له بل څه ونه پوهیدم. ډیر وروسته د هغو له څیرو او چوشونډو څخه د پراخی او پلنی هدیرې نه. او یا خودی خبری وپوهولم چې کله به زمور په کلی کی واده شونو کومی میرمنی چې به تور کالی اغوستی وو، نو زوم او ناوی به د تورو کالیو والا ښځی نه مچولو، همدا خبره راته تداعی شوه، همدی دستور، پلنه هدیره، ورانی کنډوالی، او د پیغلو تورو کالیو وپوهولم چې، کله زلمې جنګ ته ولاړ شی نو هدیرې پلنیږی او پیغلی بیا توری جامی اغوندی او تور تیکری پر سر کوی.

۱۰ سرطان ۱۳۶۷

بوداپست - روغتون

حلاجی

له هماغه وخته چې ښار ته راغلی د هغې په فکر کې شوم. ما ته هغه وخت ډیر عجیب شی بریښیده. یوازی په ذهن کې می د هغه تصویرونه او شکلونه جوړول. ښار ته له راتګ نه د مخه می ورته نوم هم نه وو اوریدلی. په یوه نیم ځای او یا که کوم کوړ کې به می هسې اونګ هم ولیده نو ډیر سات به ورته ودریدم. آواز به یې راته د موزیک په څیر ښکاریده او د هغه د ګوزارونو پراثر به مېده کیدونکو شیانو له ځانه سره واخیستم. ډیر سات به ورته ودریدم هغه وخت به می د ټکوونکو لاسونو ته پام نه و. بلکې یوازی د اونګ لاستی او کتنې ته به فکر وړی وم چې څومره سخته او ریزمریز کوونکی کار دی.

خو چې ښار ته راغلم د غوښې د ماشین نوم می هم اوریده. چا به ورته د کوفتې ماشین وایه او چا به ورته د غوښې ماشین او چا به به ورته د غوښې حلاجی. د حلاجی کلیمه ما ته هم په زړه پورې وه، ځکه چې ما خپل کلی کور کې لیدلی و، او

د غوښی حلاجی هم ما داسی تصور کوله چې ګوندی د پنبی دانی او مالوچو په څیر به بیلول کوی.

ما ته هغه وخت چې اوس تری ډیر وخت تیر دی، د غوښی حلاجی هم د مالوچو د هغی په څیر چې سپین مالوچ له توری پندانی بیلوی یو ډول ښکاریده، ما به فکر کاوه چې د غوښی حلاجی به هم غوښه او هډوکی بیلوی، او د مالوچو د حلاجی په څیر به په اسانۍ تاویږی یوازی لکه وچ مالوچ به غوښه هم بیلوی خو زما نه دانسان فکر بدلوی، انسان بدلوی د انسان تصورات به لوی، او دا ډول د هغه هر څه له پخوا سره بیلوی.

یوه ورځ زه هم په سودا پسی بازار ته ولاړم. د کور له پاره می ډیر څه واخیستل څه شیانو ته چې اړوم وامی خیستل، خو د غوښی د حلاجی پسی می هم ستر ګی هری خواته واړولی. ډیر ورپسی وګرزیدم چې څه پیاز او نور شیان تر پې تیر او میده کړم ما ته هغه وخت د غوښی حلاجی د تمدن نښه وه، په لیدو پسی یی لیونی وم. او تر او تر ورپسی د قصابانو په کرځو کی هم وګرځیدم، هیڅ می ونه لیده. نوره یې هم د لیدو تنده راسره زیاته شوه. تلوسه یی راسره پیدا شوه. ما ورته د غوښی حلاجی ویله حال داچې هغو لکه چی په بل نوم یادوله. هری یوی هڅې ته چې به ورنژدی شوم چی د غوښی حلاجی شته. وروزی به یی پورته وغورځولی او ځان به یی ناجانه کړ. هغوی ټول قصابان وو. قصابی یی کولی. خو د غوښی حلاجی یی

نه پیژندله، ماته به لږ شان ناخبره او بی معلوماتو ښکاره شول په فکر کی به راته د مجلسونو، سالونونو اومیلمستیاوو خبری یادته راغلی چی د نویو راغلو ماشینونو په باب به کیدلی. ځان سره به می وویل، نو د وی ولی د خپلی ګټی او ښیګنی څخه خبر نه دی، ولی یی نه پیژنی لکه چې کوفته غوښه نه خوری.

ما ته هغه وخت ټول بازار ړوند ښکاریده، ځکه چې د غوښی حلاجی یی نه پیژانده، او په همدی تصور می د ډیر عمر په ښار کی تیر کړ. هرکله چې به په کوم مجلس کی د غوښی د ماشین او یاد غوښی د برقی ماشین خبره یاده شوه ما به ځان ناجانه او ناخبره نه اچاوه. داسی به می ښوولە چې ما هم لیدلی دی او زه هم پری کله نا کله غوښه حلاجی او کوفته کوم. او چې د برقی ماشین په باب به خبری شوی نو دوه زړی به شوم: یو به می خپله ناخبری راته ودریده چی ما ولی تراوسه د غوښی حلاجی نه ده لیدلی، او بل به می په ظاهری توګه له هغو سره سرخوځاوه چې رښتیا د غوښی ماشین کلکی غوښی نرموی، میده کوی یی، که کانی ورته واچوی هم پکی ایره کیږی.

کله نا کله به ما هم ورته د دروغو کیسی پیل کړی، خو خبر نه وم چې د غوښی حلاجی څه اژدها ده. څومره غوښی له ستونی تیروی، ښارونه تیروی، کلی تیروی او سیندونه تیروی، یوازی د غوښی ماشین نه، بلکی د هر څه ماشین دی، د هستی او نیستی ماشین دی...

ډیر وخت را باندی همداسی تیر شو چی دغوښی د حلاجی فکرونو په سر اخیستی وم او د هغه څه په باب به می فکرونه کول چې مانه ولیدلی. خو یو وخت عجیبو فکرونو پر مخه واخیستم، هر مجلس او هر ځای ته چی به ورتللم نو خپل، اصلی ځان» به می له، ځانه پټاوه او په دی فکر به وم چې باید هغه وکړم راغلی او ناست ګلستان زما په ناپوهی ونه پوهیږی هغوی باید په دی خبر نه شی چې زه یو ګلیوال سړی یم. زه له مدنی ژوندە ناخبره یم. زه دبرښنا ماشین او په تیره دغوښو له ماشینه ناخبره یم. زه په الوتکه کی نه یم الوتلی. ماهیڅ نه دی لیدلی. زه په محفلونو کی د خوښیو په مجلسونو کی په نڅا نه پوهیږم. د مست موزیک سره می توپونه نه دی زده او داسی نور ...

خو په دی تولو تصوراتو کی زه دغوښی د ماشین نه لیدلو ډیر خوږولم، او هغه می د خپلی ډیر خوری اوښی اشتهاله مخی هم خوښیده، په دی خاطر می هم خوښیده چی غوښه می خوښه وه، او په دی فکر به وم چې کله له دغه ماشینه غوښه تیره شی نو مزه او خوند به یی حتماً نور هم زیات وی.

یوه ورځ په یوه مجلس کې په دی باب او په نورو برخو او د نورو لوکسو شیانو د لیدلو په هکله ډیر پاتی راغلم، ډیر می ځان کم او کوچنی احساس کړ. ځان راته ډیر عاجز ښکاره شوی وو په خپل پلار او کورنی می منت راتلو چې کاشکی خو یی زه په کلی کی نه وایی زیږولی او هلته یی نه وای رالوی کړی. کاشکی خو یی ماته

بناری ژوند رابنودلای وای. اوس به ولی د خپلو همزولو په مخ کی دومره کوچنی او کم راتلم... ما خو به هم لږ تر لږه یو څه د «تمدن» علامی لیدلی وای.

ما سره له دی چې څو ټولګی بنوونځی لوستلی و او لږ څه په خط کتابت پوهیدم، خو د غوښی د ماشین سره او د نورو ډیرو نالیدلو شیانو سره به یو ځای فکرونو واخیستم، ټوله ورځ می په تصوراتو کی تیره کړه، وایی چی څوک څه په ویښه فکر کوی نو په خوب کی یی وینی، دا وار پر ما هم داسی وشول، نالیدلی اژدها می ولیده، او د روزګار له ټولو خورو او ترخو تصوراتو یی بیزاره کړم.

* * *

نن بیا بازار ته راغلم چې شیان واخلم، او په تیره دا وار خو حتماً د غوښی ماشین وویستم، بازار ډیر ګڼ او تود دی، هری خواته چیغې او اوازونه پورته دی. د قصابانو کوڅی ته ورځم، ټولو چرمی سری کورتی اغوستی دی پسونه اوغوایی زورند دی ټول په یوه وخت تیری چړی په خپلو څرمنیزو چمتو راکاږی، تیری کوی یی. او بیا غوښه را بیلوی. په یوه وخت کی د هر یوه په خوا کی د لرګیو کوندی لیدی شی چې د تیرو تبر ګیو ګوزارونه پخپل تتر اخلی. غوښی د ماشین خولو ته اچولی کیږی. په لاسونو تاویږی. ځینی ماشینو نه د برښنا په وسیله چلیږی، په خولو کی یی میده غوښی راووځی سری اوبه تری لاندی لاری باسی. په ککړ او وچټلو لښتیو کی حرکت کوی. ټول بازار سور بنکاری، لمر هم سور بریښی رنګی

وریځی هم سری ښکاری، د یوالونه هم سره ښکاری د خوب بستر هم سور دی، او هر څه دا ډول سره معلومیږی.

نه پوهیږم لکه چی ما پخپلو سترګو سور رنګ وهلی وی او که همداسی دی. د هر دوکان پر مخ کی د غوښو ماشینو نه وینم، لومړی خوښیږم، دادی زه یې هم پیژنم ما هم لیدلی دی، څوک وایی چې زه یی نه پیژنم زه خو څه ساده انسان نه یم، د غوښی ماشین څه چې په ډیرو شیانو پوهیږم ګوری په هر څه پوهیږم خو دا دبرښنا په وسیله چی چلیږی وایی ډیر مدرن دی، لکه چې نوی له بهر نه بازار ته راغلی وی.

د قصابانو دوکانونه ډیر فکر ته راځی. د قصابانو د کوڅی اخیر او پای نه بریښی تولە سره معلومیږی. دماشین د جغاری اوازونه پلن دی، په ذهن کی می د غوښو د ماشینونو خولی ورو ورو پلنیږی. غیږی پراخیږی او د اژدها شکل ځانته غوره کوی. تولی خاوری ځانته راکاږی. تولی غوښی. تول ماشینونه یوه خوله کیږی. فکر کوم تولە کوڅه ځانته راکاږی، ماشن لوییږی، پراخیږی، فکر کوم انسانان هم راکاږی، بازار هم رانغاړی ښار هم راکاږی.

ودانی هم پکی د پیازو په څیر الوییږی. سرکونه هم راکاږی غرونه هم پکی رانږیږی او ښوونځی او د ښوونځیو ماشومان او هر څه ... او لکه چې زما د پښو لاندی سرک هم په هغه لور حرکت کوی، ما هم راکاږی...

خو یو وار ناڅاپه د لویی او اوږدی کړکی سره د خولو نه لوند او جړب جړب په خپل کټ کی راکښینم، د وجود ویښته می نیغ ودریدلی و، شونډی می له ویری راوتلی وی... کاشکی می دغوښو د حلاجی په باب هیڅ فکر نه وای کړی. او کاشکی می نه وای لیدلی... کاشکی

۱۳٦۸ /۱/ ۱۸

د زمانو سندره

ماشومان په زانگو کی د امیر تیمور د نامه په اوریدو ویده کیدل. د لویانو به غوني زیږیدل. په کلیو او بښارونو به دویری او ترهی اسمان راتیټیده. هغه جبار او قهار امیرو. هغه ته یی جهانگشاه ویل.

کله چی امیر تیمور د هند او فارس له نیولو بریالی راستون شو په ډیر پرتم او دبدبی سره «شنه بنار» ته راورسیده. لښکری او رسالی ورپسی را روانی وی. ستړی او ستومانه راغلی وو. د ملکونو او هیوادونو له لتاړو لوراستون شوی و. لښکری او رسالی یی هم ساه وتیږه وی. بنارونه تول غلی او چوپ وو. امیر له پرتمه ډک سفر څخه راستون شوی و.

د ملکونو او هیوادونو او بنارونو او کلیو گردونه یی په لښکر واورسالو پراته وو. د وگړو او انسانانو، د ژوند یو اووژل شویو انسانانو څیری یی په فکر کی گرځیدلی. شنه بنار د هغه فکر بدل نه کړ. یوازی د نورو بنارونو او ملکونو د

نیولو په سودا کی و.

هغه د یوی ویالی غاړي ته راورسیده. یوزوړ نابینا ربابی یی ولید، هغه هم د ویالی په غاړه ناست و د ویالی اوبه ښی په شړک بهیدلی. زمان او وختونه هم ورسره په غبرگه تیریدل، خو زاړه ربابی د خپل زاړه رباب تارونه ترنگول، او د حافظ شیرازی یو شعر یی ورسره په دی حاصل زمزمه کاوه!

دا نړی یوه شیبه اندیښنه نه ارزی.

زما د ملنگی کالی په میو پلوره چی له دی زیات ارزښت نه لری.

امیر د حافظ شیرازی شعر واورید، د بودا ربابی سندره یی واوریده. په رباب یی سترگی ونښتی، په بودا ربابی یی سترگی وگنډلی، له اسه واکوزشو. حیران ودرید. عاطفی او احساس یی غزونی وکړی. په فکر او ذهن یی بله څپه راغبرگه شوه. ملکونه یی له یاده ووتل، لښکر یی تول تم شو. سپه سالاران هم له اسونو راښکته شول. د امیر وچولی ته یی کتل. تول په حیرت کې ولاړ وو. تول غلی او چوپ ولاړ وو. په فضا کې یوازی د ړانده بودا ربابی او هغه د رباب سندره پلنیده، زوړ ربابی پوه شو. خو خپله نغمه یی چوپه نه کړه. درباب په تارونو یی گوتی خوځیدلی لږ حیران شو. خو امیر یی نه لیدلو، هغه ژوند و، او په سترگو یی څه نه لیدل. یوازی د امیر شان او شوکت یی په غوږونو اوریده.

امیر ورنږدی شو، تریی وی پوښتل:

- نوم دی څه دی.

- ځواب یی ورکړ.

- دولت!

- امیر مسته خندا وکړه، دهغه د خندا څپې په ټوله دښته کی پلنی شوی، د وختونو په سینه کی یی د خپلو لښکرو په څیر لاره پیدا کړه، بیا یی خپله خبره غبرګه کړه.

- دولت نو ږوند دی؟

- که ږوند نه وای نو یو ګوډ به یی نه خاوند کیده.

دی خبری د امیر ټول لښکر راوخوځاوه، ټولو خپلی توری له تیکو راوایستی. سپه سالاران په قهر شول، سپاهیان د خپل غضب تنور ته پریوتل. له قهره د ټولو خولو ځګونه وکړل.

خو امیر ورو خپل لاس جګ کړ خپلو سپه سالارانو ته یی د چپ کیدو اشاره وکړه، امیر تیمور د زروسکه درانده ربابی پر رباب کیښوده. پر هغه رباب چې امیر اتوریی ایل کړ، هغه امیر اتور چې ملکونه یی داسونو د پښو لاندی کول. هغه د بودا درناوی وکړ. د بودا ربابی ترمخ یی ځان کمزوری ولید. او خواشینی ستون شو.

د «بی بی خانم» مینی او عشق هغه خوشاله نه کړ. افسانوی قصرونود هغه

زړه ونه غوړاوه ، د هند او بغداد بریو هغه ته تسل ورنه کړ ، او د هغه قهاره وس او قوت چې د انسانانو له سرونو به یی « کله منار » جوړاوه ، هم راضی نه کړ .

امیر غلی خپل اس ته پورته شو ، او په لویه او پراخه دښته کی همداسی له سترګو پناه کیده .

دښته داسونو او رسالوګردونو نیولی وه ، تور تم جوړ و ، بودا ربابی په بی پروایی سره خپله سندره ویله ، او د رباب تارونه یی ترنګول ، خو د امیر سکه هم د رباب په توره کتوه کې ځای نه شوه . او بودا ربابی بی پروا خپله سندره بلله .

یو سیوری یو تصویر

هغه له ډیره وخته وروسته دې ښار ته راغلی و. په کوچنیتوب کې له دې ښاره تللی و، دا ارمان یې له کلونو راهیسی په زړه کې غوټه پاتې و، چې یو وار خو خپل مورنی ښار چې د نومړي په کې د اوسیدو مرغ اونصیب نه و، ووینی. له نیکه مرغه همدې لرغونو هیلو او اسرو، د کلونو هڅو او کوښښونو په یوه توره شپه کې دی ښار ته راورساوه. له خوشالتیا نه په کالو کې نه ځایده، هیښ پاتې وچې دا دومره کراړې ستونزې څرنګه یو دم له منځه ولاړې، څرنګه دا ستوغ ګړنګونه او کږ لیچونه ورته په هوارو لارو بدل شول. خپل هوډ او د نورو سرشیندنې یې په زړه کړې، له ځان سره یې وویل: هوکې! د وګړو هوډ او تکل ستر غرونه او سرکښ سیندونه هم ایلولای شي، لاروي له ستړي سفر وروسته خپل منزل ته رسوي او په مړاوو ارمانونو کې یو ځلې بیا نوی ساپو کوي.

ښار ته له رارسیدو وروسته ډیرې ورځې پرله اوښتې وی، چې هغه د ښار د

نندارې لپاره د ښار پر تنده يو سپور غره ته وروخوت او د خپل لروين په ذريعه يې د ټول ښار نندارە کړه. په خپلو ليوالو سترګو يې لاندې پروت ښار ته وکتل.

دده د خاپورو ښار چې د جګړنو د تاختوتو پر اثر پر کنډواله بدل شوې و، په سترګو کې يې او به وګرځيدې، څو سړې ساوې يې وشړلې، په خپل غمجن سوچ کې ډوب شو.

هغه ښار چې يووخت په ښادمنو خندا و کې ډوبيده نن لکه هديره چوپ او خاموش ايسيده په هديره بدل شوی، لکه چې ټول ښار د ويرا و ماتم ساندی وايی کورونه يې هم په قبرونو بدل شوی او يا د يوه بيرحمه وژل شوی شهيد جسد ته پاتې کيده داسې چې د سرله وينبتو هم زيات په ډيرو مرميو سوری سوری وی او د شهادت د ويلو بې هم څوک نه وی او بې نظمه دی پروت وی. لاس يو چيرته او پښه يې بل چيرته! او کله خو پری داسور آسمان داسې بريښيده چې هر آن د نيمزالو کونډو او يتيمانو د بې سره او بې تاله آواز د خفګان له پاره خپله پنجه راکوز وی چې ګوندی د ښار فضاورته تتی وريځی جوړی نه کړی او ...

خو هغه په خپلو زرکينو سترګو د ښار د چوپتيا او سکون تماشه کوله ماتم او غم ته يې فکر نه کاوه. نومورې داسې احساس کاوه چې ګوندی عقاب دی، شاهين دی، د ښار په کنډوالو الوزی او ټول ښار د هغه مړی او ارواګانی د ښار ټول خټلی او خاشاک، لوړی اوژوری ديوالونه او ستنی، ټول او ټول د هغه د قدرت او عظمت

نداره کوی د هغه د یوی بریالی ډارۍ په تماشه دی. دهغه بریواو په ښار باندی د هغه ذهنی پروازونو هم په نوموړی کی د عظمت او لویې احساس پیاوړی کاوه او د هغه د کمتری د احساس جبیره یې کوله.

هغه احساس چی د زمانو زمانو راهیسی د هغه په څنګه اوریښه کی ځای نیولی وخو داځل دغو بریاوو د نوموړی په تن او روان کی منفی احساس ورک کړی وو، او یا یی نه غوښتل د خپل تیر په باب آن فکر وکړی چی په ټپی ښار د هغه یرغل د هغه احساس اوکړه وړه بدل کړی. فکر یی کاوه چی هغه خو امپراتور دی یو امیرډې یو داسی قوماندان دی چی په امر یی غرونه له ځایه حرکت کوی او سیندونه دریژ کیږی چی، خو د هغه لویی دومره ستره ده چی په هر څه کار نه لری هغه کی د یوه ډیر عالی او بی مثاله امپراتور، مشر او یاسر لښکر صفتونه شته چی له پیړۍ وروسته اوس د ده په ځان او تن کی راژوندی شوی دی. د لویې او عظمت د شان او د بدبی احساس د غرور او د مفرطې خودی احساس. دا ټول د هغه په کوچنی تن او وچه ونه کی په زرکینو او له انتقامه ډکو سترګو کی او آن د هغه په ببرو ویښتانو کی تمرکز کړی دی. دا مهال هغه ځان یو فاتح بأله یو سلطان یی باله یو بی مثاله سر لښکر او یا هغه امیر چی د هغه له دارۍ څخه درویشت زره نه سوه پنځه نوی ورځی دمخه د همدی ښار په یوه څلور لاری کی خپه او په یوه دره وځریده.

خو دا وار د نومورۍ خپه شوی امیرروح په معقوله (!) او برحق (!) ډول په سالم تن کی حلول کړی. نومورۍ امیر سره له دی چی «عیار» (!) او «کاکه» سړی و خو ساده گی یی درلوده. د خپلو حریفانو په وړاندی یی هم له ځوانمردی کار اخیست دا سمه نه ده، هغه بی له لیده سړی و.»

دی فکرونو به هغه په سر واخیست ځان به یی بیا هم لوی احساس کړ. ځکه چی دا زمانه ډیر نیرنگونه لری او ددی په نیرنگونو هغه نه پوهیده «نه پری پوهیږم چی دا غرونه، دا آسمان، ستوری او دا تپی او له زگیرویو ډک ښار دا سیندونه او خورونه ولی د هغه درناوی نه کوی (!)

ولی نه ویاړی (!)

- حتماً چی ویاړی (!)»

خو کله چی به د ښار په کنډوالو ورسم شو او پری گرځیده به نو بیا به یی د ځان ځانی ښامار «په تن کی داسی توپونه وهل چی په هر سیوری د یوال په هره کنډواله، هر دکان او پلورنځی، هره ودانی کی د یوه پیاوړی اتل یوه نابغه او یو دفاتح او یا د اوسنی دوران د یوه ناپلیون تصویر لیده چی دملکونو د ایل کولو وروسته راستون شوی وی. نومورۍ په ټول ښار کی یوه ښکلا لیده، یوځه چی د ښار کنډوکپر او کنډر او سوی سکاره بدرنگی پری پتیږی.

خیر دی که سوی سکاره دی خیر دی که په مرمیو سوری سوری دی خو یوه

ښکلا خو لرې او هغه په ټولو ډیوالونو په ټولو دروازو په ټولو هټیو د بریښنا په ستنو په لاسی کراچیو او هر څه باندې د یوه فاتح او سوبمن تصویرونه دی.

څومره ښکلی دی څومره وړ او عالی دی یو تصویر چې ښار ښکلی کوی او د ښار بدرنګی ورکوی ! » خو نوموړی له هغه وخته چې دی ښار ته راغلی و په همدی سوچونو کې په همدی تصوراتو او خیالونو و . ځکه د هغه تصورات او خیالات بې ځایه نه وو . « زمان خو په هر دوران کې یو انسان، یو نخبه یو نابغه او یو اتل زیږوی. ټول انسانان خو د زمان او د دوران د اتل په څیر نه وی. نه، نه ! »

« ناپلیون یو وار وزیږیده او د ملکونو سوبي یې په نصیب شوی. خو دی هیواد هم یو اتل ته اړه درلوده. سره له دی چې تاریخ اوږد دی. دا زه منم خو ربنتیا له دی ټولو کوم یوه دومره لویه سوبه ګټلی ده کوم یوه لویه امپراتوری ټوټه ټوټه کړی ده.

هو ! تاریخ باید نامرد نه اوسی. تاریخ باید زما په څیر مرد (!) او میړه (!) صبور او بیباک اوسی باید چریک اوسی! او د چریک په څیر حیسور (!) خو زه اوس له خدایه شکر ګذار یم الحمد الله ! »

« زه د تاریخ او زمان پو روړی نه یم، بلکی دوی زما پو روړی دی، ما د عصر او زمان له ټولو هوښیارو کار واخیست او دی وران ښار ګوتې ته په بری سره راغلم. د عقابانو ځاله می پریښوده. اوس نو باید دا کنډر کنډر ښار زما منت دار وی نه زه د هغه. زه امپراتور شکن یم. »

« زه یو اتل یو چریک یم، یو قهرمان چې په ساعت ګړۍ کې د ملکونو پناه کیږم او په عین وخت کې په بیلا بیلو سیمو کې حضور پیدا کولی شم. نو بیا ولې دا ساده وګړی زما د موجودیت شکر ګذاره نه وی ؟ خیر دا به تاریخ قضاوت وکړی. تاریخ ښه قاضی دی. » هغه دا ټول قضاوتونه خپل ذهن کې له ځانه سره وکړل. ځان یې د زمان په ټوله بوده او تنسته کې ګزاو ګام کړ د عدالت په تله کې یې وتللو خو بیا یې په وران او سوری سوری ښار کې خپل ذهنی سفر ته دوام ورکړ.

« زه پوهیږم ددی ښار وګړی دومره ناسپاسه نه دی دوی اتل پرسته دی. دوی خپل قهرمان ستایی. حتماً چې اوس په هر کور کې دا ښکلی تصویرونه دی. دا تصویرونه چې بی مثاله تبسم لری او د تبسم په حال کې ویستل شوی دی. نو رانیت هم لری، ښکلا هم لری دا موسکا ما نادار دی او ځینې ماناګانی لری او میږونه باید همداسی تبسم ولری. د ښه او بد په وړاندی. څوک وایی چې ښار بد رنګ دی هر څه ډیر دی ارزانی زیاته شوی ده، اوږه وریجی، غوړی . . . او پاپر او بیا دا ښکلی عکسونه، دا خلک څومره د خپلو اتلانو قدر کوی، څومره یې درناوی کوی نه، نه! خلک خپل قضاوت هم کوی. اشتباه یې نه ده کړی. »

قهرمان یوه شپه اوږ ود وګرځید. د ګرځیدو را ګرځیدو وروسته د معمول په توګه خپلې قرارګاه ته راغی. په څو میاشتو کې یې تصورات او خیالات پاخه کړی وو. اوس په دی باور وو چې هغه د زمانې یو بی مثاله اتل دی هغه له خپلو

معجزو (!) ناخبره و خو یوازی همداسی پوهیدهٔ چی بی سیاله دی. ستونی ستاغ څملاست. ستړیا نورو فکرونو ته پری نه ښوده ستړی ستومانه ویده شو ستړگی یی ورغلی اوږود اسویلی یی وکړ. وینی چی :

« یو د اوږدی شملی خاوند چی په تور آس سپور دی شمله یی تر رکابه پوری رسیده زړه توره یی له تیکی را ایستی ده. د مرمیو قطارونه یی له دواړو ولو څخه په سینه راځورند دی. په ډیر قهر وایی :

زه اوس مجبور یم چی تول رازونه درته ووایم. ته هم ورته اړه لری او زه هم ستا روح یم ستا سیوری یم له تاسره یو ځای ګرځم ستا په روح او روان کی ځغلم په هر ځای کی له تاسره مل یم هسی بی ګټی او بی وتی نه بلکی د یوه هدف له پاره د یوه داسی هدف له پاره چی پیړی وروسته هم د وګړو د ذهنونه ووځی او تل پاتی شی.

اته زړه اوه سوه شپیته ورځی تیری شوی چی کله زما روح ددی کرغیړن ښار په هغه څلور لاری کی زما له یوه بله تنه جلا شو. د جلاکیدو په وخت کی می ورته ستانښه ورکړی وه. چی اته زړه اوه سوه شپیته ورځی وروسته به په یوه داسی تن کی چی ببر ویښتان ولری نری او دنګه ونه ولری او د مخ بارخوګان یی همداسی وی. هغه به څوارلس زړه دوه سوه پنځه دیرش ورځی وروسته پاخه عمر ته ورسیږی بیا به زما تاج هم په سر کړی. نن له هغه ورځی پوره دوه ویشت زړه نه سوه

پنځه نوی ورځی تیری شوی دی چی زما روح په دغه لنډ تن کی کمال ته ورسیده کله چی تاج پر سر کړی هغه به څوک نه وینی یوازی خپله به خلک وینی پخپله به پوهیږی چی دی یو سر لښکر یا باتور یو قهرمان او سردار دی. هغه به یو افسانوی قهرمان وی په یو آن کی به له غرونو دریابونو او ځنګلونو پناه کیږی. خو په هر سنګر په هره پرخه او هره درده کی په عین وخت کی حاضر او موجود هم دی. د هغه بریاوی به زیاتی وی نو اوس ته یی. اوس ستا روح تاته پټ رازونه وایی هغه رازونه چی غواړم ستا سر پری خلاص کړم او تاته یی ماضی او مستقبل ووایم تاته ستا سیوری ستا روح خبری کوی!

ته به د هندوکش په لوړو او ژورو والوزی. سترګی به دی له بازانو باج واخلی. توره به دی تیکی ونه پیژنی ته په د لښکر وسردار او د عالم افتخار وی. خو یو شی درته وایم چی دغه روح ته دغه له آفته ډک ښار تنګ دی. په دی کی ته نه شی ځایدای. دا ډیره پراخه فضا غواړی ددی روح د غورځنګ له پاره غرونه، ځنګلونه او غارونه هم کفایت نه کوی. داسی نه چی دا روح دی په تن کی وی او د مدنیت او د مکتب په نوم د ساز او سرود په نوم بی مانا مفاهیمو سره ککړ او چټل شی. زه تلوار لرم ته باید دغه بی مانا شیان ورک او دړی وړی کړی. دا ټول بی مانا شیان دی. دا ددی باتور (!) روح سره هیڅ ډول سازش نه کوی په دی اساس تاته وایم چی! زه ددی روح د لویی او عظمت په باب درته وایم. دا هر چا او هر موجود کی نه

راژوندی کیږی. په هره پیړی کی څو واړه ظهور هم نه کوی. دا داور له ذاته دی، اورونه غورځوی. دی له پیریانو او دیوانو څخه حرکت کوی. ددی روح جسد په افسانوی قهرمان بدلیږی. په هره شیبه چی وغواړی له ملکونو پناه کیدای شی. په هر ځای او هره معرکه کی حضور پیدا کولی شی خو په دی شرط کی دده وجود لکه په پنجره کی بند کړی دی. دی روح چی کله یی په یو امیر کی ظهور کړی او بیا د غرونو سرونو ته ختلی دی په بیلا بیلو زمانو کی را برسیره شوی دی..

کله یی د یو څښگر په تن کی حلول کړی چی هیڅ کله یی برجوړه کلا جوړه نه شوه کړای. او نه یی د څښو چمان په رجو ونښتل. هیڅکله یې یوه ودانه جوړه نه شوه کړای. بلکی په بیلا بیلو زمانو کی بیا هر څه بوس او ککر کړی. ځکه یی د یوه داسی سلطان په تن کی حلول کړی چی راغلی او ټول شار یی لوټلی او له لوټ وروسته یی بیا اور ور اچولی دی. اور د شار له لوگو جوړی شوی وریځی او هم په دی اساس آسمان کی گرځی او کله کله د باران له څاڅکو سره سرپ اوروی.

او کله خو دی روح په یو داسی تن کی حلول کړی چی په کلیوا و قریو راسم شوی خو بیا یی ټول ماشومان او تور سری وژلی او د هغو په وینو یی ژړندی گرځولی دی. نو وا وره داروح عادی روح نه دی. هر وخت په آسانی سره په یوه «پلید» تن کی چی د هیڅ ورانی وس ونه لری حلول نه کوی. بلکی یو داسی روح دی چی کله هم په یوه عاجزه او بیوزلی تن کی حلول کوی. خو هغه چی هر وخت ژی

د غوندې ترسره خیژوی پښه یی خوئیږی او را پریووځی او په وار وار دا کار تکرار وی اوچی ستړی شی نو بیا په یوه داسی تن کی حلول کوی چی تول ښار د قهر او عضب په لمبو کی وریتوی. او دی وګړوته یو داسی درس ورکوی چی ترابده یی پوهوی چی دوی د څه وړ دی او د څه وړ نه دی!

نو ګوره! هوښیار اوسه، کله چی زه د همدی ښار په راکوز واټ کی په دره وختم او روح می له تنه رخصت واخیست ما ورته یوه اشاره وکړه چی په کوم تن او څه وخت حلول وکړی. هغه ټولی ننبنی ننبانی مراعات کړی دی. هغه ته یی سمه ننبه یی موندلی وه. نو اوس باید ته له دی ښاره زما غچ واخلی.

او ته باید د عقاب په څیر له دی ښاره والوزی. له دی سوری سوری ښاره پرواز وکړی. دا ستا وړ نه دی. دا باید وریت کړی. دا د انسان په خدمت کی جوړ شوی بی مانا شیان باید که په هر نوم او نښان وی په سکرو بدل کړی. داسی چی ددی ښار وګړی دیوی پیړی له پاره آرام ژوندونه کړی ټول سر ساندە او لیونیان شی ټول په اوتو بوتو اخته شی.

د بت پرستانو ننبانی پری نه وړدی د ساز آواز وسیلی ماتی کړی دهغو جنډی باید د دوی دوینو د سیلاب د پاسه نیزه وړی شی.

هیڅکله باید دکتاب، قلم، او مکتب په نوم بی مانا بنیادونه جوړ نه کړی. سازو اوازو نه کړی. آرام خوب ونه کړی. آزاد ونه ګرځی او د مرمیو د میوزیک پر

ځای بل میوزیک وانه وری. جنګ وینی، وژنی، ترور او بربادی داسی افسانه شی چی د زمانو له ذهنه ونه وځی او دا ټولی یادونی ستا له نامه سره غبرګی وی. نو ګوره زه اوس ځم ستا روح یم، زه ستا سیوری یم زما خبری همدومره دی او بس. »

د آس د نعلونو په ټکاری قهرمان هم ورو سر راپورته کړ او بیرته دخپل روح د وصایاوو سره دخپل خوب د تعبیر پسی په فکر کی ولاړ.

۱۳۷۱/۹/۸

«لکه دغنی په څیر چې کوریی ځانته غوره کړ او ددیرو ژرو رانیدونکو کورونو څخه د غنی کور دی.» «قران کریم العنکبوت ٤٠ آیت.»

لکه غنې پخپل جال کې

داوړی په نکنده غرمه کی می په یوازی دنګه او اوچته کلاکی هغه ورځ ځان څه بل شان احساس کړ. لویه، ستره برجوره او ددنګود یوالونو کلاکی یوازی. یوازی د فکرونو او سوچونو سړه. د کلا د یوالونو هم ښوره کړی وه، خو او چت او سمان څکی ولاړو، چاوونو او درزونو یی د پیړیو کیسه کوله. هواپکی دپ جنه او خپه کوونکی وه. آسمان، لمر سترګه او هرڅه چی پاس او د ځمکی پر سر تصور کیدل، ډیر راتیټ او د کلا په دیوالونو او برجونو بریښیدل، لکه چې په ګرمی او هوایی فشار راوړی وی. تول په یو ډول خپه او د پجنه فضا کی سره یوی او بلی خواته اوښتل، لکه چې یود بل اواز هم نه اوری. غوږونه هم د تولو درانده وی، سترګی یی هم درنی وی او نه بیرته کیږی، خو بیا یی هم د بیرته کیدو مجال نه درلود. هوا

دپجنه وه، ځمکه او آسمان سره نږدی شوی وو. لکه چی له پیرِیو وروسته خپل وصال ته سره رسی. همداسی تصور کیدل. انسانان تول د میرِیانو په څیر په ځمکه رغرِیدل. تول یوی خواته او بلی خواته. په سرکونو لارو، پټو او پولو، غرونو او کروند وکی، خو حرکت یی نه محسوسیده. داسی نه لکه چې څنگه تصور کیده بلکی داسی لکه ځمکه، او لاری وړسره مرسته نه کوی، او ددوی گامونه هم له منډی او ځغاستی عاجزوی.

خو هغه څه ځې ماته محسوسه وه، لویه او ستره کلا، دزِرو دیوالونو سره همداسی په پرتم او د بدبی سره ولاړه وه، لکه چې نړی توله همداسی کلاشوی وی. زمور کلی او مالت او ښار او هرڅه راته کلاشوی وی. تول پکی یوی او بلی خواته رغرِی، خو زه پکی یوازی، له یوه موقعیته، د ځانته والی له موقعیته، د خپل احساس او تصور له موقعیته ځان وینم، او همدا کلا چې په پرتم او سکوت ولاړه ده. په کونجونو، د دیوالونو په چاوونو، د اوچتو دیوالونو په بیخ کی ناستی خزندی فکر کوی چې گواکی آسمان په همدی بلیو ناست دی. کلایی تینگه نیولی ده. د کلا برجونه یی تینگ نیولی دی، کنبته رالویدوته یی نه پریږدی. نه داسی نه... چې راونه لویږی، او بیا چې ښوره وهلو د یوالونو ته وگوری نو بیا پرهر څه ترهه پلنه شی. ویره پیدا شی، غونی زیره سی، او دوجود وینبتان رانیغ ودریږی. بیرونی فضا زما په ذهن اووجود کنبینی، زما د تن په پوټکی رابرسیره شی، لکه

چې زما احساس په یوه موقعیت کې دریږی. زما د تن د پاسه زما په ذهن او شعور کې.

له هر څه مې زیات د تصور او احساس د کلا انګړنه بلکې زاړه د یوالو نه ترنوی. هغو چې ډیرا خیرونه یې لیدلی دی، د آسمان لاندې ځمکه کې چې نه خو پرې لمر لګیږی او نه خو تول سیوری، د لمر او سیوری، د لمر او سیوری ترمنځ، لکه د وریځې سیوری، داسې چې تور تم او رڼا یې یو شان وی، هر څه پکې خړاوفو لاډی بریښی، خو د دیوال چاوونه د میږیانو ځالی لری، د خزندو ځالی لری د غنو او غوندلانو جالونو او تنستی لری، دمچیو او غومبسو ځالی او چکونه لری، لکه چې څو واری وران شوی دی څو واری رنګ شوی وی، څو واری اور وراچول شوی دی، سیزل شوی وی او بیا بیرته یې پکې خپل چکونه رانښلولی وی. ډیر چکونه پلن او خواره، کاږه واږه چکونه د مچیو چکونه، د غومبسو چکونه او د هغوی ویروونکی او بورنوونکی موزیک.

لنده بل ځمکه چې مور کانو او خزندو پکې لاندې د خپلو ځانونو له پاره ښارونه او کورونه جوړ کړیدی، او بیا د کلا یوې نمجنې کوتې یو کونج، له کړکۍ څخه پکې لږ شان رڼا تر سترګو کیږده. د کوتې په تورتم کې یې یوه نرۍ څیره ویستله خو آسمان پکې نه بریښیده. د سپورمۍ او لمر سترګه هم نه، ستوری هم نه او باد او باران هم نه. د کوتې دیوالونو هم ښوره کړی وه، لکه زما د ذهن ښوره،

لکه زما د ځان ښوره، لکه چې زما وجود او تنی هم په ښوری کولو پیل کړی وی، او په شیبو شیبو کی تری خاوری د وریږی.

د کلا د نگ دیوالونه، اوچت برجونه، د هغو له پاسه ناست آسمان، خود کوچنی لنده بل کوتی خپه فضا، د هغی تور بخنه فضا، پولادی رنگه کوټه هری خواته چوپتیا او بیا کله کله د غومبسو موزیک، د مچیو اواز، د مچانو بنگاری، داسی احساس او دا ډول تصور چی دا هرڅه زما په ذهن کی دی، او یازه په دغو کی، یو بربل کی محو او له منځه تللی یو.

یوه شیبه می د ټولو په موجودیت کی ځان ودراوه. احساس می کړ، مچی چې چیچل کوی، نیش وهی، زهر پاشی، پرسول کوی، سترگی پرسوی، چې په سترگو څوک وچیچی نو بیا یی سترگی درنیږی، او چی سترگی درنی شی، نو بیا څوک نه وینی، لکه چې مور ټول مچیو چیچلی یو. ټول یو بل سره نه وینو. خپل دننه هم نه وینو، بیرون هم نه وینو او په یوه بل څه کی محوه یو.

او که په غومبسو کی، د هغو چک لانه بریښی، له ژورو سور وراوځی، بنگاری کوی، شور کوی، که څوک ورته وگوری نو بیا پری یرغل وروړی، او د ماشیگنی د مرمیو په څیر د سړی په ځان پوری ټنبلی، اور غورځوی، پرسول کوی، وژل کوی، ځومره بده، څومر ناوړه بی خونده زهر لری، مور ټول زهر لرو، مور پخپله مرمی یو. یو پر بل ټنبلو، یو بل را پرزوو، کاشکی یوازی ستر گه وراویر غل

گروای. نه هر یو د بل...

بیا هم په دی احساس کی ورک شوم، له «ځانه» جلا شوم، لکه چی څوک یو څه سره بیلوی. ما هم دا ډول. کله د شیبو له پاره د لږ درنگ پاره غومبسی او د هغو نیش انسان وژنی، د هغو زهر هرڅه وژنی، زه خو زهر نه لرم، نه شی کیدای غومبسه شم، نه شم کولی کینه ولرم، نه شم کولی خپل کسات واخلم، توان نه لرل، او بی وسی...

خو اوس لا دومره موقع نه شته چې په هغو کی هم ځان وگنیم، د هغو په مغزاو روان کی ننوزم، د هغوی جاج هم واخلم، د قضاوت جاج، خوزه له غومبسو، له مچیو لږ څه گوښی...

خو بیا هم هماغه تور تمه کوتې، هماغه اوچته کلا، هماغه ماحول چې مرغه تری پرنه شی وهلی، دالوتلو مجال نه وی، د کلا او د کلا د دیوالونو سوری او چاوونه، درزونه، د دیوالونو د رزونه، دپ جنه او خپه هوا، د ساویستل په گرانه بیه د بی ارزښته ژوند په بیه، د نفس ویستل په ډیره بی خوندی او پیکه توب سره چی خپه کوونکی مچان هم پکی سکار کوی، په هرڅه کښنی او پاڅیږی.

زما په خیرن سر، په خیرنو پښو، خیرنو کالیو، خیرن ځان او ... او بیا داسی احساس کله چې زه یم د خپل ځان سره لوبی کوم، د ځان سره مشغول یم، نه بلکی هغه مچان نه دی، زه له هغو یویم، زه له دغه ډلی یم، له دغه گلی یم، په یو باد سره

تول پورته کیږو ، تول پاڅیږو ، او بیا تښتو ، او دروزان او د کړکی تتی رڼا ته راتولیږو ، لږی شان خوږی ته راتولیږو ، زه په همدوی کی یو یم ، له دوی یو یم او دا ډول . . . له ځانه سره یوکیږم ، له ځانه سره لاسونه مروړم ، تول سره لاسونه مروړو او ارمان او افسوس کوو . د څه شی افسوس ؟ لکه چی چا څه له موږه تښتولی وی ، له موږه یی وړی وی ، په همدی تصور اتوکی چی رڼا هم ورکه ده ، پولادی رنګه فضا پلنه ده ، نه خو لږ شته او نه خو تور تم ، د دواړو ګډون دی ، دواړه سره یو ځای شوی دی او یا دواړو خپل خاصیت له لاسه ورکړی دی دواړو کوچ کړی دی ، ځای یی بل څه ته پری ایښی دی ، لکه چې ګوردی ، لکه چی قبر دی ، داسی نفس تنګوی ، لکه چې له ستونی څوک نیول کیږی ، زندی ورپریو ځی ، مور تول داسی وو ، تول سره لاسونه مروړو ، له یوه ځایه الوزو ، پورته کیږو یا کینو او بیا پاڅیږو . . . پاڅیدل ، کیناستل ، د لاسو مروړل ، افسوس کول ، له ځان سره بنګیدل او بیا درڼا پسی الوتل . . .

کرار کرار بیا خپل ځان ته راګرځم ، ځان خو ځوم ، پښی می خوږیږی ، لاسونه می هم سترګی می هم په ډیری سختی بیرته کیږی ، په خوله می هم څه شی نه دی ایښودل شوی خو داسی نه ، ځان احساس کوم ، نه مچ خونه یم ، مچان پر ماناست دی زما د ځان خیری کشوی . د سرد وینښتانو ، پښو ، کالیو ، لاسونو او زیات می په خوله راتول دی ، لکه چې همدلته یی څه پیدا کړی وی ، ورو ورو سترګی راکاږم ،

لکه چې دډیری سختی نیشی او خمار وروسته سړی راجګ شی، دراجګیدو وسه ورسره نه وی، هماغه کوټه، هماغه دیوالونه، هماغه ستره کلا او د هغی پربرجونو ناست آسمان، برجونه، مغرور برجونه، آسمان یی کلک نیولی چی پرکښته دیوالونو راونه لویږی، او بیا د دیوالونو ترمنځ سړی او د رزونه خراب نه شی او ښوره وهلی دیوالونه پر ځمکه ونه لویږی.

د تنګی کوټی د چت لرګو بشونوګیاه او توری کوټی ته فکر واخیستم. داوارمی بیا هم د مچانو څخه، د هغو له بنګاری نه ځان رابیل کړ، «ځان» راسره نه و، بی ځانه داسی لکه چې روح می حلول کړی وی، یا لکه چې د خزندو روح په ماکی حلول کړی وی. همدا ډول سرکاوته، سرګردانه پټی ستر ګی، په خولو کی غوپه په خپلو خیرنو جاموکی تاو یو خیرن او چټل او ببرسری بی خوده چی د لاس او پښو د خوزولو وس نه لری. داسی په همدی ډول کله کله په لنده بل د کربنې ویستل، د میږیانو په جنګ اچول، یو میږی له بل سره مخامخ کول، لکه د روم امپراتور چې مریان سره په جنګ اچوی، او بیا له دغه جنګ هم یوه ترخه کرکه لری. د ترخه ماحول د فضا او هواځنبل. څرنګه په سختی له ستونی تیریږی. لکه چې د میږیانو سره زه جنګ کوم، زه هم د میږیانو په څیر په خپلو ښکرو لاروینم، او له اورد وواټنونو د غنمو دانی خپل کورګی ته راورم، لکه چې د میږیانو د کورګی په مخکی پرتی دی او په همدی ماحول کی د غنو ځالی، هری خواته پلنی

ځالی، په هرځه او هر دیوال په هرچت او هر څه پلنی ځالی، د غنو ځالی...

اوس نو دا په زړه پوری ده، اوږده تارونه د کوتې په هر کونج، هر دیوال او هر لرگی کی ځغلول شوی دی، په خړه پولادی رنگه درنده فضا لکه د اوسپنو او پولادو د تارونو په څیر درانده ښکاری. ورته ښه ځیر شوم. په نیمه بیداره حالت کی ورته ځیر شوم. ځان می هم ورسره په بش کی احساس کړ، بلکی په هره ځاله کی د دیوالونو د درزونو په خولو کی، دمچیو او غومبسو د چکونو په خولو او گرد چاپیره غنی.

غنی هم روح لری، هغه هم یوه حشره ده، د هغی سا باید ونه ویستل شی، د غنی کور باید رنگ نه شی، په سختی یی جوړ وی، په خواری یی او بی... خیر دی که له پښو لاندی شی، خو څوک نه چیچی. د غومبسو په څیر چیچل نه کوی، او غنه خو بیخی جواز نه لری، چی څوک یی مړه کړی.

د غنی تارونه، جالونه او ځالی هری خواته خپری وی. تارونو یی د دپ جنی هوا په څیر زما د ستر گو، خولی، پوزی، غوږونو او مخ په وړاندی هم ځای نیولی دی. لکه چې له ما څخه هم راچاپیره شوی وی، لکه چې غنی زه هم په خپلو تارونو کی راښکیل کړی یم. زه یی هم د یوی مچی، د یوی غومبسی، د یوی خزندی او یوه میږی په څیر راښکیل کړی یم. ټول تارونه یی له مانه گرد چاپیره تاودی. داسی یی کلک ښکیل کړی یم لکه پولادی او اوسپنیز تور رنگه، خړ زنځیرونه چې یی

زما له ځانه او زما له تنه تاو کړی وی، او یا یی زما د ذهن او شعور له پردو تیر کړی وی او بیا یی پکی زه سوچ بوچ ترلی یم.

همدا ډول کرار کرار پکی خپل ځان ورکوم. ځان پکی محو کوم. په یوه نری پرده، د غنی د ځالی په یوه پرده بدلیږم، روح می هم د یوه ستړی اوسیلی په څیر بهر پاتی کیږی د غنی له ځالی بهر، زه یی له پښو او لاسونو سره پکی ښکیل کړی یم، څرنګه نه شلیږی؟ ولی تری بهر او لاندی نه لویږم؟ ولی د خپل روح سره نه یو ځای کیږم؟ او ولی تری ځان نه شم ژغورلی.

خو ددی ټولو تپوسونو ځواب بیا هم د غنی په ځاله کی دی. د غنی ځاله چی حشری رانیسی، د هغو سا اخلی، او بی یی لاشو نه په ځالوکی د ماشومانو د ځانګو په څیر ځنګیږی او روح یی بهر پاتی کیږی. اوس زه هم داسی احساس کوم. دخپلو لاړو په اثر ځانته ځاله جوړوم. زه هم په غنه بدل شوی یم. ځانته کور جوړوم، د غنی د ځالی په څیر، په اوږده بوده او تنسته کی، په دپ جنه هوا او فضا کی په رابښکته اسمان او راپورته ځمکه کی، د غنو د ځالو سره د غنو په اوږدو ځالو کی، همدا ډول په تروه او ترخه فضا کی، لکه د زهرو ګوچ چې کوم، لکه خوسا او وراسته شراب چې زما له ستونی نه تیریږی، خو سترګی پټوم او څښم یی.

په همدی ډول راپور ته کیږم. د شیبو څخه یوه څکه کوم. د زمان شیبی له ستونی تیروم، شیبی زغمم، او بیا بیرته د غنی په څیر، نه بلکی «زه» یوه غنه

لکه تولی «زه» یعنی غنی هر یوه ځانته ځالی جوړوی، تارونه یو بل خواته کشوی، یو او بل لوری ته یی کاږی، او په یو او بله خوا کی یی ځغلوی، په ډیرو منډو او ځغاستو ترړو او هڅو سره یوی خواته او بلی خواته کشوی، هرڅه چې دغه فضا ته وزنوزی، هغه هم پکی ښکیل کیږی. او بیا څه وخت وروسته یی کالبد لیدل کیږی. یو سپک لاش یی پروت وی او زه هم په دی ډول فضا او ځاله کی ځان وینم.

د غنی هره ځاله هری خواته ځاله او په هر څه کی د هغی تارونه داسی بریښی چې زما له ځانه او زما له تنه تیروبیر شوی وی، او زما د خولی په لعابو. نوزه هم غځیږم، نوره هم اوږدیږی، او نور هم تاو راتاو کیږی، زما له ځانه تاویږی او په همدی تاوولو کی نوری خټلی او خزندی وینم چې له مودو مودو پکی نغاړل شوی دی، حرکت یی له لاسه ورکړی دی، ځان خو ځولی نه شی، په ډډه اوښتلی نه شی، اوهمدا ډول یی خپل روح او نفس له لاسه ورکړی وی.

خو زه هم چې په خپله ځاله کی راګیریم، په خپلو تارونو کې ښکیل یم، د خپله لاسه زنځیرونو کی تړلی یم، او په خپله په یوه غټه بدل شوی یم، زه یی هم انتظار باسم، داسی انتظار چی کله یو ماشی رابرابر شی، یوه کوچنی حشره رابرابره شی، زما یوه ذره وینه وڅښنی سا ورکړم او بیا زما کالبد زما د اوږدو پنجو او کوچنی جسامت سره په خپلو تارونو کی همداسی وزانګی. کیدای شی، لمر راختلی وی،

فضا بدله شوی وی، هوا صافه شوی وی، گرمی لری شوی وی، برجونه په بیخ ناست وی، بنوره وهلی دیوالونه هم په بیخ ناست وی، خو زه به همدا ډول خپلو تارونو کی وزانگم، تولی غنی به وزانگی. هغوی چې د نفس ویستلو هوابندوی، جالونه او بی... غنی چې یو عمر یی زحمت ویستلی وی، اخوا دیخوا یی خپل تارونه ځغلولی وی، او خپل ځان یی پکی رابنکیل کړی وی، نورې حشری پکی رانغښتی وی، اوږد جال یی خپور کړی وی او یوه نیمه پکی پخپله په بی سا ډول زانگی، په بی ساه او بی روحه توگه، روح ورته له جاله بهر گوری هغه یی وینی چې دوی غنی اوږدی پنجی او کوچنی جسامت همداسی په تالیو کی دی، تالی وهی، په خپل او بدلی جال کی او پخپله او بدلی ځاله کی...

همدا... او همدا ډول

۱۳۶۹/٤/۱٤

خونړی شپه

سهار چې لمر لانه ووراختلی د ډزو دندوکار دلړو سره یو ځای شوی و .

چوپه چوپیاوه ، دشپی سخت جنګ تیر شوی و . دبی بی مهر وغوندې او دمرنجانو دغوندې ترمنځ او دکابل دنورو جګو ځایونو څخه دیوبل په لور سختی مقابلی شوی وې .

ډیری مرمۍ دښار پردیو الو نو منبتی وې. ماشومان ، تورسری اونارینه ټول له ښاره وتلی وو. کورونه شړپراته وو. سهار مهال چې لمر څړیکه وهلی و . اورپکی ستړی ستومانه په کوڅوراسم شول . یوه کورته ورننوتل. هلته ډګرځیدل. بیا له هغه ځایه راووتل ، بل کورته ننوتل . هلته یې هم څه ونه میندل . یوازی له یوه کوره یی څوجوړه ښځینه جامی ، ښځینه جورابی او واسکټونه په لاس کی نیولی وه . بلې ته یی وښودل ، یوازی همداوو . خو ابل ورته په ټینګار وویل :

– جیبونه دی ډک ښکاری ارومرو چې دکار شیان دی له ځانه سره ساتلی دی ،

سمه نه ده زه یی قوماندان ته وایم. آبل په جدی لهجه وویل :

- نه په خدای که به می نور څه موندلي وی نور څه شی نه و .

هغه بیا خبره غبرګه کړه :

- اروم‌رو چې ووبه. په توره شپه خو هغه کم بختو ټول کور نه شوړلای.

ښه یې وګوره !

ما خو پیدانه کړل ، ځواب یې ورکړ:

بل ورپسی شاته ولاړو. هغه په لاس کی دماشومانو څوجاکټونه نیولی و .

بل ته یې اشاره وکړه:

واخله دادی ماشومانو ته یوسه ! زماخونه په کاریږیې .

دوه دری کسه توپک والاچې وربوزونه یې هم ټرلی وو په بل کور ورسم شول. هماغه کورته ورننوتل چې څوورځی دمخه پکی یوزلمي نوی واده کړی و . کور خالی پروت وو ، ټول کور بانه تری تښتیدلی و . د ک کور تری پاتی و .

یوه ورځ په همدغه کور کې دواده نه ترمخه ساز وسرود غږ یده ، دساز او اواز په اوریدو دکورخواکی اوږپکی بی له اجازی کورته ننوتل ښځی او ماشومان یی وچنګول ، شور او پکړ پورته شو. دکور خاوند یې دښځی په مخ کی دتوپکو په کونداغونو وواهه ، دهغه جرم داو چی سندر یې یې ویلی او موسیقي یې غږوله .

داورپکوپه نزد هغه ناسم کار کاوه ، د مخالف کاریې کاوه ، هغه ویل سندری

باید وانه وریدل شی ، په طبله یې دماشیندار برچه ښخه کړه. او په ارموینه یې موزی کیښودی. ټوله یې ماته کړه. دکور خاوند یې له ځانه سره بوتلو او ښه یې وواهه داوارهماغه اورپکی په دغه کور ورننووت، هغه ته دکور کونجونه ښه مالوم وو، په ټولو کوټوکی دنورو اندیوالانو سره وګرځیده .

دا وخت په کورکې له واده نه څو ورځی تیری شوی وی ، خلک اوخپل خپلوان دلې دلې دواده مبارکې ته راغلي او تللی وو. خو دامهال دواده له خاونده د ک کور پاتی و. یو تن دکور په دروازه کی ودرید ، دوه ټنه وردننه شول .

هماغه اورپکی چی دی کورته دمخه هم راغلی وو او ماشومان یې چنګولی وو ، لومړی دناوی کوټی ته ورننووت ، دخوب دپالنګ خواکی یې په هنداره کی وکتل ، ورینه خولی یې پرټنډه سمه کړه. بیا یی بیرته کړه کړه ، ماشیندار یې د اوږی پوری ونیو او بیا یې بیرته لاس کی وینو په هنداره کی یې خپل بیلابیل حالتونه ولیدل داسې معلومیده. چی زیات خوند یې ورکړی وي، زلمیتوب! ماشینګنه، دکور خالی انګړ او بیا خپله څیره. دخوب نه دکې ستر ګې یې په هنداره کې ولیدی. دی حالتونو هغه ته دلویې احساس ورکړ.

بل ملګری یې وګرځیده ، هغه لومړی دسینګار دمیزله سره دسینګار او ښکلا ټول شیان کښته راوغورځول ، پښې یې پرې کیښودې. او ریز مریزیې کړه. یوه دسرو ګوته چې دمیزله پاسه پرته وه ، ژریې راواخیسته او په جیب کی یې واچوله

اخوا دیخوا یې غلچکی سترګی وغړولی ، په کوټه کی دروازی ته مخامخ یوه تابلو ځوړنده وه ، په هغی کې کلیمه طیبه کینل شوی وه. هر مؤمن یې په لیدلو سره زمزمه کید و ته رابلل کیده .

پربل دیوال هم یوه تابلو ځړیدلی وه ، دبیړی تابلو چی نیمه په سمندر کې په غوپه کیدو ده او نیمه هم بهر. ما نو ګان په ډیر هیجانی حالت کې دی . هری خواته لاس وپنبې وهی ، خو بیړی دسمندر تل ته ورننوزي.

آخواته په ښکلی او رنګ شوی دیوال یوه بله تابلو هم راځړیدلی وه .

چې یو ځلمی دیوی پیغلی سره سیوری او تروړمی حالت کی خوله په خوله دی سپورمی د راختو په حالت کی وه. خو په تابلو کی یوه د بل لاس ښه کلک نیولی دی. او جلا کیدو ته ځانونه نه پریږدی. په تابلو کی دمینی ابدیت ښودل شوی او چی کتونکی ورته ښه ځیر شی نو بیا پوهیږی چی د تابلو د تصویر هدف څه دی؟

خو اور پکی ځوړندی تابلو ته د ماشینګنی برچه ور لاندی کړه ، هغه یی را وغورځوله ، او په کانکریټ یی هنداره ټوټه ټوټه پریوته.

هو ! دا دناوی کوټه وه. چی د سری برستنی څخه لا د عطرو بویونه ختل. برستن یی په قهر په لغته ووهله. له پالنګ نه یی اخواته کړه. د ناوی د تنې واسکټ یی هم دماشیندار په میله کی راجګ کړ او ملګری ته یی وښوده. دی ته لا ګوره ! »

وروسته بلې کوټی ته ورننووت. هلته دکتابونو الماری وه. د کتابونو ډکی الماری دی. قران کریم او تفسیرونه هم پکی وو. خو له هغه سره د نورو کتابونو او

قران پاک توپیر نه وو ، نه پری پوهیده چې څه دی. الماری یی رانسکوره کړه. پرته له دی چې پوه شی. پانې یی ورته وشلولی. د ماشینګنی په برچه یی څیری کړی. په کوته یو انځور چې خول یی پر سر وواود ږیری له سپینو تارونو یی هیبت او عظمت بریښیده ډیر بې ورته ونه کتل. د ماشینګنی د برچی په وروړلو یی پری د خپل قهر او غضب تنده ماته کړه. هغه یې هم په ځمکه راوغورځاوه.

په کتابونو یی پښې کیښودی. داسې بریښیدل چې په کور کی یی زیات څه ونه میندل. له قهرد تنور وګرځیده. هغه په ډیره هیله راغلی وو. د غنیمت په هیله. فکر یی کاوه ډیر څه به وموميی. ډیر څه به ترلاسه کړی. خو لکه چې هیڅ یی ونه میندل.

د کور په مخکی یې پرندو خاورو ته پام شو. بل ته یی وویل:

دلته یی څه شی نه وی ښخ کړی.

هغه ځووب ورکړ :

- نه صیب دلته یې پرون دوه ماشومان ښخ کړل. په راکټ لګیدلی وو.

- هغه هیڅ افسوس ونه کړ. ورته معمولی شان خبره وه. یوازی همدومره یی وویل :

« دی احمق ته ګوره : خلک پیسی او سره زر راټولوی. خو ده راته کتابونه انبار کړی دی. »

همدومره یی وویل : د کور دروازه یی په لغته ووهله. او بیا له کوره ووت.

۱۳۷۳/۷/۲٤

یه لارویه!

زښتیا ته زمونږ له کلي راغلې . هلته دې څه ولیدل . کله زمونږ له کلي راووتې. هملته اوسیدلې او که زمونږ د کلی له لارو اووستلونو څخه راتیر شوې. رښتیا خبره وکړه هلته دی څه ولیدل. کلیوالو څه خبرې کولې څه یې ویل او دځه په باب یې اندیښنه کوله .

ټولې خبرې راته وکړه ، دختونو وختونو خبرې وکړه او ددې یرې مودې افسانې راته ووایه . راته ووایه چې زمونږ په کلی څه تیرشول. د توقان او وباکلونه څرنګه وو ، ستا دې په خدای قسم وي یه لارویه چې ما ته دخپل کلی د ټولو وړوزړوحال ووایه . هله ژرشه ،چې ستونی می نور راډک شو ستا په لیدلومی اوس ټول لوی کلی په کوچنی ذهن کې تالی وهی . هر کانی او بوتی مې بې واره په خوله کی وچیږی اونور څه نه شم ویلای .

لاروی ددی اوتروخبروپه اوریده سره سور اسویلی وکیښې ،دمه یی جوړه کړه ،

دیوال ته یی تکیه ووهله اوبیا په چرت کی لاړ، لکه چی فکر یی کاوه له کومه ځایه خپلې خبری پیل کړی خو له یو څه ځنډ نه وروسته یی همدومره وویل :

تولی خبری به درته وکړم مه وارخطا کیږه. زه همدلته یم. لری چیرې نه ځم. حتماً یی درته کوم، له یوه سره یې درته کوم ته مه وارخطا کیږه.

لارویه ستادې په خدای قسم وي، چې ماته دخپل کلی احوال ووایه، راته ووایه چې څه دې ولیدل، ستا په لیدلو سره پوهیږې چې زما کوچنی ذهن اوس یوه سرسبزه ورشو او دره شوه، چې ډکې ډکی ویالې په کی بهیږی. ګنې ونې په کی ولاړی دی اوس داسی خوږ اوشیلې ته ورته دی چې شرندې او به په کی تیند ک خوری. تول کلی په کی ځای شوی دی، دیری اوحجری یې په وګړو ډکی دی. وستلونه یی دمازدیګرنیو میلو او تو کو تیکالو محل دی. او داتول ستا دلیدو له برکته اوس زما له ذهنه نه ځی. نو... یه لارویه! کله چی ته زمونږ دکلی له څنګه راتیریدې هغه شپولونه و او که نه، دکلی برګ سپی درپسی ونه غپل او که ته هم ورته اشناوی.

- هیڅ مه وارخطا کیږه، همداسی چې ته یی وایی دکلی کیسی ډیرې په زړه پوری دی او په یوه یادوه ساعتونو کی پای ته نه رسیږی، دکلی کیسی له هغه وخته چې انسان لومړی ژړا وکړی تر څو چې حق ته ځان سپاری، دوام کوی. نوزما او ستادکلی کیسه هم اوږده ده. ته مه وارخطا کیږه. زه یی درته کوم، ته

به یی ووینی ته ډاډه اوسه !

لارویه ! ستا خبره سمه ده ، چې دکلی خبره دانسان دژوندانه په اندازه اوږودوالی لری. نه خلاصیدونکی ده. خونن می ستا په لیدلوفکر او خیال څه بل شان شو. ذهن می اوس زمونږ دکلی هغه پلنی هدیری ته ورته دی چې پلار ، مور ،نیکونه او تول کلیوال په کی په خواږه خوب ویده دی. درنې درنی شنا ختی پری ولاړی دی . - هغوی هیڅ خبرنه دی ، خو ارواح یې یی هر مابنام دتنبو شاته راځی - او دکور نیو ددعاو په اوریدلو بیرته ستنیږی .

رښتیا چې اوس مې ذهن هغه خندک (سرک گوتی) ته ورته دی ، چې زمونږ دکلی خلک په کی ډله ډله تیر وبیرکیږی ، زما همزولی هم په کی منډی تړی کوی ، مستی کوی خندا گانی کوی او یو پربل توکی او ملنډی وهی. اوس می په ذهن کی هماغه همزولو او دکلی تنگوکو څو ، ختینو ډیوالونو او په ډیوالونو کی دغومبسو ځالو ځای نیولی په غږونو کی می دغومبسو بنگاری انگازی کوی نه یې شم کولی چې له ذهن یی وباسم یا هغه لاروته چې په کوچنیوالی کی به پری ښوونځی ته تلم . نو ځکه ته اوس په خپله کیسه وکړه ، چې څه حال و .

-لاروی : زه به هیڅ هم له تانه پټ نه کړم ، تول واقعات به درته په مخ کی کیږدم ، تاته به دکلی تول داستانونه ووایم . دکلی دخلکو داستانونه ،

دکلیوداستانو نه لکه زما دکلی او ستا دکلی دونو پانې. لکه زما او ستا په کلی دراسواره اسمان ستوری. لکه دکلي دهوامرغان خو ته صبر وکړه. زه به درته ټول داستانونه ووایم. خبرې ډیر دی، و ختونو او زما نواوس ډیر داستانو نه جوړ کړی ډیر کیسی یی زیږولی دی او زه به دکلی دونو کیسی درته وکړم. دپټو، لارو، سړکونو، پلونو او بندونو، دښوونځی ستادهمزولو، زما دهمزولو، دکلیوالو دمستیو او غمونو، دنجونو دمیلو او ماشومانو، دسپین ږیرو دنصیحتونو اوصبرونو او د ځلمو د غورځنګونو او غیرتونو دکلی دسپو دوفاداریو کیسی، داټول به درته وکړم، زما دکلی او ستا دکلی کیسه به درته وکړم. هیڅ تلوسه مه کوه، ټولی به درته وکړم اویوه به هم پاتی نه شی.

لارویه! ستادی په خدای قسم وی چې ماته دکلی د برګ سپی کیسه هم وکړه او داهم راته ووایه چې ایا اوس هم زمور دکلاد مخه چنارپه جګو سترونو کوتری کښینی اوکه نه، ایازمونږ ددری په غرونو اوس هم بازونه الوزی او که نه یادغرونو په ټروکی اوس هم دپخواپه شان سیسی او تنزری ناری وهی او که نه. یا په ویالو کی اوس هم او به په شړک بهیږی او که نه. یا زمونږ دسیمی سیند هماغسی په مستی غورځنګ وهی او که نه. او زمونږ کلیوال په کی دپخواپه څیر خپله جاله دسیند په پراخه زولی کی لاهو کوی او که نه.

ګوره لارویه! رښتیا دترورمی په څیر می ذهن ته راځی داسی می په ذهن کی

اوړی راوړی لکه دوړیځوپه لړو کی چې یوڅه وینم ، هغه وخت چې لازه ماشوم وم ، شونډه می لانه وه توره شوی ، کله چې به دکوم مشر سره اویابه دخپل پلار سره دسیند غاړی ته لاړم نو په سیند کی به مې دلرګیو ټلونه لیدل ، نو راته ووایه چې اوس هم زمونږ دسیمی په څپانده سیند کی دلرګیو دګوردموجالی تیند کونه خوری اوکه نه. ذهن ته می رائی چې ډیر لږ به داسی پیښ شول چې یو چا به یو څوک بې ګناه وواژه نوسیند ته به یې واچاوه خوسیند هیڅکله پیښه نه پټوله ، هغه به دیوه رسوامشر په توګه دبی ګناه مړي په څنګلو کی ونیو او دخپلو څپو له پاسه به یې ټول عالم ته ورښکاره کړ ، نو نه پوهیږم چې دسیندد ود خو به تغیر نه وی کړی او ایا ګناهکار او بی ګناه دواړه به رسوا کوی او که نه .

خو رښتیا لارویه ، راته ووایه! حتماً یی راته ووایه چې زمونږ دکلی هغه ببر سړی لیونی به چیرته وی . آیا اوس به هم ژوندی وی اوکه نه . هغه چې په وستلونوکی به ناست و ځمکه به یی کری پری کوله. تیره لرګی به یی په لاس کی و او په فکر کی به ډوب و ، له هیڅ چا سره به یی خبری نه کولې یوازی له ځان سره به اخته و یو یادوه ساعته وروسته به یی سرړا جګ کړ ، لږ سترګی ته به یی وکتل ، له ځان سره به وبوږنیده همدومره به یی وویل « ځه ځه ته ورځه زه همدلته یم » او چی چا به پری غږوکړ چی لیونیه ښه چارې ، نو هغه به کله کله له ځان سره وبوږنیده او همدومره به یی وویل ، « ښه چاری ، ښه چاری - او ښه چاری ، نو دی

لیونو ته گورد ښی چاری چرته دی ښی چاری او ډیر ښی چاری به ووینی . څه لری نه ده ، وربه شی خبر به شی »او بیا به دځمکی په ګرولو اخته شو.

نویه لارویه ! راته ووایه : چې هغه لیونی اوس چرته دی . هغه مړ دی که ژوندی. که ژوندی وی چری دی که مړ وی نو قبریی معلوم دی او که نه .

– ته مه وارخطا کیږه ، چې ژوندی یی ډیر څه به واوری او ډیر څه به نور هم ووینی. دهغه لیونی کیسه به هم درته وکړم. هغه لیونی نه بلکی غیرمعمولی بنیادم و – هغه ټول حقیقتونه په بله ژبه اوبل شان ادا کول. چې عادی خلک پری هیڅ نه پوهیدل. ماهم هغه وخت ډیر پخوا کله به چې دکلی له لارو تیریدم په وستلونو کی به ناست و ، او له ځانه سره به بونګیده .

– هو : ربښتیا چې هغه عادی سړی نه و ، هغه عجیب بنیادم و. په هیڅ چاپې کارنه لاره اونه به یی له چاسره خبری کولی ، یوازی دلمر سترګی په لور به یی کتل. یوازی دسهار او مابنام اندازه به یی اخیسته ، هیڅ چا ته به یی دخبرو کولو اجازه نه ورکوله. کله کله به دکلی ماشومانو زوراوره خو هغه به دماشومانو ډډیرو ځورونو په وړاندی هغو ته مخ راستون کړ اوهمدومره یه یی وویل :

یه هلکانو ولی چیغی وهی او څه ته شور کوی. مامه ځوروی ! ماپریږدی چې ... او بیا به له ځانه سره وبونګیده عجیب کلی عجیب یی ماشومان او عجیب یی لویان . ټول په خپله ... لاس وپښی وهی. دومره نه پوهیږی چې لمر له کومه ځایه

راپورته کیږی او په کوم ځای کی غوپه کیږی او بیاه به یی خپله خبره اوږده کړه ، له ماڅه غواړی ورشی په هغه چاپسی چې له تاسویی په ژوند ونی ساه اخیستی. تاسی یی زندی کړی یاست ، خوزه دمرګ له پاره شپی سبا کوم ، دمرګ له پاره .

دکلی ځینو پخو کسانو به ویل : دی لیونی یوه شپه خضر (ع) په ویښه لیدلی دی او له هغه وخته په دی خوا دادول دی له چاسره خبری نه کوی او نه په چار کار لری. خو ځینو به لالیونی هماغه شان لیونی باله .

نویه لارویه ! ډیر به خوشحاله شم که دهغه لیونی کیسه راته وکړی ، او داهم راته ووای او رښتیا راته ووای چې زمونږ دکلی نجونی پیغلی شوی دی او که نه ، او که پیغلی شوی وی نوهغو په خپلو لاسونو دواده نکریزی اینبسی او کنه ، او هغوچیری خپل او ربلونه خواره کړی وو او که نه - چې زمونږ دکلی نجونی د پخوا په شان خپل ګو درته تللی او که نه او که نه تللی علت یی څه و او که تللی نو هماغسی ډلی ډلی به تللی او که یوه نیمه به په کی نه بریښیده ، ته رښتیا ووایه .

ته خبریی چې هغوی به پخوا په ګودر کی او دګودر په لاره کی د خپل قسمت او تقدیر فال اچاوه. ډیر وخت کیږی چی په دی باب می څه نه دی اوریدلی.

خو کله چی کوچنی وم نو دا خبری به می ډیری اوریدلی. چی کله به غلچکی ورتلم نولیدل به می چی هغوی د خپل قسمت فال په ګودر کی لیده. د ځینو به ښه فال خو وت خو د ځینو به ډیر خواشینوونکی و. او تر بل ګودر ته تر راتلو پوری چی

فال به یی ښه نه وو ختلی فکر به لاهو کړی وی. نه پوهیږم چی اوس څرنګه وی. ایا ته تری خبر یی او که نه ! داهم راته ووایه.

– هو زه به درته داهم ووایم. ته رښتیا یی. زمور کلی هماغه ډول ولاړ دی. لږځایه نه ښوری. حرکت پکی نشته. ځلمی هم پکی نشته. او پیغلی هم تری تللی دی. شنی ونی هم ولاړی دی. خو پانی نه لری. سیند هماغه شان مست روان دی. خو چپه کښ پکی نه مالومیږی. او نه خو پکی دلږ ګیو تلونه شته. کلی تش او ډنګی ډوال ولاړدی. دکورونو په انګړونو کی اوس واښه راشنه شوی دی. د جومات دروازه ډنګی ډوال پرته ده. د کلی په مخکی لویه حجره شاړه پرته ده. دیری ورانی او باری یی نړیدلی او پر بیخ ناستی دی. اوس هغه سپین ږیری هم نه ښکاری چی پخی پخی خبری به یی کړی. هغه درنی پګړی هم نشته. هدیری پلنی شوی غځیدلی او په کروندو کی ورننوتی دی. سړ ګونه او لیاری او بوورې دی، او کلی په کنډواله بدل شوی دی.

همزولي دي نه بریښیدل. وایی چی نجونی لمخی او برسټنی پر سر له کلی وتلی دی. پته یی نشته چی چیرته تللی دی ټغری ساړه پراته وو. په ګودر کی هم لنګی سپی په یوه ساه غپل او کورنچار یی کاوه. په لیونې جنډی ولاړی وی. او وایی چی تبو نیولی کلیوال یی زیارت ته ورتلل. وایی چی لیونی مړ دی خو ځینو ویل چی ژوندی دی. هغه وخت چی لا کلی ګڼ و لیونی و مړ یوه کلیوال وویل هغه ما

پخپلو لاسونو خاورو ته وسپاره. خو نورو بیا ویل چی هغه ژوندی دی دشپی مهال اوس هم درمندونه ساتی. او به په پټو سموی دغلو مخه نیسی. او کله کله په زیارتونو او هدیرو کی لیدل کیږی. ځینو خلکو ته ځان ښایی او هر څوک یی نه شی لیدای.

خود پیښو پوښتنه نوره مه کوه. کلی وران دی. څه دیوه برخه، څه د بل برخه، او څه پاتی د لیونی برخه ده. چی اوس د چاخبره د هغه پکی قبر دی. او د شپی مهال یی پکی سیوری گرځی. کلی تور سکاره، شاړی کندوالی او تشی کوڅی او بی اوره نغری.

۱۹۹۳ اکتوبر - کابل

ترهه او ککره

هغه دکوتې پر دیوال باندې پرهغه انځور سترګې، وګنډلې چې دیو شلید لې پټکي دځنبتن ګونځې مخ او ننوتو سترګو راوتلو بار خوګانو په شکل کښل شوی و ، دیوال همداسې دپسرلنیو بارانونو په اثر چې څڅوبو پرې لاړې جوړې کړې او په ځنیو ځایو کې دتک وهلو میخونو او کړکیو سوریو ژوبل کړې و هغه یې په فکر کې له ځانه سره یووړ. داسې بریښیده لکه چې له نومورې ځورند انځور سره دزړه خواله کوي او یا دهغه بیا نول غواړي . دانځور زوړ کاغذ هم لوګیو تک زیړ اړولی و . دسپین زیرې بودا دانځور په سترګو کې بیا ډیره اوږده ماضي بریښیده . دزیرې رنګې رنګې تارونه یې راځورند ایسیدل . ما یواوربیا دهغه پام ځانته راواړ اوه او ومې پوښته! لکه چې ډیر ستړی یې ؟

هغه نور څه ونه ویل یوازې همدومره یې دسر په نغوته راوپوهول چې کیسه درته کوم . هغه چې له اوږدو شپوو رځواو لیرې لارو له منزلونو ستړی ستومانه

رارسیدلی ودخپل ښارګوتی کیسه یې په دې ډول پیل کړه :

یو سهار و ، خلک ټول له محلې څخه تښتیدلې وو . دمرمیو او باروتو بوی لا په محله کې همداسی خپورو . امه شمه پکې نه وه . کورونه بیرته پراته وو ، په کورونو کې هیڅوک نه اوسیدل . ان زاړه بوډاګان اوسپین سرې هم تړې تښتیدلی وې . دشپې ډډزو دسخت زور له امله خال خال او څاڅکی څاڅکی وینی هم پرتې وې ، څو تنه توپک والا چې وړینی خولی یې پر سروی دلمر څرک سره پرمحله راسم شول دپوچکواو دهاوانونو د توتو نندارې یې کوله دوی ډیر درانه په لاره تلل لکه چې محله یې فتح کړې وی او بیګاه شپه یې سترګې هم نه وی ورغلې . په کوڅه کې هیڅ څوک نه بریښیدل هلته دکورونو مخ ته دچټلیو په ډیران کې دوه څاربه سپي هم لګیاوو . خو له یې وهله چې له لیرې به یې څوک ولیدل نو یووار به برګ شول او بیا به وغوزیدل ، تور کارغه هم ورته په بلې ټغیده ، خو دکورونو میرمنې نه ویې چې دکارغه په ټغیدو ورته پوښتنه پیدا شي اود هغه تعبیر وکړي . دکوڅو دیوالونه ټول سوري سوري وو . دنوي کال ورځې رانژدې وې خو له مې جوړوله چې پوښتنه تړې وکړم ، خو زه له هغه سره سترګه په سترګه کیدو پر مخه واخیستم ، سترګو ته یې ځیر پاتې شوم پرلوغړن مخ یې چې ځاورو او دوړو پرې پنډ پرده جوړه کړی وه داوښکو نروب پرې راوڅڅیده سترګو ته یې همداسې ځیر پاتې شوم خو زما ستونی هم له غریوه ډک شو .

روزي گل د پاخه عمر سړئ و ، دوه زلمی زامن يې لا دمخه په جنګ کې ځوانيمرګ شوي وو ، دهغو ځوانيمرګی د ير کړولي و له وړې کورنۍ سره تراوسه پخپل ځای کې پاتې و ، دهغه خبره چې زه له بناره نه وځم خيردی که لوړه او تنده وي ، زه دخپلو ځوانيمرګو زلمو پر قبرونو ملنګي کوم. نه پوهيدم څه سبب و چی روزيګل خپله ملنګي پيښوده او له خپل مالته يې اوس پښی راسپکې کړی دځوکالو خونړيو پيښو د زو ، مړو او ژوبلو او چاودنو يې عمرنورهم اړولی بريښاوه ، د ږيرې سپينو تارونو يې پر توږو زياتی کاود ، د مخ ګونځې يې د کروږو لارو په مثال وې ، دمخ بارخوګان يې راوتلي وو . يوه شيبه يې دزړې کوتې پر راځځيدلي ديوال سترګې وګنډلې ، داسې معلوميده چې يو ځلی بيا هم دخپل سر ګذشت او ترخه سفر ذهني غبرګون کوي دهغه په ننوتو ستر ګو اوراوتلو کومو دمخ په ګونځو او لوغړنه څيره کې ژوند ترخه حکايتونه خوندی و . ژړمې ستونی صاف کړ ، ومې پوښته :

– روزيګله کله را روان شوي ؟

– کابو يوه مياشت وشوه خو همدانن راورسيدم . بيا يې په کرار کرار دخپل راتګ کيسه پيل کړه .. کابو يوه مياشت وشوه خوهمدانن راورسيدم . زياته لاره مې پلي ووهله او کله نا کله موټر هم پيدا کيده . زه پر چپو لارو راغلم او دادی اوس د شورماشور بنارته راورسيدم . ياهغه چوپتيا او ياداشور . ما يې خبرو ته

په ارامه غوږنیولی و ، داسې ایسیده چې دویلوله پاره ډیر څه لري او ډډ یروور ځوخبرې کول غواړي . کله چې د کوتې ددیوالونو پر مخ دراځځیدلو اوبو لارو ته وکتل او کله به یې دهغه دمخ په کاسه کې نویو پیدا شویو ګونځوته او کله به یې دمخ کاسه دوطن دخونړیو پیښو هنداره شوه چې تنکي ماشومان په کې سوځي، اوځینی په کې دچور تلان او په غنمیتپسې سرکاوته ځغلي. دی فکرونو به زما غوني نور هم ځیرې کړل . نه مې غوښتل چې نورې پوښتنی تریې وکړم خو دخاپوړو دکوڅې کیسه زما له اندځخه نه لیرې کیده نابیره به یې وهڅولم چې ډناځوالو په اوریدلو باندې ځان پوه کړم : اوستا ماشومان څنګه وو ؟

داوار دهغه پرمخ داوښکو سیلاب راوبهیده .ستونی یې راوپرسیده ، لکه چې غوښتل چې څه ووایي خو خبره یې مرې کې زندې شوه ، یوازې دومره یې وویل : نور مې مه ځوره سملاسي مې خبره واړوله .

معلومیږی چې دلارې مزلونو ډیر ستړی کړی یې هو ! کله چې راروان شوم عجیبې پیښې مې لیدې په دې ډول چې دشنې چا یو له پیالې څخه یې په سختی سره ګوټ وکړ. خبرو ته یې دوام ورکړ : هسې سر سره لوبې کول دي ، په یوه ځای کې کله چې موټر یو تنګي ته ورننووت دوه کسه چې پیړ پیښوري څادرونه یې له ځانه تاو کړي وو دګادۍ مخې ته ودریدل . ډرایور ته یې دکوزیدو اشاره وکړه ، هغه ورکوز شو نور ناست کسان هم کوز شول . یو تن را دمخه شو ، بل تری

وروسته ودريده ، وروستي د پيښوري څادر پلوليږي کړ . ماشينګنه يې راوښوده ، د پيسو ټولو لو اشاره يې وکړه يوازې همدو مره يې وويل زمور حق ! مور ټول يې دوسلې په را ښودلو وګوابلو ، ابل ليږي ولاړا و خپل شرطونه يې يودوه درې کړه اوبيا يې غابنونه وچيچل. له دې سره سم يې بيا ستونی وپرسيده اوښکې يې بيا پر مخ را روانې شوې، له خبرو سره يې غوني هم ځيږه شول پر خپله خولې يې لاس کيښوده پر خپل سر يې ښه جوته کړه شوندې يې وچې شوې د ويرې څپه پرې تيره شوه . بيا مې وپوښته نو هغه څه ..... هغه ډيره بور نورې نن داره وه چيرته مې په ژوند کې هم داسې نه وليدلې . ماشومان له ويرې لړزيدل بيا مې ترې بې واره وپوښتل : نو ټول يې ووژل ؟ نه ! هغه ته يې د مرګ وحشتناکه ځيره په مخ کې ودروله . مرګ يې وروښود غاړه يې صافه کړه او دخبرو په دوام يې وويل : هغه بل چې شرطونه يې شمارل هغه هم ورو د پيښوري څادر پيڅکی کور کړ . خو هغه ماشيندار ونه ښود ! روزيګل سترګې پټې کړه وريږديده ، زه يې هم اريان کړم . خو د هغه لاس په وينو ککړ و ان تر څنګلو پورې دوينو داری وی بيا وريږيديده سترګې يې پټې کړی. داسې وريږديده لکه چې همدا شيبه په هماغه تنګې کې دسړک پرسر ولاړوي او ټوپک والاورته يومخ دمکی ورکوي. خو بيا يې خپلی خبرې ته دوام ورکړ . دڅادر پيڅکې يې ليږي کړ دڅادر د پيڅکې په ليږي کولو سره يې د موټر ټولې سورلی ته دهغوی بر خليک وښوده او بيا چوپ شوه زه هم

اریان شوم یوازې دومره مې وویل په خبرو پوه نه شوم .

هو ! هغه د پیر پیښوری څادر د پیڅکې په لیرې کولو او دوینو د ککړ لاس په ښودلو د یوه بدمرغه سرنوشت غمیزه راوښووه : د موټر سورلی توله چوپ ولاړه وه داسې لکه چې د ټولو خولی ګانې له سرونو څخه جګې د ریدلې وي او د تن کالي له خولو خیشته شوی وی . چلوونکې د موټر ماشین غلی کړ خو د شوکمارو هیبتنا کو څیرو اووحشي کړنو ټول لا روي هک پک درولي وو . ما هم ځان داسې احساساوه چې ګوندې پرمځکه ولاړنه یم له مځکې څونیزی پورته یم ، آسمان هم څرخي خو د دغو کسانو دلاس نندارې راځنی هر څه هیر کړل یوازې دومره پوه شو چې یوه کس وویل : که د قومندان صیب حق ! پری نه کړی نو دا به موسرنوشت وی. وروستي د همدی خبرې سره له خپلی اوږی نه پیښوری څادر وغورځاوه. له دې سره زما پرستر ګو توره تیاره کښینا سته . ټول ولاړ کسان راته سرچپه ښکاره شول موټر هم .ځان هم ،او دوی هم. کله چې ما د هغه وروستي کس په لاس کې د یوه ښکلی ببر سري زلمي له ورمیږ څخه غوڅه شوې ککړی ولیده .

پیښور ۷۵/۷/۷

ماته دحسنک پوره کیسه وکه!

بیگاه شپه می بیا می کوچنی لور څنگ ته راغله .دکیسی ویلو غوښتنه یی کوله په تینګاریی غوښتنه کوله .چی ارو مرو ورته کیسه وکړم، دوختونو دپرون کیسه .دپیښو کیسه او دزمانو دناخوالو کیسه .

لومړی ونه پوهیدم چی ولی اوڅنګه ورسره بیاد کیسی داوریدلو تنده پیداشوی ده .خوپه دیره مینه یی غوښتنه کوله دیره تنده یی ښودله ، چی کیسه ورته ووایم اودتیروشپوپه څیریوار بیایی دکیسی په اورولودخوب غیږی ته وسپارم خوبیګاشپه څه بل شانی وه ددی پرځای چی ویده شی اوخوب یی یوسی، دزیات وخت له پاره یی خپله غوښتنه همداشان تکراروله.

وروسته وپوهیدم چی داڅل تینګاریی دښوونکی دخبروسره اړه درلوده ښوونکی ورته دتاریخ په باب اودتاریخی کیسو په باب څه ویلی وو .داسی چی

کله یی پخپله تیری ورځی دښوونکی سبق او په ټولګی کی دهغه خبری اویا په توره دره دځه لیکلو کیسه کوله ، ماورته په ځیر ،ځیرغورایښی وو . دیرورته حیران شوم ، دهغی احساسات هم بورنید ونکی شان وو ، کله چی به یی په خپله خوند وره ژبه یعنی دماشومتوب په ژبه دټولګی دښوونکی او په دره باندی دهغه دانځور کښلوجریان وایه نو پخپله به هم پری دا راوترهه لاسبری شوه. هغه به یی وریږ دوله اوزما په غیږ کی به ښه راټوله شوه. خوداخبری یی تولی ددی په خاطر کولی چی دهغی په ذهن کی ښوونکی دتیر وخت یوداستان راژوندی کړی وو .په دیر ټینګاریی راته ویل چی نن شپه به هماغه کیسه راته کوی.نه .نن دی نه پریږ دم .ارومرو به یی راته کوی .او اوږده کیسه به راته کوی.

ما به ځان په ناګاروکی واچاوه اوپوښتنه به می وکړه!

کومه کیسه ؟ اوڅومره اوږده کیسه ؟

هماغه کیسه چې تاراته ویلی وه هغه چی تاویلی ووچی داکیسه په کتابونوکی وه.اودادی هم راته ویلی وو چی دارښتیانی کیسه ده ؟ هماغه راته وکړه هغه دیره اوږده اوتر سهاره پوری هم نه خلاصیږی.

پوه شوم اود وار وار پوښتنوپه اثر می ټینګارهم واوریده وی ویل ښه هو! مونږ ته نن مالم صیب هم دخپل وطن نقشه په تخته کښلی وه.

اوزمونږ دوطن د تاریخ کیسی یی راته وکړی هغه مونږ ته وویل چی تاسی به

هریوسباته یوه یوه تاریخی کیسه راوړی ،خوما ته به هماغه کیسه کوی چی یووخت دی په کابل کی راته کړی وه.

زمادکابل کیسی ډیری خوښی دی هغه می له یاده نه ووځی. هماغه کیسه چی تاراته دکتابونوپه کوټه کی کړی وه . اوتاراته ویلی وو چی یو با چاوو یویی ډیر هوښیار وزیر وو ، دوزیر یوه مور وه . دوزیر نوم حسن وو ،که بل څه ! ما سملاسی وویل حسن نه حسنک به وی !

هو! هو ! همدا دی حسنک چی دباچا زوی پری په قار وو او موریی وه

-ښه نورځه ؟ ما وپوښتله:

نورځه نه ، ماته مالیم صیب ویلی وه چی همداکیسه به ته زده کوی ، اوبیابه یی خپلو ټولګی والوته وایی . مالیم مور ته لږ شان داکیسه وکړه . هغه دا هم وویل چی داکیسه نه زړیږی ، دا به هر وخت دخلکو په یاد وی ښه نومالیم درته نور څه وویل ؟ مالم صیب ډیری خبری کولی ، اوس ټولی زما په یادنه دی خویو رسم یی وکاږه .

دڅه شی رسم ؟

مالیم صیب مور ته دتختی په مخ یوکتاب رسم کړ وی ویل داتاریخ دی . تاریخ ټولی کیسی له ځان سره ساتی ، تاسی هم دتاریخ په شان کیسی یادی کړی گوری چی له یاده مو ونه ووځی .

ښه ! اونور....

بیایی د تختی بلی څنډی ته زمور د وطن نقشه رسم کړه . په منځ کی یی ورته دوه لرګی رسم کړل ، اودلرګو د پاسه یی بل لرګی رسم کړ ، له هغه نه یو پری راځورند شو او په پری کی یی یوبنیادم رسم کړ چی سر یی ورته په پری کی بند کړی وو .

دځورند سړی پښی په ځمکه نه لګیدی . مالیم صیب وویل چی په تاریخ کی په دی ډول خلک اعدامیږی .

دماشومی وارونه شو ، ژر پاځیده اوخپله چټله کتابچه راواخسته په یوه پانه کی کټ مټ هغه کښلی وه .

ماته ښکاره شوه چی هغی ته دا کیسه د ښوونکی له خبرونه د هغی په ذهن کی راژوندی شوی ده .بریښید له چی هغی په دی ډول د خپل هیواد د تاریخ په مفهوم پوهیدلی ده همد غه تصویر دهماغه ښوونکی خبری ، هماغه دوه لرګی ،اوهمغه ځورند سړی ،دهغی دوطن دماضی ژوندی تاریخ دی . هغه شیبه همدی افکارو دهغی د کوچنی ذهن د کوچنی نظر بو ده اوتنسته جوړه کړی وه فکریی کاوه چی تاریخ یعنی : یو کوچنی وطن ،چی د تختی په مخ هم ځایدای شی . په هغه کی دوه لرګی ایښودل شوی دی چی تولە نقشه اورسم یی د ک کړی وی .اوددوه لرګیو ترمنځ دهغه انسان تالی وهی اوځورند وی .خو هغه لاکوچنی ماشومه وه دری

څلور ټولګی یی لوستی وه.

دوطن تصویریی دمسافرت اولیږدیدنی کلونه ورو ورو پری منځلی وو او یو وار بیا یی پر ماغږ وکړاوزماد فکرونو لړی یی پری کړه . ښه نو اوس خو راته کیسه وکړه . هیر دی شول . هغه کابل کی چی به دی ماته کوله ،هغه دکتابونو کوټه کی ،یوه ورځ چی دی ماته کوله .یوکتاب درسره وو اودهغه له مخی دی ماته کوله چی یو وزیر وو اویووخت یو باچاوو دوزیر یوه مور وه .مور یی دخپل زوی پسی ډیر وژړل .خیردی نن مور ته مالیم صیب هم دا کیسه کړی وه .ته یی هم وکړه .هماغه چی تاراته کابل کی کړی وه .

ماتری وپوښتل ؟

ښه نو کابل څنګه ځای دی ، ؟

اوس می په یاد کی نه دی پاتی .ښیسته وطن دی .خوزمور پکی ښیسته کوټه وه .نوزمی څه نه دی یاد .

نو اوس زه تاته څه کیسه وکړم . ؟

اخ هیر دی شول هغه دباچا اودوزیر کیسه .

-تاته خومالیم صیب کړی ده نو ما څله زوروی ؟نو ولی بله کیسه نه ؟

نه بله کیسه می نه خوښیږی همدا کیسه می خوښیږی همداکیسه راته وکه .دامی ډیره خوښه ده . ځکه چی ډیره خوږه ده .

-نوخوږوالی په څه کی دی ، ؟

- خـوږوالی یی په دی کـی دی چی په اخـیـره کی سړی ژړوی . مـاهم ژړوی .داسی می ژړوی لکه دوزیرمور چی ژړاکوله .

نوچی دومره دی زده ده .بس دی همدا کیسه ده اوستاهم زده ده .

(حتمی)راته وکړه دادیره ښه کیسه ده .زه یی هم وژړولم .نن . نه ته یی اتمی مونږته مـالیم صیب په نقشه کی داکیـسه رسم کړه په هغـه کی یی پړی او دوه لرگی رسم کړل اویو سړی پکی ځورند وو .زه یی په صنف کی وویرولم مافکرکاوه چې سړی همداسی لوییږی او توله کوټه نیسی .زما نور تولگی وال هم خپه شول .

نوهسی رسم ته خپه شول ؟

نه خو . . .

خـوزه وپوهیـدم چی دا وخت دهغی په کـوچنی ذهن کی یوازی یو رسم اوانځـور نه وو .بلکی دیوه وطن انځـور ووچې اوس یی دتولو انسـانانو نه یو تن جوړشوی اوهغه یوتن هره ورځ دهماغه دوه لرگو په منځ کی تالی وهی .زوح تری الوځی اوبیا په کړس کړس خپل جسد ته خاندی .

* * *

نه پوهیږم چی کوم وخت هغی ته ما دحسنک کیسه کړی وه .حسنک دغزنوی محمود لوی او باتدبیره وزیر وو .

محمود په هر کار کی دهغه نه سلا او مشوره اخیسته . دهغه عقل او تدبیر ددرباریانو اودهغه دولیعهد دکینی اوحسادت سبب شو . ټول په دی لټه کی وچی دهغه چاره وکړی دمحمود له مرګه وروسته کله چی مسعود پاچا شو دهغه یاران اوسلاکاران سره راټول شول اودهغه له پاره یی چاره او تدبیر وسنجاوه . کله چی حسنک دمحمود په وخت کی مصر ته تللی وو . دغه سفر د هغه د بدبختوب له پاره ښه پلمه شوه . حسنک دخلکو په زړونو کی ځای درلود . ځکه هوښیار اوبیدار وزیر وو .

کله چی مشر سلطان مړشو نوی پاچا مسعود په تخت کښیناست ،درباریان او دبوسهل زوزنی اود هغه دیارانو مشوره هریوه دوزیر له پاره دسختی سزا غوښتنه کوله . ټول په دی سلاشول چی هغه د قرمطی په نوم ووژنی . ځکه چی هغه مصر ته تللی و . هلته چی د قرمطیانو حکومت وو . داورته ښه بهانه وه لومړی یی هغه ونیو بندی یی کړ . بیا یی دخره له پاسه کیناوه دخلکو لوی لښکر دهغه پسی روان وو . درباریا نو امر وکړچی هغه په ډبرو وولی . دښارخلکو چی په وینو ژړل لاسونه یی ډبرو ته نه ورتلل . ټول دغم او قهر له لاسه شنه وریت وو . ټولو ژړل په وینو یی ژړل . خوپر هغه دهیچ چا لاس پورته نه شو او نه یی په ډبروویشت درباریان ډیر خجالت شول وشرمیدل خوحسنک یی په وهلو ومړ . یوهوښیاروزیر د جلادانو . په لاس ووژل شو . مړی یی ورته په یوه میدان کی په دوه لرګوکی

ځورند کړ .اوه کاله دهغه مړی ځورند وو .غوښی یی ورته باد یوړی .چاته اجازه نه وه چی دهغه مړی دخاورو لاندی کړی .موریی هم خبره شوه په وینو یی وژړل په کوکو او سلګو یی وژړل .همدومره یی وویل :زما زوی ستر انسان چې سلطان محمود هغه نه دا نړی ورکړه خومسعود ورته هغه دنیا .

* * *

ماشومی لور می چی ذهن کی یی خپل وطن د توری دړی پرمخ د نقشی په څیر راکوچنی شوی واودخپل وطن ماضی ورته یوازی ددوه لرګو په منځ کی درسم او په هغه کی دځورند انسان په تن کی رالنډ شوی وو .بی واره بی واره پوښتنه کوله :

-نوهغه یی ولی وواژه ؟-

-بس ددرباریانو خوښه وه .نو ځکه یی هغه اعدام کړ اوپه دار یی ځړاوه .

-نو ولی هغه څه کړی وو ؟

-زه نه پوهیږم خو دربار یا نو ویلی چې هغه قرمطی وو .

-نو قرمطی څه ته وایی ؟

-قرمطی یعنی «کافر» .

نو رښتیا هغه کافر وو ؟ چی په دی نوم یی وواژه .

زرکرته می درته ویلی چی هلته! په دی نوم سړی په اسانی وژل کیږی ان دا چی ... هم زمور خلک په دی نوم وژنی .

دماشومی خوله زما دخبرو په اثر وچه شوه رنګ یی زیړ وتښتید .بیا یی خوله راغبرګه کړه وی پوښتل :

نو دهغه مړی څومره موده بیا ځورند پاتی شو . ؟

له هماغی ورځی چی ووژل شو هماغسی ځورند پاتی شو .

پای

د څیړیو په ځنګله کی

د کنډو سرته د هغه په راختو سره سم یی دا تپه تر غور شوه چې په جګ آواز یی وویل :

په غم پیدا په غم کی لوی شوم
ورکوتی مړ وای چې می نه لیدای غمونه

او د همدی تپی په اوریدو سره هلته ډیر وړاندی، د ګڼ ځنګله په منځ کې چې د کنډو پرتټر نری پلی لاره راسوره وه. یو ستړی ستومانه لاروی د خپل توپک سره چې د ګنو مرمیو غاړه کی یی له ملاتاووه رابنکاره شو.

له لیری یوازی د هغه خیرن وړین پکول لکه چې په شپو شپو د شونتې لوګو وهلی وی معلومیده. په غاړه جامی یی هم لکه زیړ کوره سان کالیو ته چې د سپلمۍ د ډکوبت یی ورکړی وی او فولادی رنګ یی غوره کړی وی بریښیده. په درندو ګامونو او ارتو قدمونو په نری لاره بنکاره شو. له لیری یی یوازی

سرمعلومیده، خیر نه خولی یی معلومیده او د سرسره یی یوازی د توپک توره شپیلی هم.

د هغه پکول او د توپک شپیلی د هغه د گامونو او قدمونو او حرکت سره سبکته پورته کیده. هغه لالیږي و، ډیر لیری، په نری لاره رابنکاره شو او همدا ډول چې هغه د څیړیو په گټ او شنه ځنگله کی لاره کوله د تپی او یکه زار غږ د ځنگله د ډنو له پاسه د نری وږمی په تیتر کی لاره کوله. د تالندی او برښنا په څیران تر ډیره لیری ځایه ولاړه، خپره شوه، او بیا د څوانگازو سره په فضا کی د ځنگله له پاسه او ان لاندی سبکته خوږ کی ورکه او خوندی شوه. خو همدی یوه غږ چې په بیا بیا په فضا کی تکراریده او په بیا بیا د غرونو په څوکو کی څرخیده، زما په غوږونو کی یی هم انگازی کولی، او همداسی په وار وار زمزمه کیده.

په غم پیدا په غم کی لوی شوم
ورکوتی مړ وای چې می نه لیدای غمونه

ګلونه وړاندی، سبا یسته ډیر کلونه د مخه خان بهادر زموږ د درو خان د خپل زلمیتوب څنی په همدی یاد کی سپینی کړی چی د هغه په کور کی یو نارینه ماشوم پیدا شی، په وژندونی خود هغه په پتیو څوک تناب کې نږدی او نه یی څوک هسی مخی ته راووزی. هغه هم به نری رنځ اخته او بیا ځوانیمرګ شو، خو بختوری چې زیات امیدونه او هیلی یی درلودلی اوښه زیات ارمانونه. زیارتونو

ته په دوعاګانو کې ځولې غوړولې، او د ملنګانو او مسا پرو دعایې اخیستې وه د خان بهادر مرګ یې غمونه نور زیات کړه. یو خواته د خان بهادر ناامیده مرګ او بلې خوا ته د زمانې ناخوالو ته د هغې یوازیتوب د هغې په زړه د غم سیلابونه نور هم ورسم کړل. لکه چې آسمان پرې راتیټ شوی وی، او ځمکه هم چې دا پرې ګرځې څو نیزې پورته شوی وی. خو د خان بهادر د مرګ او ماتم سره بیا هم هغه چا د خپل میړه د جنازې کټ ته نږدې پرې نه ښوده. او نه یې ورته اجازه ورکوله، ګوندې نه چې د هغې په نس کې داتو میاشتو په ماشوم سیوري پریووځي او هغه کمزورې کړي، څه زیان ورته ورسیږي. هغې د یوې بلې هیلې له مخې دا غمونه هم وزغمل، د خان بهادر جنازه واخیستل شوه هغه ښخ شو. خاوري پرې واوښتې او بختوره پرځای پاتې شوه، یوازې د خپلو غمونو سره د هیلو سره، یوه هیله چې لاورسره مړه نه وه.

دژمې سړه شپه وه، وچه څله نیمایې ته ورغلې وه، ځمکه سپینو واورونیولې وه، آسمان پرې راشین شوی، یخ باد لګیده، په څوبړسنو هم دسړې یخنې نه کرا ریده، بختوره په لنګوال نا روغه شوه، د کلې یوه دوه خواخوږې ښځې ورته کښیناستې، ترسهاره ورته کیناستې. د څلې شپې یې ترسبا نژدې کړه، خو چرګ لا آذان نه وکړې او سپیدې لانه وای راختلې چې دخان بهادر په کورکې یو مړ څرګ ولګیده. د غم او ماتم په کورکې یوه رڼا پیدا شوه. بختوره هم پوه شوه چې د هغې

لمنه زرغون شوه. او په همدی خو ښی سره یی بیا خوله یخه پاتی وه. مناشوم وچنگل، لومړی ژړایی وکړه او بیا پریووت.

او له همدی شیبو وروسته دغمونو په پراخه خو تروړمی دالان کی دشهباز خان لالهانده ژوند پیل شو. هغه دنیا (ادی) په غیږکی رالوی شو. دپلار میراث پری راتینګ شو، خو دمور او پلار دمینی خوندیی هډوونه لیده. هغه خو نه دپلار د تن او خولو بوی احساس کړ او نه یی پرسرد هغه لاس، او نه خو په دی پوه شو چې دموردد رنی لمنی لاندی څرنگه دانسان روح او روان دمه کیږی ستړیایی لیږی کیږی او تشویشونه یی لری کیږی. خو شهباز خان له دی ټولو محروم و. دایی هیڅ ونه لیدل، همداسی دځیړیو په څیرر الوی شو. ددی غروټو دونو او بوټو په څیر په تندو، او بارانونو کی رالوی شو. په کوڅو کی یی دهمزولو سره لوبی وکړی، غورځی پرزی یی وکړی، ډبری یی گوزار کړې، مچیو او غومبسو چکونه یی راوپارول، سپی یی په کانړو وویشتل لنگی سپی یی وځوروله د خپلو همزولو له لاسه ووهل شو وټکول شو، نور یی ووهل ویی ټکول، ډیر مانبامونه شلیدلی کالی کورته راغی او سهار بیا پاڅید او بیا پری مشغول شو، په پټو کی یی منډی ووهلی، او په همدی هلو ځلو کی اومنډو ټرو کی رالوی شو. شونډه یی توره شوه. ځلمی شو. خو ددی ټولو مستیو او سرمستیو سره یی د پلار د تن د خولو بوی احساس نکړ. او نه یی د مور په غیږ کی د هغی غټی لمنی لاندی د هغی د سینی د

شیدو خوند ولید. دایی هیڅ ونه لیدل. او په دی خوند هیڅ پوه نه شوه.

خو دا مهال چې کلونه وروسته د شنو غرونو په منځ کی د څیړیو په ګڼ ځنګله کی دغره په ځوړ کی په راکوزیدوو د هغه د دی تپی غږ چې په دنګ اوازیی وویل :

په غم پیدا په غم کی لوی شوم

ورکوتی مړ وای چې می نه لیدای غمونه

زما ذهن د هغه څو کاله لالهانده، سرګردانه ژوند او په سمڅو او غارونو، غرونو او ناوونو، سر ژوند ته راوګرځیده. لکه چې دا مهال ما د هغه په فکر او روان کی ځای نیولی وی، لکه چې د هغه په خیال کی زه پلټنی کوم او د هغه د ژوندانه ماضی ته وروګرځیدم. دا وخت یی څه څه راته په مخکی کیښودل، خو هغه په هماغه شان چې ستړی ستومانه د کنډوله شا په درنو او پخو ګامونو دګنو څیړیو او خونانو او نورو غرنیو بوټو په منځ کی راختلی او بیرته په ځوړ راکوزیده، کله به په ځوړ کی دونو او ځنګله دونو په پاڼو کی ډوب او کله به یی سر رانیغ شو. د تورپک توره شپیلی یی نیغه له سرسره موازی ښکته پورته کیده.

ښایسته زیات کلونه یی شوی وو. اوه، اته، لس کاله یی کیدل چې هغه د همدی غرونو بازو. د همدی ناوونو رنی اوبه یی څښلی او په همدی شنه او د پلنو لړو په طبیعت کی د سارایی او غرنی زمری په څیر ګرزیده. هغه ډیر ځله په داسی نریو لارو تللی او راغلی و، خو دا وار چې مالید، له ډیرو ستړیاو سره، د اسویلو

سره او د خپلو غمونو سره ملګری و.

هغه په همدی لارو، ددی اوږدو لارو له وهلو وروسته د عمره بیخ ته راکوز شو. شاوخوا یی ټوله د ځنګله سکوت نیولی وه. په یوه نیمه برخه کی هلته لیری لږی راپلنی شوی وی. ایله په سترګو دیوی ډبرینی کوټی دروزان نری لوګی معلومیده او په طبیعی او ارامه توګه له لږو سره یو ځای کیده. د بانډی د څوکیدار سپی یو نیم غپ هم د سکوت او چوپتیا پردی څیرلی د سپی یوازی یو نیم غپ د غرونو په سرونو کی تر ډیر لیری ځایه تاویده. د څیړیو شین او سنګین ځنګل په خپلی چوپتیا سره د یوازیتوب وهم او ویره پلنوله، او د سترګو د لید پوری یعنی ترکومه ځایه چی سترګو کار کاوه په لوړو زورو کی غځیدلی و. ډیری ښکالو او اواز پکی ځیلی جوړولی. لاندی د ناوو نورنو، نریو اوبو سندریز شړکهار هم د ځنګله په چوپتیا کی داسی ورکیده لکه په لوی سمندر چې ورګډیږی او بیا غلی کیږی.

خو لاروی ستړی ستومانه د اوبو خواته راکوز شو. لکه چې دوه دری ورځی لاره یی وهلی وی، خو ستړیایی دکلونو کیسې کولی. د تن کالیویی د خولو مست بوی کاوه. د اوبو پرغاړه د یوی پلنی ډبری ډډی ته وغځید. تړپک یی له اوږی لیر کړ، څنګ ته یی ودرواوه. د مرمیو ډکه غاړه کی یی هم له ملا ایله کړه، سر ته یی کیښبوده. له ملایی هم څو چنډی سره ډوډی را ایله کړه. یوه شیبه یی سترګی په هغه لری باندې چی نری لوګی یی د راپلنو لږو سره یو ځای کیده ولګیدی. د کوټی

نښتریزی تنبی ته یی فکر شو. یوه شیبه یی د تصوراتو دونیا ته د سفر ستر گی ورغلی.

په نیمه بیداره حالت کی یی دی دخپل کور دروازی ته ودراوه. یووخت چی نیمه شپه وه، امه شمه نه وه، یوازی د پښو کش کړپ یی اوریدل کیده. یوازی د خپلی سا ویستو اوازیی اوریده. د کلی په تاوراتاو کوڅو کی تنووت، او دخپلی کوټی دروازی ته ودرید. د معمول په ډول یی دکیږ لاس څو گوتی دوره په درز کی ورننویستی او د گوتو په سریی د هغی خوا ځنځیر له کونډی وغورځاوه او دځنځیر په شرنگ سره یی پری ښځه او ماشومان راپورته شول، په وارخطایی پری غږ وکړ! څوک یی ؟

او بیاهغه په څو واری غلی اواز چوپ شه، چوپ شه وویل.

په ټرلی اوربو زسره یی خپلی ترهیدلی مرغی چوپ کړی، گوگرد یی ولگاوه او له مخه تاو کړی څادر یی خلاص کړ. د هغه په لیدلو بیا د هغه ماشومان چپ شول. زړونه یی ډک شول. د ښځی ستونی یی بند بند شو. مړی یی وپرسیده. خپل ماشوم ځوی یی په تټر پوری ونیوه، ماشومه لوریی ښکل کړه او ځانته یی رانږدی کړه. میرمن یی ببر سر مخ ته کښیناسته، لکه چې د ویلو له پاره هیڅ شی نه لری. تولی خبری یی خلاصی شوی وی، او بیا غلی پاڅیده ددوو سړو پتیرو توکری یی راواخیسته. په مخ کې یې ورته کیښوده. وچه ډوډی یی ترې جیب ته کړه، څو

شیبی غلی کښیناست. لکه چې د خپل تقدیر او سرنوشت سره شخړه لری. جنګ ورسره کوی، مجادله ورسره کوی، او بیا خپلو زنګنو ته ګوری. نری اوښکی یی پر مخ لاری کوی. میرمن، ماشومان، خواره جونګړه، تور تور لاړی توره کوټه او توره فضا او ماحول.

ماشومان هم د خولی د بیرته کولو مجال نه لری، چې د څه شی پوښتنه وکړی، په سلګونو سوالونه یی تول هیر شوی و، د یو دول پرد یوالی احساس پکی پیاوړی شوی و.

هغه بیرته له کوتی راووځی. د کوټی د دروازی له پاسه ګردونو ته ګوری او بیا غلی ووځی. ماشومان پریږدی، خپل تقدیر او سرنوشت ته یی سپاری، هماغه تقدیر ته چې دی ورسره په شخړه اخته دی. په سخته جګړه ورسره بوخت دی. غورځی، پرځی ورسره کوی. هغوی پریږدی. ورو او په بی غږه غوږه ډول له کوره راوځی، له کلی را بهر کیږی او بیا په دغه ګنو ځنګلونو کی ورکیږی.

خو لاروی په همدی اوږده ذهنی سفر کی د کمر خواته ډډه وهی. د مرمیو غاړه کی پاسی توپک څنګ ته دروی او په همدی چرتونو او فکرونو کی یی سترګی ورو ورو د آسمان او پاس فضا د خونانو او څیړیو رازورندی لښتی، او د څپړیو پراخه اوږدلی ځنګل واکوچنی کوی. سترګی یی سره مښلی او بیا بیا د خپلو تصوراتو په فکرونو کې دوبیږی.

بیا ورته د همدی دوه دری تیرو شپو سفر وریادېږی :

هغه بیا خپل کلی ته تللی و. گوندی چې خپل کلی وویني، خپل ماشومان او خپله جونگړه، خپل خپلوان، خپل چم او گاونډ، د خپل کلی زاړه دیوالونه، ډبرین او خټین دیوالونه، د خپلو څو تنو محدودو ملگرو سره د سپورمی په رڼا کی په کنډو کپر لارو خپل کلی ته ورځی، ورنژدی کیږی. له شړو او بی لارو لارو ورځی. خپل زاړه او پخوانی کلی ته ورځی. په شاړو پټیو کی لاره وهی خو د شپو غپاد پخوا په ځیر نشته. هدیری اوږدی غځیدلی دی، خو ځینی قبرونه هوار شوی، اوبو په خپل سر په پټیو کی لاری کړی، او یا یی په خپل سر لاری جوړی کړی وی. پټې له وحشی گیاوو او بوټو ډک دی خو د کلی هیڅ اواز نشته، لکه چې اوس په سنگر بدل شوی دی، لکه چې څارونکویی کمین نیولی دی، چوپ او غلی ولاړ دی او بیا په همدی سوچونو او فکرونو کی له بلدو لارو کلی ته ورننوځی، کلی څه وینی؟ او څرنگه یی وینی ؟

کلی تولی شاړی کنډری ولاړ دی، دیوالونه ځنی په بیخ پراته او غځیدلی دی. کوټی شاړی دی، د خاورو او لوټو ډیری پکی ولاړی دی. یو نیم لرگی پکی پروت دی. د سپو هم غږ غوږ نشته چې مسا پروته وغاپی. نور څاروی هم نشته، یوازی دخور او پار چاوونو د وحشی خور او وحشی پارچاوونو اواز غوږ ته راځی، د کنډر دروازی بیرته پاتی دی، لکه چې د بنیادم له خولی ساختلی وی. لکه چې جسدونه

پر ځمکه ورغړیدلی وی، همدا ډول یی خپل ګڼ او د خلکو ګڼ « ! » کلی ولید...

او بیا په ډیره ویره، په ترهه، خپلی جونګړی ته ورنژدی شو. بیا خپلی دروازی ته ودرید. د سپورمی رڼا پلنه وه، دتوپک میله یی د سر سره موازی د سیوری په ډول په ځمکه غځیدلی وه، د هغه د حرکت سره یی حرکت کاوه، خوځیده، لکه چی کوم څاروونکی ورپسی وی.

په کوڅه کی دخپل کور په لور قدم اخلی، خو هره شیبه یی زړه کښته لویږی، په تن یی مړه خوله راپیدا کیږی، لکه چی بیا د تیر راتګ په څیر د کوتی د دروازی ځنځیر بیرته کوی، بیا څوک چیغی ونه کړی، نه!

خو لږ شان ودریده، زړه یی درزا کوله، د سینی له پنجری د زړه درزا بهر راوتله، داسی چې په څو قدمو فاصله کی اوریدل کیده. د خپلو ماشومانو څیری یی مخ ته ودریدی، له څو کالو سفر وروسته بیا د کور دروازی ته راغلی و.

د جګړو او جنګونو له سیمو. یو واریی په ذهن او فکر کی د جنګ پیښی، د وینو پیښی د وژنو او پرزونو پیښی ژر تیری راتیری شوی. او بیا یی خپل ماشومان په ترهیدلی بڼه یاد ته ورغلل. میرمن یی مخ ته ودریده. د هغی زاری او ننواتی، د هغی ژړا او مړی اوښکی !!

په کوټه کی یی پرندی خاوری پرتی وی. ډیر بارانونه پری اوریدلی و، د کوتی د نغری په ځای کی د بارانونو په اثر شین شوبی شوی وو، دا تورې او سپلمی پکی ولاړی وې. دکوټو تور دیوالونه چې بارانونو پریمینځلی وو هم ښکاریدل.

خو تود نغری نه معلومیده. هغه د خاورو لاندی شوی و. د کوتې تور لاړی هم نه معلومیدل. د ماشومانو د تن د جامو ختې، زړی برستنی او بوریاګان هم نه وو. یوه نیمه توته اخوا دیخوا بریښیده. مسا پر غلی ودریدا! چوپ و. د سپورمی رڼا یی د توپک د شپیلۍ سره موازی د هغه په حرکت او امر سره د توپک سیوری او شپیلۍ د حاضر باش په څیر خوځوله. زړه یی د رزاکوله، او کله چې همدا ټپه یی بیا بیا، او په تکرار سره ذهن ته ورتلله، چې د کنډو په سر کی یی یو وخت پری خوله خلاصه کړی وه چی:

په غم پیدا په غم کی لوی شوم
ورکوتی مړ وای چې می نه لیدای غمونه.

* * *

د هغه ستونی د همدی ټپی په تکرار سره ډډشو. ستړګی یی سری شوی، نری اوښکی یی پز مخ را روانی شوی، او بیا یی د هغه د قبر د شناختی تورلو کربنو ته ګوتی ونیولی، او په بند ستونی یی همدومره وویل:

هغه ته دا وخت هیڅ څوک پاتی نه وو، خپل کلی تری لیری پاتی و.

ټول حال یی په همدی ډول و، خو ماته یی یو وخت وصیت کړی و چې که زه مړ شوم، ما به د همدی اوبو په غاړه، او د همدی لاری پر سر ښخوی، او په هر شان چې کیږی دا ټپه به زما په شناخته لیکی...

۱۳۶۹/۷/۲۶

تابوتونه، کفنونه!

اوس چی هر وخت د کارخانو له مارکیټ څخه دښار په لور په موټر کی سوریږم، نو سملاسی دری څلور تم ځایه وروسته می د ترکانانو په تورزل شو یو لرگو ستر گی ننبلی. ددغه تورزلو لرگو په لیدلو می سم دواره ستر گی بریښی او د یوی ترخی ماضی د سفر ور راته را پرانیزی. آن داسی لکه ددغه تورزلو لرگو په مخ چی یو کښبلی داستان لولم. داسی داستان چی له ځانه سره می بیا یی، لکه په داستان کی ورشریک لوبغاړی، د هماغه حالت ویره او ترهه راباندی پلنوي. دبی روحه او بی ساه کالبد په څیر می د تصوراتو او خیالونو تنابونه شاته را کاږی او همداسی تر دیره وخته می له ځانه سره یو ځای ساتی. او بیا د هماغه ترخی ورځی په څیر د میوند وات په یوه نری تنگه کوڅه کی گرځم. کوم چی په هغه ورځ یی زما تول خیال، تصور او ذهن سره بل شان کړو. مفاهیمو راته باالعکس مانا پیدا کړه ژوند راته دهیلی او نهیلی راته تولی منډی تږی عبث وبریښولی اود

منډو په ترڅ کی یی زما سر په یوه پلن اونه چپه کیدونکی دیوال ولګاوه، په دی ډول:

هو ! هماغه سهار مهال را یاد شی چی د ملا اذان مهال له خوبه پاڅیدم. خوب می هم سم نه وو کړی. تولـه وسوسه می په دی کی وه چی څنګه د خپلی کورنی د یوه وژل شوی ځلمی د بښولو بند و بست وکړم. څنګه ورته تابوت او د تکفین نور شیان پیدا کړم، او په دی اندیښنه چی څنګه به پرما داد غم ورځ پای ته ورسیږی.

رښتیا د هماغه ورځی په پرون کله چی ستړی ستومانه له کاره کورته راورسیدم، خپل کورته می په څلورم پوړ کی وو، ساه وتیږه ور وختم، او دروازه بیرته نه وه چی د تلفون زنګ راغی. غوږی می پورته کړه، له روغتون نه یوه چا خبری کولی ویل یی یو ځلمی هلک ژوبل دی. په راکتو ژوبل شوی دی. هیڅوک یې خبر نه دی، یوازی ستا نوم یی له خولی ووت.

نور پوه نه شوم. له ځانه سره می وویل ارومرو بده پیښه ده. خپل اکر او روحیه می له لاسه ورنه کړل. هم دومره می له ځانه سره وویل :

هر څه چی وی اوس راغلي دي، له پیښی تیښته نشته. له ځانه سره می انګیرل. ارومرو به هغه مړوی، یوه شیبه په ځغلنده تیره شوه. دکور دغړو سره می ډیری خبری ونه کړی. بیرته په چابکی له کوره راووتم. راکوز شوم او په ډیره تادی می ځان تر روغتون ورساوه، په توله لاره مې د تابوت او کفن او نورو

ضروری شیانو په باب فکر کاوه. همدا می له ځانه سره ویله. خدای ته آسانه وه لکه چې ځوان ځوانیمرګ شو، لکه چې ځوان ځلمي خپلې هیلې او ارزوګانې له ځانه سره یووړی بیامی سور اسویلی وویست. خدای ته آسانه ده.

خو دا څویم وار وو چې د ډیرو نژدې تنکیو ځلمو مرګ می لیدلی وو. روغتون ته په رسیدو سره سملاسی عاجلی کوټې ته ورغلم هلک په وینو کې لیت پیت پروت وو، د ژوند وروستۍ شیبې یې وې. یوازې د اوبو اوبو غږیې کاوه.

دداکترانو د مشورې له مخې می په غیږ کې راپورته کړ. په موټر کې می واچاوه، او سملاسی می بل روغتون ته راورساوه. د ستر ګو په رپ کې یې د عملیاتو کوټې ته تنویست. لږ شیبه وروسته داکتر راووت. لاسونه یې سره وو. د شونډو په اشاره درنژدې شوم. همدومره یې وویل. ځلمي پور پرې کړ. خو پلار یې مه خبروه. او سهار بیاله روغتون نه جنازه یوسې.

داکتر بیرته ستون شو، ما هم پلار ورته د ناروغ د بې هوښۍ په پلمه رخصت کړ. داسې مالومیده چې پوه شوی وو. په هغه شیبه راته داسختې مالومه شوه چې پلار ته د ځوی د مرګ پیغام ویل څومره مشکل کار دی. هر پلار په طبیعي ډول خپل عمر زوی ته بخښي خو زمور په ملک کې دا رواج نشته. بلکې پلرونه دې چې جګ قدونه یې د زلمو زامنو په وژلو سره لیندې کیږي.

زه کورته راغلم، توله شپه می په غوږونو کې د اوبو آواز انګازې کولی. هیڅ

دی غږ نه پریښودم. ډیر یې غوږولم. هیڅ می فکر نه کاوه چې تر ډیره وخته به دغه اوازونه زما له ذهنه لیرې شي ټوله شپه می سره سترګې سره ونه نښتې له ځانه سره می افسوس کاوه، کاشکې می یو ...وت اوبه ورکړې وای. کاشکې می ... خو شپه په یو ډول سره تیره شوه. سهار شوی لانه وو چې بستر په زور سره له ځایه ښکته کړم. داسې لکه چې څوک راته ووایی، بس ووځه او د هر څه غم وخوره. او غمونه وګاله. په تور چرګ بانګ له کوره راووتم. میوند وات ته ورسیدم. د تابوتونو پوښتنه می وکړه، دسپین سان پوښتنه می وکړه. دیوه بل چا په لاس کې هم تابوت وو د هغه د راوتلو لاره می تعقیب کړه. په لارکې، په کوڅه کې په ټولو ځایونو کې می فکر کاوه چې دوی ټول ماته ګوري، دوی هم هر یو د تابوت او کفن پسې سرګردانه دي، هغه وخت می همداسې تصور کاوه. پوه شیبه به می له ځانه سره وویل، لږ په هوښ شه. نور څوک کفن او تابوت نه اخلي. یوازې ته ورته اړیې. خو اوس پوهیږم چې داسې نه وه. په همدې سوچونو کې سم دم د تابوت ساز او د تابوت پلورونکې دوکان ته ودریدم. خپلو ډیرو اندیښنو، خیالونو او تریو سره دیوه می وریجې ډیرې والا دکان ته چې چینګې داړې یې د حرص او بې توله اشتها حکایت کاوه، خیرن پتکې یې پر سر وو، له یوې پوچې سترګې یې زیم راته. پرته له دې چې زه یې وپوښتم هغه راته د تابوتونو ډولونه وویل، قیمتونه او بیې یې هم راته وویلې، لکه چې دا یوه ستر ګې یې د همدې له پاره جوړه وه، چې پیسې پرې

وشماري، او خلکوته تابوتونه وښايي. فقط داسی بريښيده لکه د شيطان سکه ورور. هغه د پاخه عمر سړی وو. داسی بر ښيده چی هر اړ چی به د خپګان او قهر سره ورته راغی د هغه احساس يی نه بدلاوه. يوازی د خپلی ګټی په غم کی وو. داسی مالوميده چی د ښار د ټولو شاوخوا هديرو سړی دهمدوی په تابوتونو کی ښخ شوی وی. نو ځکه يی په خلکو احسان هم کاوه. خو دير بی احساسه، او د هر چا په وړاندی بی توپيره د هر چا په وړاندی سور او د خپلی سودا له مخی يی چلند کاوه. که زوی مړی به ورته ودريدو او د خپل زوی له پاره به يی تری تابوت غوښت نو د هغه پری څه، او که پلار مړی او مور مړی به ورته ودريده د هغه په اکرکی يی بدلون نه راووست يوازی هغه د اخيستونکی جيبونو ته کتل. يوازی د پيسو په شمير کی وو. يو بی احساسه اوبی عاطفی سړی. د مړو سره عادی شوی وو. لکه يو قصاب د پسونو سره. يو ظالم واکمن د ښار د خلکو سره، يو بی رحمه جلاد د پوليګون سره...

خو د يوی سترګی له زاويی يی د هر رانيوونکی سره چنه وهله. له خپلی ګټی يوه شانزده پولی هم نه تيريده. د تابوت سره سپين سان او ګلابو عطر او قران پاک يی هم ورکاوه.

خو د تابوت ساز ليدلو او کړو وړو، زما د ټولی شپی اوږده تصورات او غمونه بلی خواته کړل. هغه راته د ښار يو دير بی رحمه سړی بلکی يو جلاد ښکاده شو، تحکم او امرانه لهجه يی د ښار واکمن ته پاتی کيده. داسی بريښيده لکه چی د

همدی ښار باچا وی. د ټولو خلکو ارواوی او ساه وی د هغه په لاس کی وی. او هغه د همدی کار له پاره خدای لوی کړی وی چی د مرګ سامان او وسایل وپلوري.

هغه مهال راته د یوی سترګی، چپن چینګ داړی ترکان ډیر زور ورسړی ښکاره شو. د تابوت په ترلاسه کولو می د هغه او امر ټول پر ځای کړل، خو د هغه کریحه ځیری راته ټول ښار بل شان راوښوده. ټول خلک راته داسی ښکاره شول لکه چی تابونونه ګوري. تابوتونه اخلی، او د تابوتونو سوداګانی کوي، هټی هم راته د کفنونو او تابوتونو هټی ښکاره شوې، د میوند وات راته له یوه سره تر بل سره پوری د تابوتونو او کفنونو بازارو بریښیده. او یادا چی کله به می سترګو تور وخوړ ټول ښار به راته د تابوت حیثت پیدا کړ. بیا به می ځان وخوځاوه. دا څه وینم ویده یم او که ویښ. دا خوب دی او که ویښه. خو په دی نه ووم چی زما په ... ذهن کی چینګ داړی پوره ځای وینو، یادا چی د ټولو خیرنو کالیو، چینګوداړو او بی عاطفی او بی احساسه تن سره زما په ذهن راننووت، دا فکر ورسره هم راغی، چی دا به د ښار اصلی واکمن وی. همدا تابوت پلورونکی دی، چی د مرګ سودا پلوری، واکمنان خوله دی کاره بله څه دنده ونه لری. دی هم راته د ساه ګانو د قبضولو باچا، او د نیستی د ښار واکمن شو. ځکه چی د تابوت پلورونکی امرونهی، او راکړی ورکړی دهغه اکربدل کړی وو. هغه د هیڅ مشتری وچوشوندو ته نه کتل واکمنان هم د زوی مړومیندو وچوشوندو ته نه ګوري. زما په ذهن کی ددوی دواړو یو ورته والی پیدا شو. داسی بریښیدل چی څومره دهغه تابوتونه

زیات وپلورلی شی نو دهغه خوښی په همدی کی ده.

خو اوس چی له دی تصوراتو ډیر کلونه تیر شوي وي، یوه ویره او ترهه یی زما په مړی اینبی وه. د میوند واټ د تابوت پلورونکی اکر او کړه وړه دهغه حقیر دوکان، دامیرانو او واکمنو دربار دده امرو نهی، دهغو حکم او فرمان او زما خوب که وینبه. دا ټول هغه څه وو چی زماله پاره د پوره حیرانی خبره وه. نه پوهیدم چی دا ویښبه ده او که زما خوب او خیال.

هو! زه فکر کوم که هر څوک زما یا زما په ځای وایی همداسی به یی انګیرلی وای. چی هماغه د میوند واټ اصلی واکمن. میوند واټ، دیوه لوی تابوت په توګه، دیوه لوی قبر په توګه، یاد مرګ بازار چی د کفنونو او تابوتونو سودا به پکی کیدله. همدی خوب او خیال.

خو اوس د دغه ویښبی او خوب وخیال تعبیر په کتابونو کی نه لولم، چینګ داړی تابوت پلورونکی همالته پاتی دی، خو چی د کارخانو مارکیټ نه دری څلور ځایه د ښار په لور راتیر شم، او د کچه ګړی تورزل شوی تابوتونه وګورم، نو بیا پوهیږم چی زما خوب سم وه. ما په ویښبه لیدلی وو، مرګ می لیدلی وو، هماغه ښارچی د مرګ سودا پکی کیده، اوس هم پری د مرګ خپسه ناسته وه.

۱۲-٤-۹۸

زه همزولی د زمان ته سنگر د ژوبلوروو

د پیړیو له درشله، د پیریانو د دیوانو له وطنه را بهیږم.

زه په دغه کږو لارو، زه په دې ځیږو خوړونو په ژورو پلنډ یو ګرداوونو ورسمیږم.، او تیریږم. د آغاز انجم کیسه می یاد کی نده. خو زمان زما همزولی زما سیال دی.

نوره اړه ورته نشته، چې په ژبه په ویناووی څرګند کړم. د عظمت او د شوکت کیسې می دیری اوریدې، که د لمروه، که دغروه، که هسکمن وه، دامی دیری اوریدلی.

ما یې لا پی اوریدلی، ما یی شا پی اوریدلی، او بیا می تولی دی زغملې خود ځمکی ادمیانو، ددی لاري لارویانو د هستیو مالکانو، د مغزونو او فکرونو خاوندانو افسانه شانته بلله:

د سیندونو دلوي سیند او د بحرونو دسالار. او ددی تول جهان د ځغاستواراو یونو نودبادار د عاجزی نه یی کیسه کړله.

چې:

دا سیندونه ټول وچیږی.

ډوی راځی د لمر له کوره.

د کورونو او ځنګلونو له وجوده، د سپوږمی وریځو له ځالی، د آسمان له پلنومورګو راکوزیږی او بیا درومی په دی لاره په دی سمو په دی غرونو.

په درواو ګړنګونو، په ورغالو، ورشوګانو، په خورنو او ځنګلونو ورسمیږی. د قبرونو، زیارتونو د جنډو لاندی تیریږی.

د دیرو حجرو په خوا کی یی څپی راپورته کیږی. د ژوند یو د کاروان نښاري و کی او بیادرومی د ناپایه افق لورته هلته ذهن، او تصور له کاره لوییږی.

یو ستر بحر، سمندر ته او هغه سمندر دومره را کوچنی شی او راټول شی چی بیا نه وینی خپل ځان، خپله ماضی او مستقبل هم.

هلته یوه کوچنی د چرګی هګی زغمی سیلابونه.

دا سیندونه دا بحرونه او دا ستر سمندرونه، او چی یوه ورځ ددی ستر بحر د لوی لمنی برخه، د هګی په خوله ور سمه دمه نشی، نو بیا چیغی دهګی خیژی آسمان ته.

هغه لمر ته، هغه وریځو او د ستورو ستر دالان ته. نو په څوک په دی باور کا. چی دا لوی سمندرونه دی بیا وچ شی. د غورځنګ او د څپو زدوردی یی ورک شی. او د سترګی په انداز هګی دی وزغمی دا لوی سمندرونه، دا څپانده شان

سیندونه، دا خړرنگه سیلابونه دا د تالند ودورا او د پیښو سوغاتونه، یا پله ژبه وایم:

دا به کوم داسی ملک یا داسی خان یا څوک امیر وی، یا چنګیز یادی دا راو سکندر وی، یا دی بلل کوم یو زورګیر لکه نرون او یا هتلروی چی خپل پوځ ته امر وکړی. چی زمان او وخت ته جوړ کړی ستر بندونه، چی تیر نه شی هیڅ زما له قلمروه، او چی یوه شیبه یی تیر شی زما د عمر، زما د شان او د شوکت او د بدبی ښه ساعتونه، خو زمان او د هغه درنګونه هیڅ په وس کی ندی، دا میراو د سلطان.

وخت یو سینددی، زمان سنیددی چی بهیږی او نه دریږی په هیڅ شان.

زه راتیر شومه د دنګو غرو له منځه:

ګړنګونو، له ناوونو، کږ لیچونو، ما هر وخت په ځیږو پرخواو کمرونو خپل تټر دی سولولی. خپل سرود او سازمی هم وی غږولی.

د هستیو، سرمستیو، د غمجنو اوازونو، د زګیرویو فریادونو، خو هیڅکله په دی سوچ فکر کی نه وم چی مغرورریم، ما غرور او کبر هله ولیده چی زه راتیر له ګړنګو شوم. هم هغه زما آواز و، چی د غرو په سرکی تاوشو، هم هلته یی انګازی کړی، هلته یی جوړی اوازی کړی خو بیا غره په ډیر غرور او کبر وایی:

دا خو زه یم چی زما په سینه بنو ئیږی.

دا څو زه یم چې زما په غیږ کې دانګې.

دا څو زه یم چې زما سینه بسترې دی، ستا د منډو، ستا د تږو، ستا د ستړو آوازونو!

زما ستړې پرځې ګوره، زما ستر ځنګلونه ګوره!

زما ګڼ ځنګلونه ګوره!

دلته ډیر ژوې څاروې پرما مړیږي. دلته نسل ژوندی کیږي. دلته هر څه ساتل کیږي.

بله دا چې:

زه سګون یم!

زه قرار یم!

تل ترتله، «په خپل ځای په خپل مکان یم» زما سر اسمان ته رسي، زما غیږ د وریځ زانګو ده، زما ژوند په خپل عظمت دی ما هیڅ څوک وژلی نه شي. ما هیڅ څوک رټلی نشي، او ما هیڅ وس اوړولی نه شي.

زه یو غر یم.

زه ستر غر یم.

تر اسمانه می سر رسی، تر ژورومی پلی رسی.

او له دی ټوله بهتره چې ای سینده !!

ته همیش په ځغاسته منډه.

ته هر وخت په تیر یدرنګ یې.

دا خو زه یم چې زمرو ته ځولی کیږم، هر زور ګیر ته سنګر کیږم. او هر غاصب ته مورچل کیږم ته خو درومی، ځی په لاره زه ددی اولس لپاره، خپله هره برخه واوره. چې د ژوند په بیه ښایم، ددوی زور زما قوت دی، ددوی ساه زما نفس دی. او ددوی ژوند زما انعام.

نو ته واوره:

ای لوی سنیده!

دزمان او وخت همزولیه.

زه منمه چې ته هر څه په ځولیو کې راوړی شی. او له ځان سره یې وړای شی. خو دا ګوره سپیره ځلک، دا سپیره سپیره تنونه، خو شخ بریتی نر میږونه، دوی زما په غیږ کې ناڅی، دوی زما لمن کې رغړی. دوی د پرځو سره یو ځای له کمرونو سره یو ځای. سیلابونو سره یو ځای، خو هیڅکله د خټلو او خاشا کو په ځیرنه شول، چې د ستا په سرو ناڅې او یا زما په سرو ناڅې.

دوی زما د ناوله تړی.

دوی د شنو ځنګلونو بیخ کې یو سنګر ځانته نیولی.

په هران یې غوږ نیولی، ستر ګې برندی د کوم تک په پلوخوځی، نه چې ده

باندی لومړی کوم یو زور گیر شی.

هغه تیږی، زیږی تیږی.

هغه پرخی ستری پرخی.

هغه ونی، گنی ونی، تولی دوی ته په سجده دی.

تولی دوی ته درناوی کا.

او تول د دوی په تماشه دی.

خو:

زه مغروره په ځان نه یم

زه مغروره په تن نه یم.

په خپل جگ سرمی سوگند دی، چی شمله می د اسمان په غیږ کی رپی، او په ولونو د پگړی می ستوری ننبلی، د سپوږمی وړانگی می غیږ ته راکوزیږی، او خپل سپین مخ زماله ولو بریښنوینه چی په خپل مقام ساکن یم.

د بادونو، توفانونو مخه نیسم.

د سیندونو دریابونو آواز اووم.

خوله دی تولو اوچت زما اواز هغه اواز دی. چی یی اورم د زړگو تولە درزانه. د غرونو له عظمته، هیبتونو له هیبته! او دراوی له روایته!

د شوتلو بوی

د ژمی د سهار لمر دیخ باد سره یو ځای د تاتری په لمنو خوځیده کښته د ښار وادی یوه داسی خوړ ته پاتی کیده چی سړی فکر کاوه چی د ژوندانه سیلاب ټول په مخه کړی دی. د عادت له مخی ټول اوتر اوتر بریښیدل. موټر په کرار کرار د ښار په لور حرکت کاوه. سهارنی لمر د ساړه باد سره یو ځای د غرنو په سرلګیده او کله یی هم کښته د ښار په لمنه کی غزونی کولی.

ښاری سرویس ورو ورو د پښه نیولی مسافر په ځیر پر مخ تلو. د لمر نازکی او تنکی وړانګی د موټر په پلاستیکی هنداره لګیدلی. د سرویس په وروستی څوکی کښیناستلم. ځان می په څادر کی د سړو له ویری ښه تاو کړ. هوا سړه وه. خو د لمر تودوخی او د سرویس تالیو په خپلو څنګلو کی واخیستم له بی خوبی می ستړګی سره ورغلی وی د پوره شپی له شوګیر او اندیښنو نه وروسته د خپلو فکرونو په سفر کی خپل کلی ته ورسیدم :

احساس می کاوه چی ګوندی د شوتلو د کجاوی پیړپړی می په اوږو فشار راوړی تیره لور می په لاس کی دی. نه، نه! په خوارۍ او درانده خوب ویده یم سهار

ملاذان مهال می څوک خوځوی او راته وایی چی پاڅه او غوایانو ته شوتل وریبه. د شوتلو شین رنګ او دشنو پټو مست او خوږ بوی می تر سره مو کیږی.

هو ! داسی لکه چی تیره لور راسره وی د شوتلو د کجاوی پری می په اوږو فشار راوړی. په پولو سر یم. په احتیاط ګامونه اخلم. داسی نه چی د واښو پر سر پرته پرخه می د پرتاګه پایڅی لندې کړی. او یا می چندڅی تر پښو لاندی شی. د شوتلو د پټی منځ ته ورګډیږم. شوتل له اوبو ډک دی. د شوتلو خواکی خیدشویو غنمو سر راپورته کړی او توره غوږسکه ولاړ دی. نژدی دی چی د پټی په پوله خپل تټر ومښی. هلته ښاری سرویس په ډیره بیړه روان دی. کله هم د سیند د څپو له پاسه د لاهو جالی په څیر کښته پورته شی او بیا په هوار سړک کی خور اور پریووځی. خو د غنمو د خید مست بوی، د شوتلو بوی او د سهار باد همداسی زما د ذهن په دښتو کی تاویږی.

د کلی خرسپی می په پښو کی تاویږی نه می پریږدی چی په پوله په زغرده ګامونه واخلم. کله هم زما په پښو کی رغړی. هلته د کڅ په لاندی پټیو کی لمر خاته خواته څو نجونی ولاړی دی. چی پخپلو کی په مستیو او ټوکو بوختی دی. کله په پوله منډه واخلی او کله هم له خندا شنی ودریږی.

په کڅ کی یو سړی لیری تیټ تیټ کیږی. د غنمو په پوله د کوترو د راتلو څارنه کوی. چره یی توپک یی هم په لاس کی دی. خپلی واری ته ګوری. ښه ډیره شیبه د

هغه تیټ تیټ کیدلو له ځانه سره بوتلم. توپک یې ونیو د کوترو په لور یې ونیو. د کوترو سری پښې یې د چرې یې په غوټې کې راوستې، په یو درز سره چې د سرویس له جمپ نه پورته شو. درز زما په خوبولې خیال کې د ښکاري د توپک له ډزې سره یو ځای شو. زه یې هم نیغ کښینولم. د سرویس نګران می سر ته ولاړ و. دهغه همدا غږ د توپک له ډزې او د موټر له جمپ سره یو ځای شو، او همدې اواز زما د تولو خیالاتو لاړې وشلوله. نور هیڅ نه و، یوازې همدا چې پیښې به راکړې.

پای

بی کچکوله گدا

هغه یو ساده شیخ و، شیخ گدایی نوم و، یو بی کچکوله ملنگ او گدا و، د نورو گدایانو په څیر نه چې په دروازو کې د «خیراوړه» غږ و کی، دایی عادت نه و، هغه ډیر بی پروا و، هغه یوازی د رنا د لاری، د روښنایی د لاری یو ساده سرفروش و، څکه یې داستان اوس د یوه اسطوره یې انسان داستان دی. څکه خو یې دهیبت او عظمت د یادولو لیوال یو، او څکه خو یې د یو ساده شیخ په نوم نه یادوو، څکه چې د یوی زمانی پیداوو، په هغه کی د یوه نسل اراده وینو د هغه اراده د هغه دهمزولو او د هغه د یارانو او د هغه د عیارانو اراده.

نو څکه د شیخ گدا داستان زمونږ د اسطوره شوی اولس یوه افسانه بولو، یوه کیسه لکه چې د فکرنه بهر هسته شوی وی، لکه چې په فکرکی نه وی راغلی، او یوه خارق العاده موجود جوړه کړی وی.

رښتیا چې کله کله د زمانو په پیرونو کی د یوه اولس اراده په ځینوو جودونو او کرکترونو کې تمرکز پیدا کوی، اراده په اسطوره بدلیږي او اسطوره دا ولس پرتنډه

ترابده داسی ځلیږی چې د هماغه اولس هویت ګرځی.

خو زمونږ کیسه او خبره زمونږ د ساده شیخ او ګدا داستان د اوږدو زمانو شاته دی. مونږ کیسه یوازی د کیسی له پاره نه کوو... دا د اکبر باچا د زمانې کیسه ده...

خو نه د اکبر کیسه، بلکې د شیخ ګدا کیسه، دیوه افغان د تمرد او عصیان کیسه.

د هغه د سرغړاوی داستان چې څرنګه هوډ نیسي، او څرنګه یې عملی کوی او ځرنګه یې په خپل ژوند کې د خپل اولس د پیړیو او زمانو خصلت ته خپل ځان او تن کې تبلور ورکوی، هغه ځایوی، هغه روزی هغه پالی او هغه ابدی کوی.

شیخ ګدا یو ساده روښانی سرفروش و، د خپلې عقیدې او ارادې سره، د خپلې مینې او ارادې سره، د خپل ایمان او دننني جمال سر، کله چې د روښان د سرښندونکو لښکر د مغولو د پلویانو په لاس کښیووت، روښان لاله نړۍ، سترګې پټې کړې وې خو د هغه سرفروش لښکر له اباسینه پورې ووت.

څو تنه ستر قوماندانان یې ووژل شول او د اباسین په مینځ کې «بیرته ددوو سترو پرخو په څیر راڅرګند شول.»

ددې لپاره چې خپل ابدیت وښیی او ددې لپاره چې د پیړیو، زمانو او وختونو په سینه کې تل خلکو ته، لارویو ته، له اباسینه پورې وتونکو ته، لامبوزنو ته

څانونه څرګند کړی او د اباسنید د څپو په جوړلو کی مرستند وی شی، دهغوی ارواح هملته پاتی شوی، ډبری شوی، او د دریاب په زولی کی یی ځای ونیو...
اوس هم هلته شته اوس هم داباسین په تټر کی ښکاری خو د هیڅ چا په تسلط کی نه دی او نه چاته د تسلیمیدو...

خو خبره د لښکر د نورو سرفروشو په باب نه ده یوازی د یوه ګدا، یوه ساده ګدا او ساده ملنګ او بی له کند او کچکوله ملنګ په باب ده.

د روښان پیړۍ یوه مرید په باب، د یوه شیخ په باب ده هغه یو ساده او پاک زړی مریدو.

هغه د روښنایی په لار کی خپله پادشاهی داوکړی او خپله یر کند او کچکول ته ناست و، نه خو د «شیخ صنعا» په څیر کوم زاهد او متقی وچې په عشق کی خپل ټول کړی عبادات له لاسه ورکړی، او خپله لاره پریږدی کافر له دنیا تیر شی او نه خود عابد «برصیصا» په څیرو چې د دیر زهد تقوی او پرهیزګاری نه وروسته د شیطان په لاره سم شی، او بیا د پښیمانی لاسونه ومروړی، بلکی هغه یوازی یو ساده سرفروش او د خپلې عقیدی او تقوی او پرهیزګاری، څخه دانسان په وجود کی یووجود و چې په شیخ ګدای روښانی یادیده...

هغه د مغلوزور ګیرو عسکرو له خوا په روښانی لښکرو کی ژوندی اسیر شوی و. په لښکر کی یوازی جنګی میړونه نه و، ښځی، ماشومان سپین ږیری او بو

ډاګان هم و. هغوی په ډیر کړ او سره نیولی شوی و. د خپلی عقیدی په جرم.

د شپو شپو او ورځوور ځومزلونه وروسته له پښتو نخوا څخه لیری بوتلل شول.

یو وخت د اسیرو لښکر د اوږدی او ستړی ستومانه لمروهلی بروهلی قافلی په څیر د جیلم له سینده پوری وت. پښتی ابلی روان و. وړی او نارنهر دلاهور خواته رهی و. دا اکبر پادشاه لوی مغولی پادشاه دربارته نږدی شول. اکبر پادشاه چې په بحر او ځمکه یی حکومت کاوه، دنیا یی تر فرمان لاندی وه ځان ته به یی مغل کبیر وایه. ټول وګړی د خوا وشا ملکونو خلک هغه ته په بیعت محکوم و. او اوس د کوهستان باتوران هم دادی د هغه پنجو ته ورغلل. دوی ټول ستړی ستومانه وو. نارینه ښځی، بوډاګان او ماشومان یکی ود او یو هم یکی د ګدا په نوم شیخ ...

هغه په ګدا مشهورو. خو یوازی د خپلی لاری او طریقت ګدا و. د صداقت او درونی صفا او رښتینوالی ګدا، ددنیا له کاروبار یی زړه موړو، په روحانی عالم کی یی روح سیر او سفر کاوه، د ظالم د حکومته یی زړه موړاو د مظلومو له حسرته یی ویرا و ترهه ود.

هیڅکله یی چاته مخ نه ښکاره کاود، او نه یی غوښتل چاته مخ ورڅرګند کړی. شپه او ورځ یی په خفی ذکر تیریدله، لوی نقاب یی پر مخ اچولی و.

د خراسان د مشهور نقابدار ابن مقنع په څیر نقاب یی درلود، داسی لکه چې یووار بیا د خراسان د نقابد ارروح په شیخ ګدا کی حلول کړی وی، خو د هغه یارانو

به ویل دی نهکلی سړی و ، په ونه دنګ ، اوچت مناسبه ږیره ، ارت کالی او د هغه له پاسه نقاب...

لکه چې هوډ یی کړی و چې یوازی د خپل پیر او مرشد په سترګو ستر ګی ومنبلوی لکه چې ټول لیدیی یوازی د هغه لیدلو ته ساتلی و او لکه چې یوازی د هغه سره ، یانی د خپل پیر او مرشد سره سترګه په سترګه شی او د نړی او کاینا تو او ظالمو کسانو سره هیڅ ونه وینی ، د ظالم څیره ونه وینی او په دی ډول د خپلو نه لیدلو روژه تر ابده له ځانه سره وساتی.

له هغه سره راغلی بندیان او نیول شوی روښانیان هم هغه ته حیران و. په لاره کی په دمه ځایونو کی او په بندی خانو کې ټولو هغه ته د سترګو لاندی کتل.

ګوندی زړه یی تنګ شی او نقاب دیوی شیبی لپاره له مخه لیر کړی ، خو هغه په ټول سفر او لاره کی او رادوایه ، په خفی ذکر مشغول و ، د هغه څیره او دوه سترګی هیڅ چا نه لیدلی ، د هغه د مخ له لیدو سره د ټولو تنده زیاته وه ، هیڅ چا فکر نه کاوه چې د دغه پراته نقاب له لاندی به یوه او سپنیزه اراده وی چې هوبه یی هو اونه به یی نه وی. ټول ورته حیران وو.

خو د هغه وروستیو پریکړو او هوډونو وښوده چې هغه او سپنیزه اراده درلوده. ان « یوبنیادم » نه وه بلکی یوه اراده و ، دنه پخلا کیدنی اراده ، د د بنمن سره د هر ډول مخالفت او د هغه په وړاندی عصیان او غضب اراده چې هیڅ ډول ماتیدنګ

نه منی.

هو با الاخره د گدا شیخ داستان اکبر پادشاه ته ورسید، هغه امپراتورچې یوازی خپله لویی او عظمت او د بد به یی لیده بل څوک ورته په ستر گو نه راتله، د بل چا د عظمت فکر یی نه کاوه، هغه د گدا داستان اوریدلی و، حیران شوی و، نه پوهیده څه وکړی. یوه عجیبه کیسه ورته وبرینبیده، د کوهستان یو ساده گدا او داسی هوډ ...!!

هغه ته په زړه پورې وبرینبیده چې یو ځل خو یی تماشه وکړي، یو وار خو یې وویني. دا څرنگه اسیر گدا دی چې خپل مخ نه ښکاره کوی. له ځانه سره وبوگنید.

-«خو د پادشاه امر به واوری! مخ به راڅرگند کړی، وبه یی وینم، هسی به یی کومه افسانه جوړه کړی وی.» اکبر بادشاه په یوان کی خپلو افرادو ته امر وکړ:

زرورشی او هغه مستور گدا راولی...

هغه چې نقاب یی پر مخ اچولی دی هغه چې په مکر او نیرنگ یی شپی تیری کړی دی!! هغه چې دعوی لری هغه دروښان گدا، هغه راته راولی.

پادشاه په قهرو پرتولو روښانیانو په قهرو، په وړوماشومانو او سپین ږیرو بوډاگانو هم په قهر و خو د گدا کیسه ورته عجیبه بریښیده.

- اوس به وویینم چې څرنگه خپل نقاب له مخه نه لری کوی، ایا پرما یی ستر گی بدی لگی، ایا له ما ستر گی پټوی، شرمیږی، دا کوم عادت او کومه

دستوره ده ، د هغه تر راتلو پورې په ډیرو ذهنی پیچومو وخوت او کوز شو ، په زړه کې یې ډیر څه تیر شول.

خو بادشاه په همدې تصور اتو کې ډوب و. هغه ته یو سات تیری پیدا شوی و.

د روهستان یو عجیبه افسانه ورته ژوندی مخ ته راغلی وه ، پرته له دې چې څوک یې ووایی. دې یې اوس خپله وینی ، امر یې وکړ :

ژر یې ماته راولی ، زه یې وینم ، تری پوښتنه کوم ، چې څه وایی ! د څه له پاره یې نقاب اچولی دی ، جادو کوی او که ... خو هغه خبر نه و چې د گدا شیخ اراده اباسیند په غورځنگ کوی ، د گدا شیخ ارادې ته اسمان سرټیټوی. پادشاهان یې په فکر کې نه گرځی ، او ددې هوډ لرې چې دنړۍ ستر امپراتوران که اکبر. بادشاه هم وی ، دیوه اسیر گدا اراده نه شی ماتولی ، که په بادشاه کې د چنگیز تیمور او بابر اراده راغوټه شی ، نو په گدا کې به هم د هغه دوګړو ، ساده خلکو اراده راجمع شی چې ټول امپراتوران او زورګیران یې د خپل ټول شوکت او شان په باب په بیا ځلی فکر اړ کړی دی. په گدا کې هم د روښان او د خپلو روښانی یارانو اراده راجمع شوی او بیا یې تری د پښتنو یو نقابدار جوړ کړی و.

خو اکبر له دې ناخبره و ، اکبر که د ډیلی په تخت نازیده او داتک په چونې او د د هند په محلونو یې نازکاوه ، خو گدا یو ساده افغان و ، او گدا ته د چا خبره د هغه ټوله پادشاهی د خاورو کنډولی ښکاریده.

گدا ته د پادشاه سړی ورغی، ورته وی ویل : شهنشاه اکبر دی خپل حضور ته منی، هغه غواړی تا ووینی، پادشاه وایی ماته یی راولی. خو گدا د نقاب له منځه اواز وکړ :

– زه یو اسیر یم، زه نه غواړم ستاسو اکبر ووینم، زه کومه اړه نه لرم، زه د خپل اکبر سره راز او نیاز لرم زه یو اکبر پیژنم، نور اکبران نشته. زما سترگی د شاهانو د لیدلو عادت نه لری، زه یو ملنگ یم.

خو هغوی ټینگار وکړ :

– داحتمی ده، دا د پادشاه امر دی ته باید لاړ شی، گدا ته گوابن وشو. ته یو بندی یی، په زوره دی بیولی شو، ته د اوس نه لری، گدا وپوهیده چی وخت اخر دی.

– د اکبر استازو بیا هم ټینگار وکړ، زیات ټینگار یی وکړ، هغوی ته د بادشاه حکم داسی د کانې کړښه وه، لکه گدا ته چی یی هیڅ ارزښت نه درلود.

گدا پوهیده او خپله ناڅیزه او وروستی غوښتنه او خپل شرط یی ووایه :

– خیر ماته سپین کالی او اوبه راوړی، چې غسل وکړم، جامی بدلی کړم، نو بیا به لمونځ وکړم او بیا به گورو...

د اکبر بادشاه استازی خوشحاله شول «اوس یی بیا یو» اوبه یی تیاری کړی جامی یی ورته راوړی هغه غسل وکړ، کالی یی بدل کړل، او د نقاب په موجودیت

کی یی دوه رکعته نفل هم وکړل او له دوعا او تسبیحا توروسته یی استازو ته وویل :

- زه یوه شیبه سترګی پټوم، او بیا به ګورو !!

خو ګدا پریوت، ارام یی وکړ، په نقاب کی پریووت لږ ساعت وروسته داکبر استازو هغه وخوځاوه، هغه پروت و، سترګی یی پټی وی، څوک یی نه لیدل، اکبر بادشاه یی هم نه لیدلو، د هغه وقار او دبدبه یی هم نه لیده، سترګی یی پټی وی او) ۱ په دی ډول یی دیوه پردی شهنشاه له لیدلو د تل له پاره سترګی پټی کړی وی. (

۱۳٦۸ جدی ۱۳

نوټ : دغه کیسنه د حالنامی د روایت له مخی کښل شوی ده.

PROPERTY OF ACKU 7757

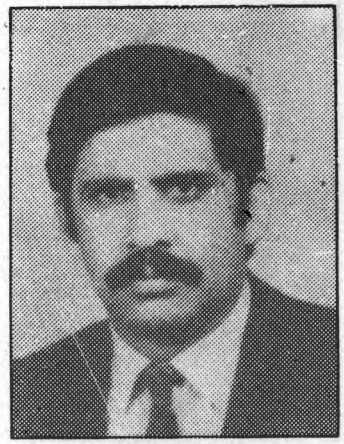

د لیکوال څو چاپ شوی آثار :

- سینده څه سینده بهیږه ، د لنډو کیسو مجموعه
- شیبې د لنډو کیسو مجموعه
- چې ماشومان سندره ووایې (د لنډو کیسو مجموعه همدا اثر)
- څو ادبي یادونې (د تحقیقي مقالو مجموعه)
- غني د شګو په محل کې تحقیقي اثر
- په حالنامه کې د بایزید روښان عرفاني او فلسفي څیره
- د فرانتس کافکا په ذهني نړۍ کې لنډ سفر (تحقیقي رساله)

چاپ : دانش کتابخانه، ډهکی نعلبندی قصه خوانی